

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Választójog és szociálpolitika.

Ezeken a hasábokon sohasem szoktunk politizálni. Nem politizáló szándék vezet most sem, amikor e beköszöntő cikk élére a napi politika legaktuálisabb kérdését, a választójogot irtuk címül, hanem az a felismerés, hogy a mostani esztendő, megoldván ezt a politikai aktualitást, a szociális élet egyetlen más ágazatára sem gyakorol olyan nagyjelentőségű hatást vele, mint éppen arra, amelynek művelése főfeladata e lapoknak: *a szociálpolitikára.*

Azt hisszük, minden politizáló szándék nélkül is szabad e helyen két tényt megállapítanunk. Az egyik az, hogy Magyarország szociálpolitikai elmaradottságának, törvényalkotásaink e téren való hiányainak és hibáinak egyik legfőbb oka, eddigi választójogunk. A másik az, hogy éppen ennél fogva rendszeres szociálpolitikai alkotás, a meglévő hiányok és hibák kijavítása nem is volt a választójog reformja nélkül elgondolható.

A szociális törvényhozás alkotásai elsősorban két osztályt érdekelnek: *a munkaadókat és a munkásokat.* Ennek a két osztálynak szinte egyformán érdeke az, hogy a gazdasági életünk fejlődésével szükségessé vált szociálpolitikai törvények meghozassanak és hogy azok minél tökéletesebbek legyenek. Es mert éppen ez a két osztály az, amely egyúttal legfontosabb osztályává is lett a társadalomnak, rajtuk keresztül az *egész társadalom* számára válik nagyfontosságúvá, elsőrendű érdekűvé a szociális törvényhozás.

Amikor a ma érvényben lévő magyar választójogi törvényt megalkották, az ipar távolról sem volt még az a nagyjelentőségű tényezője gazdasági életünknek, mint ma. Ezzel együtt járt, hogy a kereskedelem és a közlekedés is csak kezdetleges fokon állhattak. Azok a foglalkozási ágak tehát, amelyek a munkaadók és a munkások osztályának tagjait szolgáltatják, nem voltak olyan jelentősek, hogy a választójogi törvény megalkotásánál külön kellett volna rájuk gondolni, legtávolabbról sem voltak olyan jelentősek, hogy külön érdekeiket saját maguk képviselhették és védheték volna. Egyetlen társadalmi osztály érdekeire szabták tehát akkor a választójogi törvényt: a földbirtokos uraság testére, ami az akkori idők szellemének és az ország akkori, majdnem tisztán agrárius gazdasági strukturájának hű kifejezése is volt. Közben azonban jelentékenyen megváltozott az ország gazdasági szövete. Ipar keletkezett, kereskedelmi és közlekedési szervezete mind nagyobb és nagyobb terjedelművé vált, gyáripár teremtő-

dött és ennek nyomán kialakult Magyarországon is az ipari munkaadók és munkások osztálya. S e két osztály megszületésével, az ipari élet terfoglalásával megjelentek Magyarországon is ugyanazok a problémák, amelyeket a nyugati iparosodott államainak már előbb meg kellett oldaniuk. A *munkaviszony* száz és száz kérdése vetődött fel, amelyek mind rendezésre és megoldásra vártak s amelyeknek rendezése és megoldása csak hamar nagyfontosságú társadalmi és állami érdek lett. De a felmerült problémák olyan törvényhozás asztalára kerültek, amelynek tagjai egy elavult választójogi törvény alapján jutottak megbízatásukhoz. Éppen azok az osztályok voltak kizárva a törvényhozás terméből az elavult választójog révén, amelyeknek érdekeit ez új problémák legközvetlenebbül érintették s amelyeknek ilyenformán a legtöbb hozzáértésük is van e kérdésekhez. S éppen olyan osztályok tagjai elé kerültek e problémák, amelyek, életkörülményeiknél fogva, teljesen idegenül és értetlenül állottak velük szemben. Az ipari munkásság teljes egészében ki volt rekesztve a törvényhozás terméből, még az ipari munkaadóknak is csak alkalom- vagy véletlenszerű képviselőjük akadt, de távolról sem olyan, amelyet a maguk méltó osztályképviselőiknek tarthattak volna, ellenben az egész parlamentben uralkodtak a földbirtokos osztályok különféle rétegei s az ipari élettől szinte éppen olyan távol álló lateinerek.

Nem csoda, hogy ami szociális alkotás ilyen körülmények között létrejött, az elkényszeredetten és többnyire súlyos hibákkal terhelt jött a világra. Az sem csodálatos, hogy ez a képviselőház, ha csak tehette, elkerülte a szociális problémákat egészen. Viszont felette érthető, hogy ez az egészségtelen állapot mindinkább érezte nyomasztó hatását az így sújtott foglalkozási ágak valamennyi osztályával, elsősorban a legközvetlenebbül sújtott munkásosztállyal s hogy az elégedetlenség napról-napra nagyobb lett.

Az új választójogi törvény ezen a bajon hihetőleg segíteni fog. Bármilyen lesz is: ennek a két társadalmi osztálynak kétségtelenül megfelelő képviselőket fog adni. S ezzel bevonulnak a képviselőházba azok a tényezők, amelyeknek a szociálpolitikai törvényhozás kiépítése elsőrendű érdekük. Az eddigi lassú iram ezzel föltétlenül gyorsabbá fog válni. Azok a sok-sok esztendőszünetek, amelyek most következtek be minden szociálpolitikai törvény meghozatala után, nem lesznek többé lehetségesek. A meglévő törvények hiányainak és hibáinak pótlása és helyrehozása sem lesz tovább halogatható. A szociálpolitika meg fogja tartani bevonulását a képviselőházba és kétségtelenül sokszor és sokáig fogja lefoglalni annak idejét. Nemcsak jogunk tehát, hanem egyenesen kötelességünk, hogy most ezeken a szociálpolitikai hasábon, éppen erre a kérdésre irányítsuk a figyelmet. Ha a szociálpolitika hazánkban eddig kevésbé volt is a törvényhozás foglalkoztatója és inkább szakemberek érdeklődését és munkálkodását kötötte le és ha bizonyos is, hogy ezentúl ez másként lesz és a szociálpolitika problémái bevonulnak a törvényhozás termébe, mégis, vagy helyesebben éppen ezért e szakemberek és a különösen érdekelt szakemberű közremunkálkodása nemcsak, hogy nem válik nélkülözhetővé, hanem éppen ellenkezőleg, még fontosabbá lesz. Ami, úgy véljük, még jelentősebbé teszi e lapok föladatát, még fontosabbá munkatársai buzgólkodását és még kívánatosabbá térhódítását. Mert hiszen az itt tárgyalt kérdések most már az elméleti megbeszélés kereteiből átlépnek a gyakorlati megvalósítás területeire és ezzel sokszorosra fokozódik a felelőssége mindazoknak, akik érdekeltségüknél, vagy tudásuknál fogva arra hivatottak, hogy a követendő út irányát kijelöljék.

Tömérdék tennivalója lesz annak a törvényhozásnak, amely a most megalkotandó választójogi reform alapján fog összeülni. Csak egyedül az ipari munka területe mennyi hiány pótlását, mennyi hiba kijavítását teszi

szükségessé! A *betegség és balesetbiztosítás* reformja elkerülhetetlen. A mostani törvény hibái már nyilvánvalóak, a végrehajtás körül támadt bajok köztudomásúak, az orvoslás szükségességének sürgősségét minden tényező elismeri. A centralizáció helyes mérvének megállapítása, az önkormányzat legteljesebb kiépítése és megvédése mellett: ez lesz az egyik főfeladata ennek a reformnak. Az *aggkori és rokkantbiztosítás* kérdése is olyan, amelynek halogatása súlyos bajok okozása nélkül már nem lehetséges. Hiszszük és reméljük, hogy az új törvényhozás egyik legelső feladatának fogja tartani e kérdés messzemenő s a külföld tapasztalatain okuló megoldását. A *munkásvédelem rendszeres kodifikálása* is olyan valami, amire nemcsak speciálisan a munkásosztály érdekei szempontjából van szükség, hanem amire szükségük van maguknak a munkaadóknak is, de amire rászorulnak a szociális biztosítás intézményei is. Mert a munkaadók számára ép és egészséges munkásosztály fölállítását biztosítaná, a szociális biztosítás intézményeiről pedig sok olyan terhet venne le, amely csak a munkásvédelem hiányos, vagy teljesen hiányzó volta következtében szakad rájuk. Idetartozik speciális intézkedés gyanánt az *ifjómunkások munkaviszonyainak* rendezése s alkalmaztatásuknak erős védelmi intézkedésekkel való korlátozása. A *munkaidő* törvényes rendezése is hamarosan aktuális problémává fog válni. A *lakásügy* is modern szellemű rendezésre szorul. Szociális, erkölcsi és egészségügyi szempontok követelik, hogy ez az eddig elhanyagolt terület fölszántassék. E tekintetben a parlamentnek ösztönzően kell hatnia a *községek szociálpolitikájára* is, amely, sajnos, egyébként még kezdetlegesebb színvonalon áll hazánkban, mint az államé. Egységessé kell majd tenni egész *munkásügyi* törvényhozásunkat, amelynek keretein belül modern szellemben kell kodifikálni a *munkaviszonyt*, a *munkaszerződést* s mindazokat a bonyolult jogi kérdéseket, amelyeket az újabb ipari fejlődés e téren felvetett. Lényeges és fontos feladat lesz e téren például a *békéltetés szervezetének* megalkotása is, amelynek annál nagyobb szerepe és jelentősége lesz, minél rohamosabban iparosodik Magyarország. Fontos és sürgős feladat lesz továbbá a *bányaüzemek* munkaviszonyainak és szociális biztosító szervezeteinek megreformálása, a *bányatársládák* elavult és valósággal antiszociális intézményeinek modernizálása. Mindezen új alkotás hatályossá tételére pedig elengedhetetlen előfeltétel lesz a mai *iparfelügyelői intézmény* átalakítása *munkafelügyeletté* s ezzel megszüntetése a mai kétlakiságnak s annak, hogy az iparfelügyelők a munkafelügyeletet úgyszólván csak mellékes föladat gyanánt űzik. Teljesülnie kell továbbá annak is, amit az iparfelügyelők maguk is elengedhetetlenül szükségesnek mondtak eredményes föllépésükhöz: jogot kell kapniok, hogy hatáskörükbe eső kihágások eseteiben *büntető szankcióval* ítéelkezhesse-*nek*. S egyáltalán nem lépjük túl sem a szociális törvények határait, sem e lap föadatait, ha idesoroljuk a fontos és sürgős feladatok közé az *egyesülési és gyülekezési jog kodifikálását* is. Azt tartjuk, hogy e két jog törvénybe iktatásának majdnem ugyanolyan szociálpolitikai jelentősége és fontossága van, mint a választójog reformjának. Mert amint a közvetlenül érdekelt társadalmi dolgozó rétegek közreműködése nélkül helyes szociálpolitika folytatható nem volt a parlamentben, éppen úgy kell e rétegek további folytonos közremunkálkodása a jövőre is. Már pedig az egyesülés és gyülekezés joga nem más, mint e nagy rétegek közremunkálkodásának *eszköze és biztosítéka*.

Mindaz pedig, amit itt hevenyészve soroltunk föl és ami még így is imponáló föladatsorrrá lett, csak az ipari élet területeire tartozik. De kétségtelen, hogy a parlament összealkotásának várható megváltozása nem fog itt megállni, hanem szemügyre fogja venni a *mezőgazdasági munkaviszony* kérdéseit is. Az 1898. évi munkástörvény bizonyára gyorsan reformálás alá fog kerülni, mert helyes és modern szociálpolitikai érzékkel bíró osztályok

képviselői e törvény elavult, antiliberális és antiszociális intézkedéseit érvényben nem hagyhatják. Kétségtelenül nagy erővel fog föllépni az a törekvés, hogy a mezőgazdasági munkásság tétessék *egyenjogúvá* az ipari munkássággal. Igen erőteljes mozgalom fog továbbá megindulni a *mezőgazdasági munkás- és cselédbiztosítás* mai állapota ellen és annak modernizálása remélhetően nem is fog sokáig várni magára.

Rá kell mutatnunk arra is, hogy a választójogosultság kiterjesztése nemcsak arra a legszűkebb értelemben vett szociálpolitikai törvényalkotásra lesz befolyással, hanem kétségtelenül hatással lesz *magánjogi és büntetőjogi* törvényeinkre is. A mai választójog érthető módon az egyoldalú konzerválásnak irányzatát juttatta érvényre s érzéketlenül ment el az újabb gazdasági fejlődés-fölvetette szükségletek mellett. Kétségtelen, hogy ez most meg fog változni s idevágó törvényhozásunkba is be fog vonulni az a szellem, amely az előretörő új erőket és érdekeket fogja védelmébe venni, hogy így bizonyos értelemben a szociálpolitika szelleme fog érvényesülni a parlament munkálkodásának ezen a terein is, amelyeken eddig egyoldalú jogászai és osztályszempontok uralkodtak.

De elég lesz ennyi is a most jelentkező feladatok és problémák felsorolásából. Ez a lajstrom éppenséggel nem tarthat igényt arra, hogy kimerítőnek tekintessék — és mégis, ebben a tökéletlenségében is: mennyi messzire kiható, súlyos, nagy, minden becsületes, komoly fáradozást kihívó és megérdemlő, generációk életéről, javáról, jövőjéről intézkedő alkotást ölel föl! Azt hisszük, nemcsak jogunk, hanem egyenesen kötelességünk volt, hogy most, mikor a választójog kérdésének készülő megoldása mind e problémákat és föladatokat élénk állítja, munkatársaink és olvasóink még buzgóbb, szeretőbb támogatását kérjük magunknak és annak az ügynek, amelynek szolgálatába szegődtünk.

Szegény ember hitele.

Irta: **Vágó József** kereskedelmi és iparkamarai s.-titkár.

(Befejező közlemény.)

A múlt számban megjelent cikkemben arra a konkluzióra jutottam, hogy a zálogkölcsonzés nem való a magánvállalkozás kezébe, mert az ily kölcsönüzleteket lukratívává tevő kölcsöndíjak szociálpolitikailag megengedhetetlenek, a kölcsönökre nézve csak némileg is tekintettel levő alacsony kamatláb mellett pedig a magánvállalkozás tönkremegy. Ez utóbbi tétel magyarázatával tartozom még; mielőtt azonban ezt megadnám, konstatálnom kell, hogy tönkre is megy ez a fajta magánvállalkozás, mert míg 1899-ben még 357 magánzálogház volt az országban, addig ezek száma 1911-ben már csak 244.

Ennek oka ama kincstári illetékekben rejlik, amelyekkel az államkincstár a zálogházakat sújtja. Ezek az illetékek minden egyes kölcsön után az I., illetve a II. fokozat szerint fizetendőek és minimális tételük 10 fillért tesz ki. Hogy ez a magában véve talán nem is túl magas illeték a filléres jövedelmekre alapított magánzálogházakra milyen kihatással jár, kiderül abból, hogy a zálogházas oly 5 koronás kölcsönnél is köteles a 10 filléres illetéket leróni, amelynél a zálogot 1 hó leforgása alatt kiváltják s aminek következtében ez ügylet után csak 5 fillért vehetett be. (Pedig, hogy a rövidlejáratú, kisösszegű kölcsönök teszik ki a zálogházi forgalom túlnyomó nagy részét, azt előző cikkemben bőségesen dokumentáltam.) Az illetékkötelezettség következtében tehát a zálogházas az ilyen 5 koronás kölcsönügyletekre készpénzben ráfizet 5 fillért. De ráfizet magasabb összegű kölcsönöknél is. Így pl.:

6 K-ás kölcsön hoz neki 6 fillért, de a 10 filléres illeték miatt ráfizet 4 fillért;

7 K-ás kölcsön hoz neki 7 fillért, de a 10 filléres illeték miatt ráfizet 3 fillért;

8 K-ás kölcsön hoz neki 8 fillért, de a 10 filléres illeték miatt ráfizet 2 fillért;

9 K-ás kölcsön hoz neki 9 fillért, de a 10 filléres illeték miatt ráfizet 1 fillért.

A 10 K-ás kölcsönöknél készpénzben nem vesztik ugyan a zálogház-tulajdonos, csak a munkája, kezelési költsége, tőkénének kamatja, személyzetének fizetése, irodai dologi kiadásai, boltbére, őrzési s biztosítási költségei nem találnak megtérülésre a 10 K-ás zálogkölcsönök utáni zálogdíjban sem, ha a zálogtárgy nem marad legalább 2—3 hónapnál hosszabb ideig az őrzetében. Ugyancsak alig térülnek meg üzleti költségei és effektív kiadásai a 10—20 K-ig terjedő kölcsönök után szedhető kölcsöndíjban sem, mert a 12 K-ás kölcsönök 2⁰/₀-os, a 15 K-ások 4⁰/₀-ot és csak a 20 K-ás kölcsönök hoznak neki bruttó 6⁰/₀-os jövedelmet. Üzleti forgalmuk túlnyomó részénél tehát kisebb haszonnal kell beérniük, mint amennyit a részvényekbe fektetett tőke minden munka, zaklatás, kockázat és társadalmi lenézetés nélkül is biztosít.

* * *

A zálogházakon kívül alkalma nyílik a szegény embernek kölcsön-szerzésre a beraktározási vállalatoknál is. Ez utóbbiak azóta tettek szert nagyobb jelentőségre, amióta a végrehajtási novella a szegény embert árúhiteletől fosztotta meg. Amíg butorzata le volt foglalható árútartozásai fejében, addig hiteleztek neki az üzletemberek, amióta — állítólag a szegény ember érdekében — az lefoglalhatatlan, készpénzen kénytelen árúkat vásárolni, készpénzhez pedig csak butorzatának elzálogosítása s így ettől való megfosztása révén juthat. Hogy milyen feltételek mellett jut így kölcsönhöz, arról szólnak a következő fejtegetések:

A beraktározási vállalatok ellen néhány év óta mind sűrűbben hangzanak fel panaszok. A beraktározási vállalatok ugyanis kölcsönöket is nyújtanak és a törvényes kamaton felül a legkülönbözőbb jogcímen számlának fel mindenfajta költségeket (aminők a beraktározási, kezelési, bizományi, gondozási, kirakodási, szállítási, eladási, közvetítési, tisztítási, megőrzési, betörésre szóló s tűzbiztosítási díjak stb.¹⁾). Ez a fajta kölcsönnyújtás alapján véve nem más, mint engedély nélkül üzött kézizálog-ügylet, amikor azonban prekárius helyzetben lévő munkások, de kisebb kereskedők és iparosok szorult helyzetének kiaknázására is irányul, tulajdonképpen legtöbbször csakis uzsora-ügyletnek minősíthető. Ezt a zálog-üzletet szállítmányozási, de legtöbbször raktározási és bizományi ügylet formájával leplezik, amennyiben az elzálogosító féllel oly értelmű szerződési blankettát töltenek ki, amelyben a fél elismeri, hogy a beraktározott ingókat bizományi eladás céljából adta át. A leszámolásnál a fél terhére felszámított fent felsorolt című költségek fejében a kölcsönösszeget sokszor 2—300⁰/₀-nyi és még ennél is magasabb kölcsöndíj terheli.

¹⁾ Főlöszlegesen tartjuk e helyen bővebben ismertetni azokat a szabályellenességeket s visszaéléseket, amelyeket a szegény embereket kiuzsorázó e hitelforrások elkövetnek. Utalunk e részben dr. Csupor József fővárosi tanácsjegyzőnek egy cikkére, amely a *Városi Szemlében* (V. évi., 107. old.) jelent meg s jellemző adatokat tartalmaz a beraktározási vállalatok üzelméről. Utalhatunk továbbá Beniczky Ödön orsz. képviselőnek a képviselőházban 1909. évi február hó 27-én előterjesztett interpellációjára (Az 1906. évi május hó 19-ére kihirdetett országgyűlés nyomtatványai. Képviselőházi Napló XXIV. kötet 309—319. oldal), amely az adatok egész tömegét vonultatta fel e vállalatok uzsoraszerű üzelméről. Végre rámutathatunk a »Magyar Estilap« s a »Polgár« című napilapok 1909. évi január, február és március havi számaira, amelyek hosszú sorozatban ismertették ez üzelmek legkirívóbb fajtáit. Ezek után (különös tekintettel a lapok törvényszéki rovataiban azóta is folyton visszatérő esetekre) főlöszlegesen vélem újabb esetekkel szaporítani az e fajtájú üzelmek egyenkinti felsorolását.

Mindenekelőtt az a kérdés merül fel, hogy a jelenleg érvényben álló törvények és rendeletek alapján elejét lehet-e venni a fennforgó visszaéléseknek s ha igen, mily módon? Az esetben, ha az érvényben lévő törvényes intézkedések erre kielégítő mértékben nem képesek segédkezet nyújtani, természetesen törvényhozási intézkedésekre lesz szükség.

Közel fekszik az a gondolat, hogy az uzsorás zálogkölcsonadásokkal szemben legegyszerűbben a kézi zálogügyletekről szóló 1881. évi XIV. t.-c. intézkedései alkalmaztassanak. Vizsgáljuk meg közelebbről, hogy ez lehetséges-e? A szóban levő törvény 24. és 27. §-ainak helyes értelmezésétől függ nézetünk szerint ennek a kérdésnek az eldöntése. Az 1881. évi XIV. t.-c. 24. §-a szerint »azok, akik anélkül, hogy a jelen törvény értelmében engedélyt nyertek volna, zálogüzletet folytatnak, vagy akár önállóan, akár másnemű üzletük mellett kézi zálogra iparszerűleg kölcsönt adnak: 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig... 2 hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők«. Kétségtelen, hogy ez a szakasz rendkívül alkalmas arra, hogy azokat a beraktározó és bizományos vállalatokat, amelyek ebbeli üzletük mellett kézi zálogra rendszeresen kölcsönt adnak, kihágásban marasztalják el, s így arra szorítsák, hogy vagy engedélyt szerezzenek a kézi zálogkölcsonüzletre, vagy hagyjanak fel evvel az uzsorás üzletággal. Ennek a helyes célzatú törvényszakasznak érvényesíthetése teljesen attól függ, hogy a kir. bíróság, amely az idevágó kihágások tekintetében ítélezésre hivatott, miképp értelmezi a szóban levő törvény 27. §-ának *b*) pontját, amely így szól: »Az 1—26. §-okban foglalt intézkedések nem terjednek ki azon üzletekre, amelyek nyersterményekre, árúcsarnokokban, eladási, vagy bizományi raktárakban elhelyezett árúkra előlegeket adnak.«

Ez utóbbi szakasszal szemben a következő jogi kérdések merülnek fel: 1. úgy értelmezendő-e ez a 27. §., hogy csak azon üzletekre nem terjed ki a kézi zálogügyletekről szóló törvény, amelyek más (eladási, vagy bizományi) raktárakban már elhelyezett árúkra adnak előlegeket, de kiterjed azokra a raktári vállalatokra, amelyek a maguk raktáraiban csak azért helyeznek el ingó tárgyakat, hogy azokra zálogkölcsonöket adhasanak? 2. Vajjon szándékosan beszél-e ez a törvény a kézi zálogtárgyakkal kapcsolatban mindig ezekre adott kölcsönökről, míg a bizományi raktárakban elhelyezett árúkkal kapcsolatban előleget említ, amikor ezt az üzletfajtát kiveszi a törvény hatálya alól? 3. A beraktározási vállalat olyan üzletnek tekintendő-e, amely árúcsarnokokban, eladási, vagy bizományi raktárakban elhelyezett árúkra előlegeket adni jogosult, kézi zálogüzletre szóló engedély nélkül is?

Ezekre a kérdésekre — a törvény-interpretáció elfogadott forrásaiból — kielégítő s minden kételyt eloszlató felvilágosítást nem meríthetünk ugyan, de a törvény intencióiból, a legis ratióból mégis megállapíthatjuk, hogy a beraktározási vállalatok kézi zálogkölcsonönei alapján véve burkolt kézi zálogügyleteknél nem egyebek. Az 1881. évi XIV. t.-c. indokolása a 27. § megokolásaképpen arra utal, hogy e törvény célja a zálogházi ügyletet folytató vállalatokat szabályozni, mint amelyeknél leginkább mutatkoznak nagyobb visszaélések; de különben is a közraktári s bizományi raktárakban elhelyezett árúkra való előlegadás dolgában a magánjog s a kereskedelmi jog intézkedései megfelelőeknek mutatkoznak. Ebből a megokolásból a törvénynek a beraktározási vállalatok kölcsönüzleteire vonatkozó intencióira annál kevésbé következtethetünk, mert 1880-ban még nem voltak butorberaktározási vállalatok. Miután azonban kézi zálogüzlet alatt mást nem lehet érteni, mint a zálogképpen átadott ingókra való kölcsönadást, ennél fogva a beraktározási vállalatnak átadott ingókra való kölcsönnyújtás sem más, mint kézi zálogügylet. A 27. §-nak igazán nem lehet más intenciót tulajdonítani, mint azt,

hogyan az 1881.: XIV. t.-c. nem kívánta szabályozása körébe bevonnai a warransügyleteket, s az eladási és bizományi raktárakban elhelyezett árúkra való előlegnyújtást. De vajjon az utóbbi kategóriába sorozhatók-e a butorberaktározási vállalatok, amikor kölcsönt adnak a raktáraikban elhelyezett ingóságokra? Véleményünk szerint annál kevésbé sorozhatók az 1881. évi XIV. t.-c. hatálya alól kivont üzleti kategóriák alá az ingókra való kölcsönadással foglalkozó beraktározási vállalatok, mert üzletgyakorlásuk túlnyomórészt nem raktáraik gyümölcsöztetésére, raktárdíjak beszedésére irányul, hanem a kölcsönökre kihelyezett tőkék minél busásabb kamatoztatására.

A szállítványozó, bizományos és raktáros, amikor a kereskedelmi törvényben körülírt ügyleteit megkötö, főügyletként szállítási, megbízási, illetve raktározási ügyletet köt és amikor a nála a főügylet lebonyolítása céljából elhelyezett árúra előleget ad, ez az előlegnyújtás nála csak járulékos mellékügyletnek tekinthető. Evvel szemben a zálogkölcsönző (s az így az ingó tárgyak letétbe helyezése ellenében kölcsönt adó u. n. beraktározó is) főcéljaként kölcsönügyletet köt s így ezeknél a kölcsönadás és pedig a zálogra való kölcsönadás a főügylet és csak mellékügyletként járul ehhez hozzá az elraktározás, amelyért a zálogház (az 1881. XIV.: t.-c. 11. §-a miatt) nem számíthat fel külön díjat, de amelyért a beraktározási üzlet címén tiltott kézizálogüzletet folytató vállalkozó még külön díjat is számít fel.

A főügylet eltérő természete különbözteti tehát meg — nézetem szerint — azokat a bizományosokat és raktározókat, akiket az 1881.: XIV. t.-c. 27. §-ának *b)* pontja kivesz a törvény hatálya alól, azoktól a beraktározó vállalatoktól, amelyek színlelt bizományi és raktározási ügylet alapján gyakorolják a zálogkölcsön-vállalkozást. Erre nézve alkalmazható volna a fentidézett 24. §-on kívül a szóban lévő törvény 6. §-ának második bekezdése is, amely szerint »tilos továbbá a színlelt ügylet alakjába rejtett elzálogosítás minden neme, különösen az elzálogosításnak azon módja, melynél vételjegy állítatik ki oly nyilatkozattal, hogy az elzálogosító bizonyos időpontig az állítólag eladott tárgyat visszavásárolhatja.«

Ebbeli felfogásunkat teljes mérvben fedi a m. kir. igazságügyminiszter hivatali elődének, a m. kir. Kúria jelenlegi elnökének a képviselőházban 1909. évi február hó 27-én egy interpellációra adott válaszában elfoglalt álláspontja is, amely szerint »ezek a beraktározási üzletek tulajdonképpen zálogkölcsönüzletet folytatnak és kijátszszák a törvénynek a zálogkölcsönüzletek engedélyezésére vonatkozó rendelkezését«.

Meg vagyok róla győződve, hogy ha az akkori miniszternek e kijelentése alapján pl. a magánzálogházak, vagy a kir. zálogház igazgatósága feljelentést tett volna a kir. bíróságnál az engedély nélküli zálogkölcsönüzletet folytató beraktározók ellen, a bíróság sorra büntette volna ezeket engedélyhez kötött iparnak engedély nélküli gyakorlása miatt az 1881.: XIV. t.-c. 1., 6. és 24. §-ai alapján. De ha már ez eddig nem történt meg, reméljük, hogy most már haladéktalanul meg fog történni olyképpen, hogy az I. fokú iparhatóságok tesznek ez ügyben feljelentést a kir. bíróságnál.

Mindezek alapján abban a nézetben vagyok, hogy a némely beraktározó által követett az a gyakorlat, amely szerint a kézizálogul lekötött s náluk elraktározott ingókra zálogkölcsönöket nyújtanak s a kölcsön s az annak fejében kikötött díjak visszafizetésének elmulasztása esetében a beraktározott ingókat elárverezik, nem tekinthető a kereskedelmi törvény rendelkezései alá tartozó kereskedelmi foglalkozásnak és illetve a zálogházi törvény 27. §. *b)* pontja alá tartozó üzletnek, hanem csupán a kereskedelmi törvényben szabályozott ügyletkötési módok látszata felkeltésének. A kereskedelmi törvényben körülírt ügyletek és szerződések megkötését

csak színlelvén, ezek álügyleteknek minősítendőök, minélfogva velük szemben az 1881. évi XIV. t.-c. 24. §-a alkalmazandó. E végből utasítandók volnának az I. fokú iparhatóságok és a rendőrkapitányságok, hogy minden tudomásukra jutó ilyen esetet az illetékes kir. bíróságnál jelentsenek fel, amit különben úgysis kötelességükké tesz a kereskedelmi miniszternek egyik érvényben lévő rendelete.

Utalni kívánok még az ily uzsoraüzelmekkel szemben igénybevehető egy további jogorvoslási eszközre: az 1883. évi XXV. t.-c. 10. §-ára. Eszerint, ha bizonyos jelek mutatkoznak, amelyekből az uzsora elharapózására lehet következtetni, a közigazgatási bizottságnak feladata az ügyállást megvizsgáltatni s ha a gyanút alaposnak találja, az igazságügyminiszterhez indokolt felterjesztést intézni, aki annak alapján az eljárást hivatalból elrendelheti. Amíg ugyanis ez meg nem történik, az ilyen színlelt ügyletekbe burkolt minősített uzsoravétségek tudvalevőleg csak magánidítványra üldözhetőök. A kir. büntetőtörvényszéknek a közelmúlt évek folyamán ugyan jelentékeny számú feljelentéssel volt dolga, de az uzsorás esetek nagy számával szemben mégis csak elenyészően kevés számúak a folyamatba tett feljelentések. De még ezek közül is számosat visszavonnak a sértett felek. Tudjuk pl., hogy 1908-ban öt feljelentés érkezett az ügyészséghez beraktározási ügylet miatt. Ezek közül négyet visszavontak, a négy közül egyet azzal az indokolással, hogy abból, ami a feljelentésben van, semmi sem felel meg a valóságnak. Ennek a ténynek a konstatálásával kapcsolatban a képviselőház 1909. évi február hó 27-iki ülésén az igazságügyminiszter szinte ösztönözte a székesfőváros közigazgatási bizottságát arra, hogy intézzen hozzá indokolt felterjesztést az efajta uzsorának hivatalból leendő üldöztetése iránt. Miután a közigazgatási bizottság ezt 4 évvel ezelőtt megtenni elmulasztotta, a főváros szociálpolitikai ügyosztályának feladata volna most, hogy eszközöljön ki a közigazgatási bizottságtól felterjesztést a m. kir. igazságügyminiszterhez avégből, hogy ez a színlelt beraktározási és bizományi ügyletekbe burkolt uzsorás zálogkölcsonüzletek ellen a hivatalból való eljárást elrendelje. Nem kételkedünk benne, hogy a miniszter ily felterjesztésnek eleget tenne s akkor a fővárosi kereskedelem tisztességén oly szegyenletes csorbát ejtő üzelmek a törvény szigora szerint meg fognak toroltatni.

Mindez természetesen nem jelenti azt, mintha a beraktározási és bizományi álüzletek annyit panaszlott üzelmével szemben nem volna sürgős törvényhozási intézkedésekre is szükség. Elégséges volna e tekintetben, ha a törvényhozás a beraktározott ingó árúkra kölcsönököt nyújtó beraktározási és bizományi üzletekre kiterjesztené kifejezetten az 1881. és 1884. évi XVII. törvénycikkek hatályát. Ez esetben ezek a vállalatok engedélyhez volnának kötve, óvadékok volnának kötelesek letenni, megszabott százaléku kölcsöndíjak szedésére volnának szorítva, s főképp az engedély megadása az ily vállalkozók egyéni megbízhatóságától volna függővé téve. Nagy előnyt rejtene e kívánság teljesítése esetén az is magában, hogy egész üzletvitelük, üzleti könyveik stb. állandó hatósági ellenőrzés alatt állanának és árveréseik is kellő felügyelet alatt mennének végbe.

Végül szükséges volna arról is gondoskodni, hogy úgy a kir. zálogház, mint a nehéz viszonyok közt sínylődő magánzálogházak elfoglalhassák azt a helyet, amely a butorberaktározó vállalatok üzelmének megszüntével betöltetlenül fog maradni. Mert nem elég ez üzelmeket meggátolni, hanem gondoskodni kell arról is, hogy az általuk kielégített közszükségletet tisztességes módon mások elégítsék ki. A zálogházak ezt — terjedelmes árúkra nézve — nem teljesíthetik ama kölcsöndij fejében, amely még kisterjedelmű ingóknál sem igen fizeti ki magát. A kir. zálogház igazgatósága kellene, hogy berendezkedjék terjedelmesebb ingó tárgyak zálogbavételére is, más-

felől pedig a m. kir. pénzügyminiszter kellene, hogy a zálogházi vállalkozást kisebb kölcsönöknél veszteségesse tevő illetékkötelezettség alulmentse fel a kézi zálogüzleteket a 100 koronán aluli kölcsönök dolgában, azon feltétel mellett, hogy viszont ezek kötelezettséget vállalnak terjedelmesebb ingókra való kölcsönadásra.

* * *

Sokat lehetne még írni a szegény ember árúhiteléről, hitelre való lakásáról, élelmezéséről. A részletekre való vásárlás hitelformájáról már köteteket írtak. A szövetkezeti uzoráról nem kevésbé. Mindez azonban mit sem segített a szegény ember hitelén.

Túlmenne e rövidre szabott folyóirati cikk határain, ha már most az orvoslás módjait kísérelném meg vázolni. Remélem azonban, hogy a szegény ember hitelbajainak e vázlatos ismertetése arra fogja ösztönözni a Munkásügyi Szemle kiváló munkatársainak egyikét-másikát, hogy e sokkal fontosabb és életbevágóbb feladatra vállalkozzék.

Építőmunkások védelme Magyarországon.

Irta: **Garbai Sándor**, a Magyarországi Építőmunkások Szövetségének titkára.

(Befejező közlemény.)

A tetőmunkások védelme. A házfedelen dolgozó munkások (kőműves, ács, cserepes, kéményseprő, bádogos, mázoló stb.) védelmére új építkezéseknél a meglevő főállványt addig nem szabad lebontani, amíg a tetőmunkák be nem fejeződtek. A főállványt a tetőmunka szempontjából kiegészítőleg oly módon kell megépíteni, hogy az a tetősíkról való lezuhanást megakadályozza. A tetősíktól derékszögben egy méter magas védőállványnak kell az ereszaljtól kiemelkedni. A védőállvány padlózata az eresz alatt egy méternél mélyebb nem lehet és szorosan egymás mellé fektetett padlóval borítottnak kell lenni. Ha a tetőmunkásokat védő állványt a főállvány hiánya miatt ily módon megépíteni nem lehetne, akkor az eresz aljától kifelé erős kiszökellő állványt kell készítenie a fent leírt módon.

A tetőjavításokat végző munkások megvédésére a tető alsó részén egy 60 centiméter magasságú védőkorlátot kell csinálni, amelynek alsó részéhez 30 centiméter magasságban egy sor deszkát kell megerősíteni, hogy a tetőtörmelék az utcára ne hulljon. Tetőmunkát biztonsági öv használata nélkül végezni nem szabad. A biztonsági övek megerősítéséhez a tető felső részén legalább három centiméter vastagságú kapcsokat lehet csak használni. A tartókapcsokat a tető farészében kell beerősíteni és egymástól másfél méternél továbbra nem lehetnek. Magas tetőknél egymás alá két, vagy több sor biztonsági kapcsot kell erősíteni. Hogy a kapcsok megközelíthetők legyenek, elegendő mennyiségű kiszálló nyílást kell a tetőn csinálni.

Lógó és létraállványok. Lógó állványt csak olyan helyen lehet használni, ahol megerősített létraállványt felállítani nem lehet. A munkaadó, vagy ennek hasonló képzettségű megbízottja köteles minden kikötést, az állványtartó gerendák megerősítését személyesen ellenőrizni. A lógó állványok alkalmazásánál különös gonddal kell megvizsgálni a drótkötelek minőségét, a kidugott gerendák erősségét, a hajtó-hengereket, valamint azok ellentálló biztosítékait. A lógó állványra csak olyan munkásokat szabad felereszteni, akik a lógó állvány-munkánál gyakorlattal bírnak. A lógó állvány felső karfájára vízszintes irányban minden munkás számára egy 45 cm. hosszú, 30 cm. széles s ugyanolyan mély, felül nyitott szerszámszekrény erősítendő. A lógó állvány padlóján semmiféle szerszámot nem szabad tartani. A lógó

állvány alatt mindenféle személyforgalmat be kell szüntetni, illetőleg zárókorlással más irányba kell terelni. A házak tatarozási munkálatainál, ahol nagyobb szabású kőműves-, festő- vagy mázoló munka fordul elő, s amelyek 5 méternél magasabbra terjednek, létraállványt, vagy kellőleg megerősített és szabályszerűen elkészített árbóállványt oly módon kell a fal mellé állítani és megerősíteni, hogy emberek, anyag és szerszámok leesése elő ne fordulhasson. A létraállványoknál keresztmegerősítéseket és kettős mellvédőt kell alkalmazni, az egyiket 60, a másikat 130 centiméter magasságban. Az állványpadlóknak legalább 30 centiméter széleseknek és 4 centiméter vastagoknak kell lenniök és a végeknél legalább 30 centiméterre feküdjenek a padlók egymáson. A létrák egymástól 2 méter távolságra helyezendők és az épülethez emeletenként, valamint a található összes nyílásokhoz meg kell erősíteni. A létraállványt csak olyan munkálatokhoz lehet használni, amelyekhez nem szükséges nagymennyiségű anyagnak az állványokra való felhalmozása. Az árbóállvány készítésénél az árbócokat egymástól $2\frac{1}{2}$ —3 méternél távolabb elhelyezni nem szabad. A legfelső állvány fekvésénél az árbócoknak legalább 7 centiméter vastagnak kell lenniök. A belső árbócok minden emeleten erős vaskapcsokkal az épület falához erősítendők. A hosszanfekvő gerendákat legfeljebb 2 méternyi távolságra az árbócokhoz kell erősíteni. A gerendák vastagságának legalább 8 centiméter vastagnak kell lenni. A hevederek 15 centiméter szélességben és 4 centiméter vastagságban készíthetők s a gerendákra rá kell szögezni s egymástól 60 centiméternél távolabb nem lehetnek.

Az állványpadlózatnak legalább négy szorosan egymás mellé fektetett, 18–20 centiméter széles deszkából kell készülni. Létrákat a rájuk fektetett deszkákkal padozat gyanánt használni tilos. Az állványsarkokat teljesen ki kell építeni. A padlózat hosszában kívül 30 centiméter magasságban védődeszkát, 1 méter magasságban védőkarfát kell megerősíteni. Az állványok és védőkarfák összefogó merevítésére jól megerősített deszkát kell alkalmazni. A személyforgalom lebonyolítására az árbóállványon belül rézsutos irányban létrát kell elhelyezni s ezen a helyen az állvány megfelelő módon kiszélesítendő. A létrákat nem szabad egymás fölé helyezni, nehogy egyik létra a másikon keresztül lecsúszhasson. Ha ezt egyes esetekben megvalósítani nem lehetne, úgy a létrák alsó részét borítással választani kell és az oldalukat felfogókészülékkel kell ellátni. Hasonló módon kell megvédeni azokat a létrákat, amelyek alatt átjáró van és alatta dolgoznak. A létrákat anyagszállításra használni nem szabad. A felvonók alá védőtetőt kell alkalmazni.

Belső és mozgó állványok. Belső állványok, amelyek rendszerint mennyezetek készítése, vakolás, saluzás, festés, díszítés, meszelés stb. munkálatokhoz készülnek, megfelelő magasságban szilárdan építendők, csuszamlás és eltolódás ellen biztosítandók. A belső állványokat sűrűn kell padlóval befödni, hogy az állványon dolgozó munkások az állvány hézagán keresztül meg ne sértsék magukat és az anyagot, a törmelék le ne szórhassák. Amennyiben a helyiségnek csak egy részét állványozzák be, az állványnak azt a felületét, amelyet fal nem határol, védőkorlással kell ellátni. Ha nagyon magas helyiség beállványozását kell eszközölni, úgy árbóállványt kell építeni. Az ablak és egyéb helyeken előforduló nyílások elé egy méter magas védőkorlátot kell emelni. A belső munkálatoknál szükséges egyes létráknak egészséges, egyenes, ágak nélkül való fából kell készülni és felállításuk alkalmával úgy alul, mint felül megerősítendők a dőlés és csuszamlás ellen. Ha az egyes létra hossza 5 méteren túl terjed, a hajlás ellen kell alátámasztani, oldalt pedig az eldőlés ellen biztosítani. Sérült létrákat, valamint olyanokat, amelyeknek fokozata szeggel van megerősítve, használni nem szabad.

Törékeny tetők. Új üveg-, vagy törékeny tetőt felállítani, vagy azokon

nagyobb javításokat eszközölni csak akkor lehet, ha alatta jól befödött állvány van. Kisebb javításokat üvegtetőn csak jól megerősített létrákról szabad végezni és azzal foglalkozó munkásokat biztonsági övvel kell ellátni. Nagyméretű ablakok beüvegezéséhez (lépcsőházak, termek, templomok stb.) erős állványt kell építeni.

Nyílások és boltozatok. A gerendázatokon, boltozatokon, betonfödémeken, tetőkön, lépcsőházakon, valamint világító helyeket és udvarokat, mész- és árnyékszékgyödröket a munkahelyeken előforduló összes mélyedéseket erős korláttal kell körülvenni, vagy teherbíró padlókkal jól kell befödni. Boltozatokat, íveket stb. elkészítésük után azonnal hígított habarccsal kell felülről telíteni és a saluzásokat a munka elkészítése után, amíg az ívek meg nem keményedtek, eltávolítani nem szabad. A betonfödémek deszkázatát 8 nap leforgása előtt, a betongerendák támasztékait 3 héten belül eltávolítani tilos. A több emeletes épületeknél az alsó betonfödémek és gerendák támasztékait csak akkor szabad eltávolítani, ha a felsőbb emeleti födémelek kiszedése annyira előrehaladt, hogy önmagukat megtartják. Az egyes betonfödémek és gerendák elkészítésének pontos ideje az épületen vezetett építési naplóba mindenkor bejegyzendő. Esetleges tévedések elkerülése végett pedig külön e célra minden emeletornál egy általános terv készítenendő, amelyet a munka színhelyén az építési irodában kell tartani, s a kész betonfödémek ezen a terven az építési napló bejegyzésével párhuzamosan megjelölendők.

Földmunkák. A kivágásnak és a különböző ásatásoknak a talajviszonyok figyelembe vételével elég lejtőseknek, vagy a kivájt árok mindkét oldalának jól megrögzítetteknek kell lenni. A föld aláásása semmiféle vonatkozásban nincs megengedve. Az építési munkálatok alkalmával előforduló ásatásoknál, ha azok az utca színvonalától egy méternél mélyebbre haladnak, a föld falait erős ducolásokkal kell megrögzíteni. A rögzítő fák kapcsolással, vagy egyéb kötőeszközökkel biztosítandók a csuszamlás ellen. A kivájt árkok mellékét földdel, kavicscsal, vagy más teherrel megterheni tilos. A kivájt földtömeget egy méternél nagyobb mélységeknél az árok szélétől két méternyire lehet csak felhalmozni.

Olyan építkezéseknél, ahol a telek határán a szomszédos ház épülete van, a kivájt alapárkot rendszerint három méteres darabonként lehet kiemelni. Ha a szomszédos ház alapzata nem olyan mély, mint az új épületé, vagy rossz állapotban van, akkor csak egy méter hosszúságú részletekben szabad a földet kiemelni. Emellett a szomszédház tűzfalát erősen és szakszerűen ducolásokkal meg kell erősíteni, esetleg a tűzfalat a szükséghez mérten aláfalazni.

Kutakba, árkokba, csatornába stb. való leszállás előtt meg kell állapítani, hogy az üregekben nincs-e rossz levegő. Ennek megállapítása oly módon eszközölendő, hogy a mélyedésekbe égő lámpát kell lassan leereszteni, amelynek lángja — ha rossz levegő van jelen — lassan kialszik. Ha a rossz levegőt légáramlat fejlesztésével az üregekből el lehet távolítani, akkor legcélszerűbb egy edényben forró vizet, vagy egy vödör vízzel megöntözött és erjedésnek induló oltatlan meszet az üregekbe lebocsátani, ami a rossz levegőt onnan kiszorítja. Ha a fenti eljárás lehetetlen, a rossz levegőt légszivattyúval kell eltávolítani.

Bontások. Házak lebontásánál nagyobb falfelületek, kémények stb. ledöntése csak szakértői felügyelet alatt, minden lehető óvintézkedés szemeltartásával történhetik. Pillérek, síkfalakat stb. sohasem szabad gerendákra, vagy menyezettfödémekre dönteni. A bontás területén dolgozók, valamint a járókelők védelmére bontó és védőállvány készítenendő. Az ablak- és könyöklők alatt mindenhol 2 méter széles területű és 60 centiméter magas védőszegélylyel ellátott védőtető alkalmazandó, amelyeknek az épület felé lejtőseknek kell lenni. A védőtetőket megterhelni nem szabad. Korhad

gerendázatokat és egyéb, teherbírásra alkalmatlan épületrészeket a lebontás előtt alaposan meg kell vizsgálni és a körülményekhez mértén megerősítésükről gondoskodni. Ha a gerendázatokról a padozatot feltépték, azt a helyet deszkákkal kell sűrűn beborítani, úgy mint az állványzatot. A bontási munka folyamata alatt található faanyagban lévő szögeket, vagy kiálló vasrészeket a fa síkjában el kell hajlítani, vagy eltávolítani. A bontási munkálatok alkalmával felhalmozódott törmelékét úgy a bontás, mint az elszállítás alkalmával bőven kell locsolni és ily módon az emeletekről és egyéb helyekről eltávolítani. A bontásból kikerülő téglák és egyéb kisebb súlyú és méretű anyagok leeresztésére siklószekrényt kell építeni, amelynek zártnak kell lennie.

Világítás. Az építkezési munka úgy az új épületeken, mint az átalakításoknál lehetőleg csak nappal és nappali fény mellett végezhető. Mesterséges világítás mellett a munkások naponta 4 órai időn túl nem foglalkoztathatók. Belső helyiségekben csak olyan mesterséges világítást lehet alkalmazni, amely bűzt, vagy füstöt nem ont magából, s így az egészségre nem ártalmas. A munkán alkalmazott munkásokat, valamint az ott megforduló más személyeket is állandóan előre figyelmeztetni kell, hogy az épületen sötét, vagy kellően meg nem világított helyre ne lépjenek. Ha az épületen a munkaüzem megvilágítására villamos fényt használnak, kijáratoknál, lépcsőkön, feljárókon vészlámpáknak kell lenni. Különösen lépcsőket, fel- és kijárókat, járdákat jól meg kell világítani. Szigorú óvintézkedéseket kell tenni arra nézve, hogy az építkezési munkálatokat végző munkásokat a villamos áram vezetéke és az árammal hajtott gépek meg ne sértsék.

Munkagépek. Az építkezés színhelyén felállított gépeket, bármilyen munkát végezzenek is velük, minden oldalról körül kell zárni és idegeneknek a közülzárt helyiségbe lépni szigorúan tilos. A gépeknél csak hozzáértő, szakképzett munkásokat szabad foglalkoztatni. 18 éven aluli munkásokat a gépek kezelésével megbízni nem szabad.

Mérges és robbanó anyagok. Az épületeken, ugyancsak az átalakításoknál a nedves helyiségeket csak olyan kályhákkal szabad szárítani, amelyek a kéményhez vezető kürttel vannak ellátva. Nyitott kokszkosarakkal csak olyan helyiségeket szabad fűteni, amelyek a fűtés tartama alatt lezárhatóak és a lezárt helyiségek közelében sem tartózkodni, sem munkát végezni nem szabad. A nyitott kokszkosár-fűtésnél, valamint a kátrány, aszfalt stb. főzésnél a tűztartó kosarakat nem szabad deszkákra állítani, hanem téglákat, vagy más tűzmentes anyagot kell alájuk helyezni. A kátrány-üstöknél keletkező tüzet homokkal kell eloltani. Mérget, vagy robbanó anyagot tartalmazó tartályokat, amelyekben: benzin, sósav, lúg, választóvíz, ammoniak, kénsav, salétromsav, karbolsav, szesz, petróleum stb. van, külön elzárható helyiségben kell tartani. A tartályokra feltűnő helyen fehér vignetta ragasztandó a következő fekete felirással: »Vigyázz! Méreg!« vagy »Vigyázz! Robban!« A mérget, vagy robbanó anyagot tartalmazó tartályokat és helyiséget égő pipával, vagy gyufával nem szabad megközelíteni. A tartályok körül csak olyan munkást szabad foglalkoztatni, akinek ebben a munkában jártassága van. Olyan munkást, akinek a testén nyitott seb van, ezen a helyen foglalkoztatni nem szabad.

Gyermek- és női munka. Az építési munkálatoknál 15 éves koron alul gyermekek (a tanoncok kivételével) segédmunkásokként nem foglalkoztathatók. A könnyebb természetű munkák végzésére nőket is lehet alkalmazni, akik, ha egyenként dolgoznak, 10 kilogrammnál, ha kettesben dolgoznak, 24 kilogrammnál nehezebb súly vitelére nem kényszeríthetők. A női munka végzéséhez szükséges munkaszerszámokat az itt megállapított súlynak megfelelően kell elkészíteni. Várandós állapotban lévő nőket építkezési munkálatoknál foglalkoztatni tilos. A nőket naponként 10 óránál hosszabb ideig nem szabad foglalkoztatni.

Éjjeli tartózkodás az épületen. Az építkezések színhelyéről a napi-munka bevégeztével mindenkinek el kell távoznia. Az épület belsejében, az állványokon, az állványok alatt, az épület körül minden helyet ide-számítva, ahová összeomlás esetén falak, vagy állvány-darabok hullhatnak, éjjeli időben a munka befejezése után tartózkodni szigorúan tilos. Ezen rendelkezés alul kivéteket az épület felügyeletével megbízott éjjeli őr, akinek lakhelyét úgy kell megépíteni, hogy veszedelem ne érhesse. Az éjjeli őr köteles a munka befejezése után a helyiségeket szigorúan ellenőrizni, és amikor meggyőződött, hogy nem maradt senki az épületen, a kapukat lezárni. Az éjjeli őr az éjszakák folyamán köteles ügyelni arra, hogy az épületbe ne mehessen senki. A hirtelen keletkező vihar rongálásai ellen az éjjeli őr tartozik a védelmi munkálatokat megkezdeni, a veszedelmesebb rongálásokra pedig a munka megkezdése előtt az építésvezető figyelmét felhívni.

Egészségügyi berendezések. Az építkezési munkálatok megkezdése alkalmával a foglalkoztatott munkások számának megfelelő nagyságú öltöző és étkezőkamrákat kell mindenütt felállítani. Az öltöző- és étkezőkamrákban minden munkás számára egy ruhatartó fogast és a közös asztalnál egy ülőhelyet kell biztosítani. A kamrának belülről legalább $2\frac{1}{2}$ méter magasnak, alul padlózottnak, kellően megvilágítottak, szellőztetettnek, télen fűthetőnek, eső, nedvesség, vihar ellen védettnek és végül jól zárhatóknak kell lenni. Az étkezőkamrába gyalult padokat és asztalokat kell berakni olyan mennyiségben, hogy minden munkás ülőhelyet kapjon. A kamra egy részében mosdót kell építeni, amelynél a víz odavezetésével a mosakodás a munka végeztével gyorsan történhessen. Törülközőkről, szappanról, ugyancsak a helyiség tisztántartásáról, fűtéséről és állandó felügyeletéről a munkaadó a saját terhére köteles gondoskodni. Az étkező és öltözőkamrának az árnyékszéktől legalább hat méternyi távolságra kell lenni. Biztonság érdekében, ahol lehetséges, ugyanilyen távolságban kell lenni az épülettől is.

Árnyékszékek. Minden építkezésnél, átalakításnál stb. az alkalmazandó munkások részére, külön a nőknek és külön a férfiaknak árnyékszéket és vizelőhelyeket kell csinálni. Az árnyékszékek úgy készítenők, hogy nemek szerint minden 20 munkás után egy ülőkéet kell készíteni. Az árnyékszékeket, ha lehet, vízüblítéssel kell ellátni. Áthatlan oldalfalának, rendes padozatának, szellőztetőjének kell lenni. Az ülőkéket egymástól keresztfallal kell elválasztani, és az egyes rekeszek elé csukható szabályos ajtót kell felerősíteni. Más helyeken időközönként az ürülekes hordókat, vagy pócegödröt ki kell tisztítani és fertőtleníteni. Az ülőkéket és a padlót mindennap le kell söpörni és hetenkint kétszer lesurolni. Az árnyékszéket csak akkor szabad eltávolítani, ha az épületben az előbbinél megfelelőbb elrendezést létesítettek és ha az épület minden emeletén külön vizelőhelyet állítottak fel, amelynek tartályát naponta ki kell üríteni és a szűk-séghez mérten fertőtleníteni.

Téli munkálatok. A magas építkezéseknél, ahol november hó 1-től március hó 1-éig terjedő időben is dolgoznak, az összes ajtóknak, ablakoknak elzárhatóknak kell lenni. Pallókkal, zsákokkal, ponyvakkal stb. való elzárás elégtelen s ilyen berendezkedés mellett a téli munka nem folytatható. Az építés sajátos viszonyainál fogva — külön iparfelügyelői engedéllyel — megengedhető, hogy az épületnek mindig csak azt a részét földjék be a hideg ellen, ahol a munka folyik. Azokat a helyiségeket, ahol a munkások télen dolgoznak, az egészségre ártalmatlan fűtéssel kell melegíteni.

Ivóvíz. Minden építkezésen a munkások számára korlátlan mennyiségben egészséges tiszta ivóvíz tartandó. A munkaadó köteles gondoskodni saját terhére megfelelő mennyiségű, naponkint tisztára mosott ivóvízes

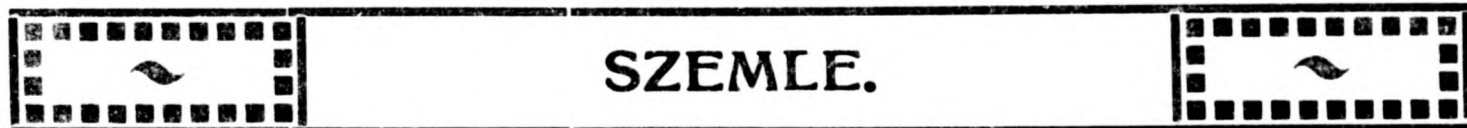
poharakról. Az ivóvíznek az állandóan tisztán tartott edényekben mindig a munkások rendelkezésére kell állani.

Első segélynyújtás baleseteknél. Minden építkezésnél, ahol a munkaadó több mint 10 munkást foglalkoztat, köteles a megbízott munkavezető irodájában kötszerládát tartani, amelyben az előírt kötszerek kellő mennyiségben tartandók. Ugyanezen a helyen, de a munkások által is látható és olvasható módon az első segélynyújtásról szóló utasításokat ki kell függeszteni. A munkaadó köteles a munkavezetőit utasítani, hogy az első segélynyújtás módozatait erre alkalmas helyen elsajátítsák, a munkavezetők pedig időnként az alkalmazott munkásoknak kötelesek oktató magyarázatokkal szolgálni az első segélynyújtás körüli legsürgősebb teendőkről.

Balesetek elhárítása. A munkaadók a szabályrendelettől függetlenül is kötelesek gondoskodni az építőipari technika fejlődésével együttjáró újításokról, a szükséges munkásvédelmi készülékekről és intézkedésekről. Viszont az alkalmazott munkásoknak is kötelességük fokozott mértékben ügyelni a rendelkezések betartására és ellenőrzésére. A balesetek elhárítása szempontjából tilos az építési munkákra szeszes italt vinni, vagy ilyeneket a helyszínén árúsítani. Köteles a munkaadó, vagy annak megbízottja eltávolítani a munkáról az olyan munkást, aki ittasan jelenik meg.

*

A munkásiparfelügyelet a fenti szabályrendelet elfogadása után nem lehet szekaturája, gáncsvetője az építőiparnak, mert a szabályrendelet betartása, a betartás pontos ellenőrzése lesz a feladata. Abban sem látunk veszedelmet, ha a kibocsájtandó szabályrendelet szaktanácskozmány elé kerül és ahol felveszik mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a fenti szövegből hiányoznak, vagy amelyek az építés rendszerének fejlődésével szükségszerűen egyébként is módosulnak. Úgy az államnak, mint a szolid alapon dolgozó munkaadónak, a munkásnak egyaránt érdeke a jó munkásvédelem, mert biztonsággal, nyugodtsággal és kielégítő szorgalommal csak ott dolgozik az intelligens, iparának titkait ismerő szakmunkás, ahol tapasztalja, hogy életének és testi épségének megvédésére minden lehetőt megtettek. Az időszakos vállalkozó mindezzel nem törődik. Leccapolja a kedvező konjunktúra előnyeit. Megcsal mindenkit, nem fizet senkinek és nem csinál munkásvédelmet. Az ilyen törvényes úton kell fékezni. Rombolásában fel kell tartóztatni. Erre való a törvény és szabályrendelet. A lelkiismeretlen vállalkozóknak van okuk félni az építőipari munkásfelügyelőktől, de a kötelességeit ismerő és teljesítő munkaadóknak soha.

MUNKAVISZONY.

Magántisztviselők szervezkedése.

Irta: Dr. Ferenczi Imre.

Néhány nagy kereskedelmi és bankvállalatunk szinte egyidejűleg elbocsátással fenyegette meg bizonyos szervezetekhez tartozó hivatalnokait. A Magántisztviselők Országos Egyesületének, valamint a Pénzügyi Tisztviselők Országos Egyesületének e támadások hatása alatt megindított ellenmozgalmi akcióikkal tették annak a kérdésnek a tisztázását, vajon a magántisztviselőket gazdasági és jogi szempontból megilleti-e a szervezkedés joga oly terjedelemben, mint a szoros értelemben vett bér-munkásokat.

Az az idő, amikor a szociálpolitikát a munkáskérdéssel lehetett azo-

nosítani, rég elmúlt. Ma már átlátják, hogy nemcsak a munkásosztálynak van szüksége helyzetének szociálpolitikai javítására, hanem más osztályoknak is, ezek között első sorban a kereskedelmi alkalmazottak és a magántisztviselők széles rétegének.

A fejlődés a magántisztviselők között is igen kis rétegre szorítja össze azokat, akik munkajövedelmük mellett más járadékszerű, vagy egyéb munkánélküli jövedelmet élveznek. A nagy tömegnek nincs ma kilátása arra sem, hogy az önálló gazdasági alanyok közé emelkedjék fel, hanem egész gazdasági létének a munkaviszony az alapja. Amint a munkásoknak, azonképpen a magántisztviselőknek is arra kell törekedniük, hogy a viszony feltételei a lehető legkedvezőbbben alakuljanak rájuk nézve. Ez azonban csak kivételképpen múlik az egyén tulajdonságain és iparkodásán. Eltekintve attól, hogy az egyes hivatalnok még akkor is ki van szolgáltatva a munkaadó önkényének, ha az abban a helyzetben van, hogy egyéni képességeiről személyesen meggyőződjenek (kisebb üzletek, irodák), a kapitalisztikus fejlődés a nagyüzemet juttatva túlsúlyra, a kereskedelmi hivatalnokok százaival szemben is egyre nehezebb lesz az egyénileg megkülönböztető elbánás. A munkanemek és evvel a fizetések éppúgy, mint a nagyüzemi munkások körében mindinkább sablónos kategóriákba sorozódnak, amelyeket többnyire helyettesíthető munkaerőkkel lehet betölteni. Egyes régebben különösen minősített munkaköröket, pl. gyári művezetők teendőit számos részteendőre bontják és egy-egy ugyancsak könnyen helyettesíthető tisztviselőre bízzák. A modern magántisztviselőre nézve mindezen okoknál fogva éppoly gazdasági szükségszerűséggé válik a szervezkedés és a munkafeltételek kollektív szabályozása, mint a munkásokra nézve. Hiába érdemli meg a hivatalnok a magasabb fizetést, vagy van arra egyszerűen ráutalva, ha akad száz más állásnélküli tisztviselő, aki hajlandó a jelenlegi, vagy esetleg még olcsóbb feltételek mellett is az állást betölteni. Az sem áll általánosságban, hogy a magántisztviselők helyzete sokkal kedvezőbb, mint a munkásoké és így nincs is annyira szükségük a helyzetüket javító mozgalmakra. Amiként a munkásosztályban vannak ma már rétegek, amelyeknek életmódja megfelel a középosztály alsó rétegeinek, azonképpen a magántisztviselőknek, de kivált a fiatal emberek és nők százainak mélyen a születésüktől fogva megszokott jobb életmód és életformák alatt kell élniük, ha egyszer erre a pályára szánták el magukat. Az a tanács, hogy a szellemi munkások e tábora önként srófolja le igényeit és súlyedjen osztályának megszokott életszínvonalára alá, rövidlátó és kilátástalan. De még ha ezt is vitatták egyesek, hogy a magántisztviselőknek nincs szükségük a szervezkedésre helyzetük megjavítása végett, senkisem tagadhatja, hogy a folyton dráguló és változó létfeltételekre való tekintettel életszínvonaluk fenntartása és mai helyzetük esetleges megvédése kényszeríti úgyszólván rájuk is az organizációt.

Az egyre hatalmasabb, kevesebb és így könnyebben egyesülő munkaadóval szemben tehát a magántisztviselőknek szükségük van a szociálpolitika két fő szervére: a közhatalom beavatkozására és az önszegélyre. Ellentmondásnak látszik, de mentől erőteljesebb a szervezkedés, annál inkább számíthat a magántisztviselő-osztály a törvényhozás beavatkozására is és mentől nagyobb hatalmat képvisel a szervezet, annál inkább tekinthet is egyúttal el tőle. A magántisztviselők jogviszonyai a maguk bonyolultabb, egyéni esetenként eltérő jellegük folytán ugyanis soha annyira általános jogszabályokkal megköthetők nem lesznek, mint a közönséges munkaviszony. A szervezkedés a maga individualizáló diplomáciájával sokkal többet érhet el az egyes üzemek tisztviselői számára, mint a minimumra alapozott törvényes intézkedés. Bár a kereskedelmi alkalmazottak helyzete egynémely tekintetben különbözik a bér munkásosztálytól (több réteg, több kilátás az önállósulásra, nehezebb helyettesíthetőség), lényegileg ugyanabban

az ellentétben állanak munkaadóikkal, mint a munkásosztály és ezért lényegileg ugyanazokat a békés (kollektív egyezkedés) és harci eszközöket (sztrájk, bojkott) kénytelenek a munkaadókkal szemben alkalmazni, hogy panaszaik (kevés fizetés, hosszú munkaidő, a szellemi tulajdonuk kisajátítása, méltánytalan szerződési kikötések, aminő különösen a versenyzáradék stb.) orvoslást nyerjenek. Míg a munkások szervezkedési jogát, hosszas heroikus küzdelmek után, ma már elvileg az egész világon elismerik a munkaadók és a közvélemény, a kereskedelmi alkalmazottaknak ezt a jogát még erősen kétségbe vonják és sok támadásban részesítik. És ennek az állapotnak nagy mértékben maguk a magántisztviselők az okozói. Sok ideig és részben még ma sem érzik magukat egy azonos érdekű munkáscsoportnak, szakmailag és apró töredékekben szervezkedtek, beérték a kölcsönös segély hasznos, de nem kielégítő intézményeinek létesítésével és politikájukat a munkaadókkal szemben ama kevesek ideológiájától vezették, akiknek még megvan a kilátásuk arra, hogy önállókká váljanak, vagy egyéni kiválóságukkal a nagy tömeg fölé emelkedjenek. Valahányszor tehát különösen újabban ez a tömeg a maga többé-kevésbé azonos érdekeinek igyekszik erőteljesebben érvényt szerezni, e mozgalom a munkaadók részéről már mint minden új jelenség is, erős visszautasításra talál. De visszautasításra talál főleg azért is, mivel hiányzik még a kereskedelmi alkalmazottaknak az az átfogó szervezete, amely a szervezett emberek helyettesítését szervezetlennel legalább oly mértékben kizárná, mint a munkásmozgalom terén. Még könnyebb a szervezkedési jog megtámadása, bizonyos egyesületekbe tartozó alkalmazottak bojkottálása, ha a munkaadók maguk veszik igénybe azt az alkalmazottaktól megtagadott jogot, hogy érdekeik védelmére egyesüljenek. A titkos munkaadó-koalíciók fekete listái különös nehézséget jelentenek a szervezkedésre, nevezetesen annak előharcosaira nézve.

Jogi szempontból a kereskedelmi alkalmazottak és magántisztviselők szervezkedésének a szabadsága éppannyira kétségeken felül áll, mint a munkásoké. Nálunk, ahol az egyesülési jog a szokásjogban gyökerező szabadságjog, az alkotmány sarkalatos része, külön törvényi elismerésre nincs is szükség; ellenkezőleg e jog minden korlátozására van szükség törvényes intézkedésre. Ilyen korlátozást azonban az ipartörvénynek idevonatkozó 162. és 164. §-ai nem tartalmaznak, csak azt mondják ki, hogy az alkalmazottaknak a munkafeltételek kollektív szabályozására irányuló összebeszélései jogérvénnyel nem bírnak. E szakaszok, sajnos, csak a kényszert tiltják, büntető szankció mellett, amelyet valakire kifejtene, hogy egy szervezethez csatlakozzék, de nem tiltja azt a kényszert, amelyet valakire avégből fejtenek ki, hogy ne csatlakozzék egy szervezethez. Az egyesülési jog tehát a polgároknak oly fontos közjoga, amelyet jelenleg kellő jogi védelem nem biztosít. A magánjogi védelem azon a címen, hogy a munkaadó jogtalanul bocsátja el alkalmazottját — talán a jó erkölcsök elleni vétség címén — azért nem kielégítő, mivel az elbocsátás okát könnyen el lehet palástolni és a nyílt bevallás esetén is nehezen lehet az alkalmazott közvetlen vagyoni megkárosodását kimutatni. A szervezkedési szabadságot, mint fontos közjogot, véleményem szerint *büntetőjogi védelemben* kellene részesíteni, mint az egyéni szabadságot általában, a választójog szabad gyakorlatát, a vallás szabad gyakorlatát stb. A büntetőjognak kellene tehát gondoskodnia arról, hogy amennyiben egy munkaadó, vagy többen összebeszélés folytán objektíve megállapítható módon avval szorítják meg alkalmazottaiknak szervezkedési jogát, hogy annak gyakorlása esetén elbocsátással fenyegetik meg őket, megfelelő büntetés alá esnek.

Megjegyzem, hogy a munkások és a magántisztviselők szervezkedési jogának biztosítását nem annyira e büntető szakasznak, — amelyet mindenkor könnyen ki lehet majd játszani — gyakori alkalmazásától, mint

attól az erkölcsi hatásától várom, hogy a szervezkedési jog elleni támadást az egész nemzeti közvélemény előtt erkölcsi megbélyegzésben részesíti. A szervezkedési jog tényleges biztosítása azonban, éppúgy mint a munkásmozgalom történetében a munkások koalíciós szabadsága, az alkalmazottaknak lehetőleg teljes szervezkedésén és a munkaadóknak evvel párhuzamosan megértő belátásán fog mulni, hogy jobb az alkalmazottak szervezeteivel kötött és kölcsönösen kötelező megállapodások alapján békében élni, a fölmerülő ellentéteket jóakarattal elintézni, mint velük az üzleti munkát állandóan veszélyeztető hadilábon állani. A békét nem lehet már ezernyi apró gazdasági alanyval külön megkötni, hanem csak szervezett és fegyvelmezett nagy csoportok együttműködése biztosítja a mindenkori szociális rendet.

Mint az e fejlődési végcélhoz vezető taktikát, a magyar magántisztviselők mozgalmának is a külföldön bevált eszközöket kellene alkalmazni. A létező egyesületek (a magántisztviselők, banktisztviselők, biztosítási alkalmazottak, nőtisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak két egyesületének) lehető kooperációja, ha nem fuziója, a kölcsönösen segélyező intézmények kiépítése, amivel persze együttjár a járulékok felemelése, egy erős ellentállási alap teremtése a megrendszabályozott tagok kitartó segélyezése végett és nem utoljára erős kooperáció a szorosabb értelemben vett munkásosztállyal. Sok esetben a külföldön csak a fekete listák ellen, csak az illető cég (gyár) ellen irányuló bojkottal tudták a magántisztviselők is eredményesen felvenni a küzdelmet, amelynél viszont csak a szervezett fogyasztók közreműködése biztosítja a sikert. E támogatásra azonban a kereskedelmi alkalmazottak és hivatalnokok csak úgy számíthatnak, ha adott viszonyok között nem tagadják meg a maguk részéről sem a szolidaritást munkástestvéreik méltányos gazdasági és szociális törekvései iránt.

A magyarországi szakszervezetek működése 1912-ben. A Szakszervezeti Értesítő január 1-jei száma a magyarországi szakszervezetek működésével foglalkozik, amelyből a következő fontosabb részleteket közöljük: Noha a jól indult esztendő munkapiacát a későbbi pénzügyi válság erősen befolyásolta, majdnem minden szakmában az év utolsó negyedéig nagy volt a fellendülés. Úgy taglétszám, mint az anyagi helyzet tekintetében emelkedést mutat az építőmunkások, a vasmunkások, famunkások, cipészek, szabók és könyvkötők szervezete.

A budapesti asztalosmunkások harc nélkül kötöttek kollektív szerződést, amelynek legnagyobb vívmánya, hogy a munkaidő fokozatosan rövidülve 1915. május 1-én 8¹/₂ óra lesz. A budapesti szabók, üvegesmunkások, üvegcsiszolók, szücsök, számos vidéki vas- és fémmunkás és építőmunkás-szervezet szintén kötött kollektív szerződést.

A háborús izgalmak és részleges mozgósítás nagy csapás volt a szervezetre. Óriási lett a munkanélküliség, a tagjárulék csökken, a segélyekre való kiadások pedig ijesztő mértékben emelkedtek az év utolsó két hónapjában.

A szaklapok összesen 125.400 példányban jelentek meg. Legkisebb számban a kalaposok szaklapja 300 példányban. legnagyobbban a vas- és fémmunkások szaklapja magyar és német nyelven együttesen 35.000 példányban. A fenti példányszámba nincsenek beszámítva a Nőmunkás, az Ifjúmunkás és a Szakszervezeti Értesítő.

Az ácsiparban 18 városban van kollektív szerződés, az anyagi gyarapodás 20—25%-ra tehető.

A bőrgyári iparban a gazdasági válság nagy rombolást vitt véghez, a bőrgyárak 20%-a beszüntette üzemét. A szücs- és szörmeárú munkások is érezték a rossz konjunktúrát, dacára ennek sikerült Budapesten 5 évre 20%-os béremelés mellett kollektív szerződést kötni. A harcok segélyezésére és a mozgalomra 6.000 koronát fordítottak.

A cipőiparban az év második felében több kisebb gyár bukása és két nagy gyár válsága erősen megnövesztették ugyan a munkanélküliséget, a szerve-

zet azonban mégis mintegy 1000 taggal szaporodott és az egész ország területén számos előnyt vívtak ki kisebb-nagyobb harcok árán.

Az építőmunkásszövetség a rossz gazdasági viszonyok miatt a támadó mozgalmakat jobb időre halasztotta, annál többet tett a belső megerősödés érdekében. Elhatározta a többi között, hogy minden jogos tagjának rokkantsági segélyt nyújt, ami nagy mértékben hozzá fog járulni a tagok állandósításához. Az építőipari munkásvédelem előmozdítására nagyszabású tervet dolgozott ki.

A festőiparban jó konjunktúra mellett csendes, nyugodt esztendő volt az 1912-iki, amit a szervezet belső megerősödésre használt föl. A tagfluktuáció megakadályozására nagy befolyással volt az ez évben rendszeresített betegsegélyezés.

A nyomdászok szervezete a régi biztos, szilárd alapon dolgozott tovább. Az év legkimagaslóbb eseménye az 50 éves évforduló ünnepe és az azzal kapcsolatos hat napig tartó tanácskozás, amelyen az egész országra kiterjedő kötelező sorrendszerű munkaközvetítést határozták el és emelték a segélyezést. A szakmunkások közül 2^oo, a segédmunkások közül csak 0^o30^oo volt munka nélkül. A nyomdászok 90^o8^oo-a szervezett. Budapesten csak 2^oo a szervezetlen nyomdász. Budapesten 42^o24 korona, vidéken 28 korona az átlagos hetibér.

A szabómunkások szervezete több, mint 700 taggal szaporodott átlagban. Emelték a segélyezés összegét és fontos eseménye az évnek, hogy az eddig bérben birt helyiségüket megvásárolták. Nemcsak a fővárosban, de vidéken is munkaidő rövidülést és béremelést tudtak több, mint 7000 munkás számára kivívni.

A vas- és fémmunkásszövetség csendes harc nélküli esztendeje nagyon kedvezett a belső, anyagi megerősödésnek.

A magyarországi mozgófényképkezelők és zongoramesterek december 19-én együttes értekezletet tartottak, hogy a munkaidő tartamára, a szabadnapra, a munkabérekre, az éjfélutáni munka különdíjazására, amely kérdések eddig teljesen rendezetlenek, egyöntetű eljárásban állapodjanak meg. Megbízták a közös szervező bizottságot, hogy ezeknek a kérdéseknek kollektív szerződés útján való rendezésére erőteljes mozgalmat indítson.

A budapesti mészáros munkások kollektív szerződése január 1-én lépett érvénybe. Ennek értelmében a munkabér heti 25 és 45 korona között váltakozik a végzett munka és a gyakorlottság figyelembevételével. A szerződés a zárórát esti 7 órában állapítja meg. Vitás ügyekben választott bíróság dönt. A szerződés 3 évre szól, a béreket 20^oo-kal emeli és 1.000 munkás élvezi előnyeit.

Német szakszervezetek 1912-ben. Az új év alkalmából a német szak szervezeti mozgalom vezető sajtóorganumai visszapillantást vetnek az elmúlt évre és a szakszervezeti mozgalom szempontjából fontosabb eseményekre. Úgy a szakszervezetek lapja, a »Korrespondenzblatt«, mint a keresztény szervezetek lapja visszapillantása szerint az elmúlt év a szervezett munkásság szempontjából nem tartozott a kedvezőbbek közé. Az európai politikai válság által befolyásolt munkapiac, noha egyes iparágak fényesen és gazdagon voltak foglalkoztatva, egyes munkáscsoportok részére nagyon kedvezőtlen volt. Érzékeny nyomást gyakorolt a munkásság helyzetére az élelmiszer- és húsdrágaság is. Mindkét momentum a munkapiac kedvezőtlen állása és a drágaság befolyást gyakorolt a szakszervezetekre, a bérmozgalmakra, a segélyezésre és taglétszámra.

A szociálpolitikai törvényhozás eredménye tekintetében szétágazó a két lap véleménye. Míg a keresztény szervezetek lapja a birodalmi gyűlési pártok jóindulatát a szociálpolitika fejlesztésében elismeri és a lakásügy és munkabérszerződésekre a középosztályra és a magántisztviselőkre vonatkozó szociális törvényhozás csendes, nyugodt fejlődését biztosítottak látja, a szakszervezetek lapja, a Korrespondenzblatt, a birodalomgyűlés szociálpolitikai alkotásait a semmivel tartja egyenértékűnek és a most következő téli időszak működését is kilátástalannak mondja, miután a birodalmi gyűlés az állami munkások egyesülési jogának kérdésében olyan kevésbé biztató magatartást tanúsított. A munkásosztály minden fenntartás nélkül csak a 110 szociáldemokrata képviselőre támaszkodhatik.

A munkaidő megrövidítése és az alkoholizmus. Bourgeois francia munkaügyi miniszter egyik beszédében következőképpen nyilatkozott a munkaidő

megrövidítésének az alkoholizmus terjedése tekintetében várható hatásáról: Mit fog a munkás szabad idejében csinálni, kérdezik többen s ezzel kapcsolatban az alkoholizmusról is beszélnek. Legyenek meggyőződve, ha a nyert szabadidőt jól fogják a munkások felhasználni. Én már húsz év óta foglalkozom a szociális hygienének ezzel a kérdéseivel s pedig nemcsak a miniszteri aktákból, hanem személyes tapasztalatok alapján, s megállapíthatom, hogy éppen *azokban a foglalkozási ágakban van az alkoholizmus legkevésbé elterjedve, amelyekben a legrövidebb a munkaidő.*

Az elárúsítónők védelmére Spanyolországban 1912 február 27-én törvényt alkottak, amely szerint raktárakban, boltokban, irodákban, egyáltalán mindenfajta nem gyárszerű üzemben, amelyben női alkalmazottak árúcikket, vagy tárgyakat nyilvánosan árúsítanak, vagy azzal összefüggő szolgálatot teljesítenek, valamint a mellékhelyiségekben, köteles az üzlettulajdonos, vagy annak helyettese, vagy a társaság minden alkalmazott részére ülőhelyről gondoskodni. Minden ülőhely kizárólag egy alkalmazott részére szolgál és abban a helyiségben, amelyben az illető munkáját végzi, akként alkalmazandó, hogy azt használni is tudja. A közönség számára netán elhelyezett ülőhelyek ide nem számíthatók. Mellékhelyiségnek tekintendő ezen törvény értelmében minden olyan helyiség, amely, ha az elárúsító helytől el is van különítve, azzal mégis összefügg, akár ugyanazon, akár valamely más emeleten van is. A törvényes kötelezettség vásárookra, állandó kiállításokra, vándoriparra stb. is kiterjed, akár össze vannak ezek kötve valamely más üzemmel, akár nem.

Ennek a törvénynek felügyelete az iparfelügyelőkre van bízva. A törvény megszegése 25–250 peseta pénzbírsággal sújtható. Ismétlés esetén ez utóbbi bírság alkalmazandó. Visszaesésnek tekintendő, ha a kihágás egy éven belül megismétlődik.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Egészségügyi előadások. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár eddigi gyakorlatához híven, ez évben is előadás-sorozatot rendez a budapesti munkásság számára. Az előadás-sorozattal célja a pénztárnak, hogy megismertessék a munkássággal mindazt, amit tudnia kell, ha mostoha gazdasági helyzetben is meg akarja óvni egészségét. Különös súlyt helyez az előadást rendező pénztár arra, hogy a munkás megismerje az egyes szakmák hivatásos betegségeinek lényegét, hogy így módjában álljon azok ellen védekeznie.

A január 12-től március 27-ikéig tartó időközben 58 orvoselőadó, 23 budapesti és 1 ujbpesti szakegyesületben tart előadást. Az előadás-sorozat három részre oszlik: *Általános szociálhygiénikus sorozatra.* Ennek keretében megvilágítás alá kerül a népegészségügy és szociális biztosítás, a fertőző betegségek és az ellenük való védekezés, továbbá védekezés a nemi betegség ellen. 2. *Speciális szociálhygiene,* vagyis hivatásos betegségek tárgyalása. Végül 3. *Egyéni hygiene.* Ez irányban a következő tárgyakban állapodtak meg: Az emberi test szerkezete, A vérzés csillapításról, Ragadós női betegségek, Ipari szemsérülések és azok elhárítása, Hibák, babonaságok és ferdeségek a csecsemő ápolás körül, Az ideg betegségek megelőzése, Alkohol és átöröklés, A dohányzásról, A helyes táplálkozásról, A fogak ápolásáról, Tisztaság és egészség, A célszerű táplálkozásról, Munka és egészség. Az előadások az esti órákban tartatnak, azokat minden pénztári tag és családtagja ingyenesen hallgathatja, tekintet nélkül arra, hogy mely szakma s melyik egyesület helyiségében tartatnak meg.

Védekezés a féregbetegség ellen. Spanyolországban rendeletet bocsátottak ki, hogy a vidéki egészségügyi felügyelők a legrövidebb idő alatt mindazonokon a bányavidékeken, amelyek a féregbetegség által való fertőzésre gyanúsak, pontos vizsgálatot tartsanak. A rendelet egyebek közt intézkedik arról, hogy a vállalatok munkást ennek exkrementumainak vizsgálata nélkül munkába nem állíthatnak. A bányatársulatok kötelesek a fertőzött tárnákat és aknákat a tudomány szabályai és rendelkezései szerint dezinficiálni. A bányatársulatok tartoznak a bányamunkások nagyobb tisztasága és egészségügyi nevelése szempontjából az árnyékszékeket, a mosdóberendezéseket, a ruhamegőrző helyiségeket az aknák és tárnák bejáratának közvetlen közelében berendezni.

Terheltség és tuberkulózis. Dr. Reiche, hamburgi orvos, érdekes vizsgálatokat eszközölt kórházi osztályának nagy beteganyagán, a szülői terheltség

jelentőségéről tüdővésznel. Férfi betegeinek 30, női betegeinek 40%-a tüdővész szülőktől származott. Csaknem minden esetben az apai terheltég volt nagyobb. A tüdővész lefolyására nincs behatással az a körülmény, hogy szülői tuberkulózis is kimutatható-e, vagy nem. Az úgynevezett terheltégi tuberkulózis nem folyik le gyorsabban és nem rosszindulatúbb, mint a többieknel és azon állítás, hogy ez a tuberkulózis legsúlyosabb neme, Reichl szerint minden alapot nélkülöz. Tuberkulotikus származás maga nem okoz kedvezőtlen momentumot a betegség lefolyása tekintetében. A tüdővészesek utódainál fellépő gyakori tuberkulózis főképpen a családban történő infekcióra vezethető vissza. Tüdővészesek gyermekeinél a fertőzés veszélye, különösen akkor, ha mindkét szülő tüdővészese, rendkívül fokozott.

Küzdelem a rákbetegség ellen. Buffalóban új rákvizsgáló intézetet alapítottak nemes emberbarátok. Ezen intézet vezetője dr. Gaylord, ki eddig is Rosswor Park tanárral együtt vezette a rákvizsgáló laboratóriumot. Bécsben is, hol a rákbetegségek tanulmányozására és az ellenük való küzdelemre alakult egyesület az uralkodó protektorátusa alatt és Eiselberg tanár vezetése mellett működik, jelenleg egy nagyobb rákvizsgáló intézetet alapítottak. Németországban az e célú törekvéseknek eddigéle nem volt nagyobb sikere, de a rákbetegségek tanulmányozására és leküzdésére alakult német központi bizottság (melynek elnökei dr. Orth titkos tanácsos, dr. Kirchner egyetemi tanár, miniszteri igazgató és Ehrlich tanár) most arra törekszik, hogy Berlinben is egy nagyobb intézetet alapítsanak a rákbetegségek tanulmányozására. Remélték, hogy a Leyden-féle alapítvány a rákbetegségek tanulmányozására megadja majd az anyagi eszközöket, de eddig csak kevés pénzt sikerült gyűjteni.

Ankét a gyomor és bélbetegek táplálkozásáról. A berlini kereskedelmi betegsegélyző pénztár a gyomor- és bélbeteg tagjai táplálkozási viszonyairól felvételeket szándékozik eszközölni. A tagok a betegellenörök útján nagyon részletezett kérdőívet kapnak, amelyet ki kell tölteniök. Azonkívül azt kívánja a pénztár, hogy táplálkozásukról és ételszokásaikról naplót vezessenek. A kísérlet minden esetre nagyon érdekes, csak kérdéses, hogy sikerül-e majd elegendő és megbízható adatokat nyerni.

Arzéntartalmú tapéták által okozott mérgezések. Prof. L. Kuttner öt esetről referál a Berl. Klin. Woch. 1912. 45. számában, hol a betegek idült hasmenésben szenvedtek és kiknek állapota a legszorgosabb házi kezelés dacára sem javult, mihelyt azonban e betegeket klinikára, illetve szanatóriumokba internálta, különleges kezelés nélkül gyorsan meggyógyultak. Mikor a betegek ismét otthonukba kerültek, megint a régi tünetekkel megbetegedtek. Ily tünetek mellett az első eseteknél arra gondolt, hogy talán az illetők ideges hasmenésben szenvednek. Neurastheniánál és hysteriánál gyakori ugyanis, hogy a betegeknek ily hasmenésük van, amely azonnal meggyógyul, ha családi környezetükből, a megszokott életviszonyaikból kivesszük. Minthogy azonban egyik betegnél sem talált egyéb neurastheniás, vagy hysteriás tünetet, arra a gondolatra jutott, hogy a lakásban keresse az okot, mely a belekre oly hatással van. Megvizsgálta a szobák tapétáit arzénre s ekkor kiderült, hogy a kárpitok tényleg tartalmaznak ily mérget. Az egyik beteg vizeletében ki is tudta mutatni az arzént.

Mind az 5 betegnél az arzéntartalmú kárpitok a hálósobában voltak, a betegek tehát minden éjjel tartósan voltak kitéve a mérgezés veszélyének. Hogy nem minden családtag betegedett meg, akik ezekben a hálósobákban aludtak, érthető.

Bizonyos praedisponáló körülmények kellene, hogy az ily arzéntartalmú tapéták mérgezést okozzanak, vérszegénységben, már fennálló gyomor- és bélhurutban szenvedők könnyen betegedhetnek meg arzénmérgezésben. Arzéntartalmú tapéták készítése tilos, de hogy mennyire nem respektálják a tilalmat, bizonyítják a kísérletek, melyek kimutatták arzént a betegek hálósoba kárpitjaiban. Arzéntartalmú festékanyagokat (schule-zöldet, schweinfurti-zöldet, bécsi-, párizsi-zöldet) még most is használnak kárpitok, művirágok, üveg- és porcellánedények, gyermekjátékok, szövetek festésére. Olcsóbb linoleumok is tartalmaznak arzént.

A chronikus arzénmérgezés tünetei 3 csoportba foglalhatók össze Kronka szerint; 1. *nyákhártyák és savós burkok részéről jelentkező tünetek*: gyomor- és bélhurut, mellhártyalob. 2. *ideges tünetek*: idegingerlékenység és hűdések, reszketés, általános gyengeség stb. 3. *bőrtünetek* (metanosis és keratosis).

Egyéb mérgezési tünetek: pszichikai depressio, álmatlanság, rossz táplálkozás, erős lesoványodás.

Szociális higiéné a berlini egyetemen. A szociális higiénét a berlini egyetemen eddig csak egyes felolvasásokon tárgyalták, különösen a közegészségügyi intézet volt asszisztense, dr. *Kisskalt* tanár foglalkozott vele. Ezen tanár a königsbergi egyetemre meghívotván, dr. *Grotjahn* fog rendszeres előadásokat tartani a szociális higiéné köréből és veszi át azon külön osztály vezetését, melyet dr. *Flügge* a közegészségtani intézetben alapítani szándékozik.

Iparhygienikus továbbképző tanfolyam majnai Frankfurtban 1912-ben. Mint az előző évben, úgy az idén is majnai Frankfurtban szeptember végén és október kezdetén iparhygienikus továbbképző tanfolyamot tartott az iparegészségügyi intézet a városi hatósággal egyetemben. Ezen tanfolyamok célja eredetileg az volt, hogy a gyakorlatban levő orvosoknak, különösen pedig a betegsegélyező pénztárak orvosainak áttekintést nyújtsanak az iparhygiéne és balesetgyógyítás kérdéseiről. De az első tanfolyam tapasztalatai azt mutatták, hogy technikai körökben is nagy érdeklődést tanúsítanak a tárgyalt anyag iránt. A második tanfolyam létesítésénél ezt tekintetbe vették és ezért a baleseti gyógyítást tárgyaló előadásokkal egyidejűleg technikai témákról is tartottak előadásokat. A látogatók száma, mely 1911-ben 61 volt, 135-re emelkedett, kik közül 70 az egész ciklust hallgatta, míg a többiek csak egyes előadásokat. Az előző évvel ellentétben a hallgatók legnagyobb része technikai képzettségük volt, csak 36 orvos vett részt a tanfolyamon, ezek közül 16 orvos-hivatalnok felsőbb hatóságuk utasítására, 12 gyári és pénztári orvos volt, öten az iparfelügyelet terén működtek. Magánorvos csak három vett részt a tanfolyamon. Ezen számok világosan mutatják azokat a nehézségeket, amelyek a gyakorló és hivatalosan nem alkalmazott orvosokat ily tanfolyamok látogatásától távoltartják és amely nehézségek közül a pénzkérdés (utazás, ellátás, helyettes állítása stb.) okozza a legnagyobb akadályt. Az ipari felügyelőséget 40 hivatalnok képviselte, akik a nagyobb német városokból, Ausztriából, Svájcban és Hollandiából jöttek. Az ipar köréből 46-an vettek részt, ezek közül 10-en vezető átlásban voltak. A szövetkezeteket csak egy szövetkezet elnöke és egy technikai hivatalnok képviselte. Az egyes munkásszakszervezetek 4 hivatalnokukat küldték ki, városi hivatalnok, három volt és végül két festőmester és egy jogász (az osztrák kereskedelemügyi miniszter kiküldötte) is részt vett a tanfolyamon. Igen örvendetes, hogy 26-an másodszor látogatták a tanfolyamot. Külföldi hallgató összesen 14 volt (osztrák 6, svájci 5, holland 2, magyar 1).

Darált hús és darált hús által okozott megbetegedések. Németországban a mészárszékekben, úgy mint nálunk is, sok helyütt darált húst árúsítanak. Ez nyers állapotban kevésbé emészthető, mint megfőzve. Már ezért is, de továbbá más egészségügyi okokból is csak főtt állapotban ajánlatos a fogyasztása. Egészséges darab hústól a darálthús óriási baktériumtartalma által különbözik. Ez az oka annak, hogy igen gyorsan romlik. A baktériumok okozta szén-sav idézi elő ezen húsneműek színváltozását. Mészárosoknál már régóta szokásos, hogy a darált húshoz konzervsókat adnak, hogy a hús élénk piros színt nyerjen és így könnyebben adhassák el. Ezen sók nemcsak a vörös színt tartják meg, hanem a már elszíntelenedett húst ismét vörösre festik és a hús rossz szagát is eltüntetik. Ezért használatuk alkalmas arra, hogy a közönséget több irányban is megtéveszsze. Ezen sók csiraölő képessége nem nagy, a húsméreggel szemben pedig egyáltalában hatástalanok. Ha ilyen hosszabb ideig állott darált hús mérgező baktériumokkal fertőztetik, súlyos megbetegedéseket, sőt halálesetet is okozhat. A közegészségügyi hatóságnak kötelessége, hogy az ily konzervsókat használatát eltiltsa. Ezek alkalmazása jogosulatlan, felesleges és egyes szerencsétlen esetekben az egészséget és életet súlyosan veszélyeztető. A nyers darált hús élvezete által átvihető az emberre a trichinosis, a marha- és disznógalandféreg, ugyanacsak felléphetnek súlyos húsmérgezők, amelyeket a legtöbb esetben beteg állatok gyors, szükségszerű vágatása által nyert húrok okoznak. Trautmann dr. szerint tehát követelnünk kell, hogy a konzerv sók alkalmazása, nagyobb mennyiségű darált hús készletben tartása szigorúan tiltassék el, továbbá rendeltessék el mészárszékekben figyelmeztető lapok kifüggesztése, amelyek a közönséget felvilágosítják az ilyen húrok gyors romlásáról, azonkívül felvilágosítás által oda kell hatnunk, hogy a darált hús élvezete csökkentessék, nyers állapotban pedig egyáltalában ne élvezzék.

Gyermekvédelmi hivatal fölállítása az északamerikai Egyesült Államokban. A kereskedelmi és munkaminisztériumban Washingtonban gyermekvédelmi osztályt állítottak föl. Az új hivatal, amelynek élén a szenátus hozzájárulásával az elnök által kinevezett főnök áll, tartozik az északamerikai Egyesült Államok valamennyi néposztálya gyermekeinek jólétet illető összes ügyeket megvizsgálni és erről a nevezett minisztériumnak jelentést tenni. Tanulmányoznia kell különösen a gyermekhalandóság és születések, a gyermekek árvaságra jutása és elhagyatása, a gyermekbíróságok, a veszélyes foglalkozások, a gyermekbalesetek és megbetegedések, a gyermekmunka és különböző államokban és területeken való gyermekvédelmi törvényhozás kérdéseit.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Alapszabálymódosítás.

Irta: dr. Alapy Győző.

Az Országos Pénztár legutóbbi közgyűlése az alapszabályoknak a baleseti kártalanítási eljárásra vonatkozó részén lényeges módosításokat eszközölt.

A módosítások célja: az igények gyorsabb elbírálása és az igényjogok haladéktalan, megnyugtató kielégítése. E cél elérhetése végett a következő három szempont volt irányadó: 1. hogy a kétségtelenül igényjogosult a kártalanítási igényjog megnyílt napján már kártalanítást kapjon; 2. hogy az igénylő mielőbb felebbezhető határozathoz jusson; 3. hogy a járadékok minőségének fogalmi köre pontos megállapítást és elhatárolást nyerjen. Így születtek meg az eddigi 87. § helyett a 87., 87. a), b), c), d) §-ok rendelkezései és a régi 88. § helyett az új 88. §.

Az első szempont mérlegelésénél figyelembe kellett venni, hogy az eddigi tapasztalatok szerint a kétségtelenül igényjogosult sérült legtöbb esetben azért nem részesülhetett a kártalanítási igényjog megnyílt napján — tehát éppen akkor, amikor állapota legsúlyosabb volt — kártalanításban, mert a kártalanítás alapjául szolgáló javadalmazás (T. 78. §.) nem volt még megállapítható. Hiányoztak a balesetet megelőző évben elért tényleges keresetet feltüntető munkabérmutatások és a kerületi pénztár ennek hiányában nem tudta az ügyet igazgatósága elé terjeszteni. Ha a sérült segélyt kért, a pénztári adminisztráció, ha adott is, csak kisebb előleget mert folyósítani, mert nem tudta, nem lépi-e át a sérültet megillető kártalanítás mértékét. Máskor az igazgatóság ülését kellett a sérültnek bevárnia, ami legalább két-három heti késedelmet jelentett akkor, amikor a sérült, állapota súlyosságánál fogva, legjobban rá volt utalva a segélyre. Tehát részben az eddig érvényben levő rendelkezéseknek megfelelően működő adminisztráció természetéből folyó nehézségek, részben az adminisztráción kívül álló és általa egyáltalán nem, vagy csak hosszadalmas eljárások, idővesztés után leküzdhető akadályok gátolták meg a sérültet a kártalanítás azonnali kézhezvételében.

Ezen nehézségek kiküszöbölése végett a módosítás az, hogy a kétségen felüli igényjogosultság esetén nem a kerületi pénztár igazgatósága, hanem *maga az illetékes pénztár*, és pedig »az utalványozásra az alapszabályaiban előirt rendelkezések szerint jogosultak aláírásával ellátott végzéssel« megállapítja a *járadék-előleget*. Ezzel elesik az, hogy a sérültnek igazgatósági határozatra, tehát igazgatósági ülésre kelljen várnia, mert az előleg megállapítására jogosultak a végzést még az igényjog megnyílt napján kiállíthatják és a pénztár azonnal fizet. De hogy a végzés kiállítója is fedve legyenek, másrészt, hogy a sérült körülbelül azt kapja előleg címén, ami őt az önkormányzati szerv (igazgatóság, szakbizottság) járadék-megállapító határozata alapján meg fogja illetni, és végül, hogy a munkabérmutatások beérkezésétől is függetleníthessék az előleg megadhatása,

előírja az alapszabály, hogy az előleg *mértéke* megállapításánál alapul egyrészt az orvosi véleményben adott értékelés, másrészt az előleg alapjául szolgáló javadalmazás gyanánt: »a balesetet szenvedettnek a baleset megtörténtekeor élvezett napi keresetének megfelelő napibérosztály átlagos napibérének 300-szorosa veendő.«

A napibérosztály a betegség esetére is biztosításra kötelezettnél azonnal megállapítható; a csak baleset esetére biztosítottnál a legutolsó alkalmazásában, a baleset megtörténtekeor élvezett napi keresete megtudása nehézségbe nem ütközik és ennek alapján a megfelelő, vagy a legfelső napibérosztály átlagos napibére megállapítása az ügyben való intézkedést nem késlelteti.

A sérült ez eljárás mellett mivel sem károsodik, mert ezen rendelkezések *csak az előlegre* vonatkoznak és az önkormányzati szerv határozata a T. 78. §-ában foglaltak szerint kiszámított javadalmazás alapulvételével fogja megállapítani a *járadékot*. Ha ezen járadékhatározat alapján még járandósága van a sérültnek, azt a pénztár visszamenőleg egy összegben kifolyósítja.

A második szempont — amint az előadottakból önként következik — hogy a sérült — az azonnali segélynyújtás mellett — mielőbb oly határozatot kapjon, mely a törvényes mértékben állapítja meg a járadékát és amely ellen, ha azt sérelmesnek tartja, a bírósághoz fordulhat orvoslásért. E célt szolgálja az alapszabályok azon intézkedése, mely szerint a kerületi pénztár köteles

a) ha a sérült állapota a kártalanítási igényjog megnyílt napjától számított négy hónapon belül előreláthatólag nem változik, a végzés keltétől számított 8 napon belül,

b) ha az a) pontban említett 4 hónapon belül változás várható, az előleg mértékén az esetleges változásoknak megfelelően eszközölt változtatások után, de *legkésőbb a kártalanítási igényjog megnyílt napjától számított negyedik hónap végéig* az ügy elintézéséhez szükséges összes iratokat az Országos Pénztárhoz *feltétlenül* felterjeszteni.

Így tehát minden sérült ügye — miután a kerületi pénztárnak a baleset napjától számítva 6 hónap áll rendelkezésére — szabályszerűen felszerelhető az összes szükséges adatokkal és iratokkal és *legkésőbb a baleset napjától számított 190-ik napig minden* kártalanítási ügy azon fórum elé kerül, melynek önkormányzati szerve jogosult és hivatott a kártalanítás kérdésében *felebbezhető* határozattal dönteni.

Hogy pedig azok is mielőbb felebbezhető határozathoz jussanak, kiknek igényjogosultsága kétséges, ezekre vonatkozólag külön is előírja az alapszabály, hogy az iratok a szükséges adatokkal felszerelve haladéktalanul felterjesztendők az Országos Pénztárhoz, amelynek önkormányzati szerve az ily igény kérdésében *oron kívül* határoz.

Az ügy így előkészítve az önkormányzati szerv elé kerül, melynek feladata az igény elutasítása, vagy a járadék megállapítása.

Ez utóbbi esetben az a kérdés: milyen járadék állapítandó meg? A törvény időleges, ideiglenes és állandó járadékot említ a 88. §-ban, a törvény indokolása két járadékfajról beszél, a régi alapszabály időleges, ideiglenes és állandó járadék fogalmát határozza meg. Nem célok itt a járadékfajok fogalma és elhatárolása kérdésében lefolyt vitákra kitérni, mindössze konstatálni kívánom, hogy az eddigi alapszabály rendelkezéseivel szemben az új alapszabály-szöveg *két járadékfajt* ismer: időleges és állandó járadékot. «Időleges járadék az igény megnyílása napjától számított három éven túl nem terjedhet», ez a 88. §. rendelkezése. Megállapítja az időleges járadékot: 1. ha az igényjog megnyílása napjától számított négy hónapon belül a sérült munkaképességcsökkenése 10⁰/₀-nál kisebb lesz, a négy hónapon belüli egész kártalanítási időtartamra az illetékes kerületi

pénztár igazgatósága; 2. ha a járadéki igényjog négy hónapon túl terjed, de a sérült állapotában az igényjog megnyílása napjától számított három éven belül változás várható, az Országos Pénztár szakbizottsága. Ha pedig a sérült állapotában csak az igényjog megnyílt napjától számított három éven túl várható változás, úgyszintén, ha változás előreláthatólag nem várható, állandó járadék állapítandó meg és az állandó járadék megállapítására, valamint az elutasító határozatok hozatalára kizárólag az Országos Pénztár igazgatóságának van hatásköre.

Ezzel a járadékok fogalmi köre és az, hogy mely szerv minő járadékot állapít és állapíthat meg, szabályoztatott.

Az adminisztrációra felette fontos e kérdés ilyen szabályozása, mert az ideiglenes járadéknak, mint önálló járadékfajnak kiküszöbölésével elesik az a gyakorlat, amely szerint ugyanazon időtartamon belüli igényre vonatkozólag úgy a kerületi pénztár önkormányzati szerve, mint az Országos Pénztár önkormányzati szerve határozott, vagyis ezután csak egy önkormányzati szerv fog határozni és így az önkormányzat és az adminisztráció felesleges munka alól mentesül. De még inkább fontos ez a sérültek szempontjából azért, mert az újabb bírói gyakorlat az ideiglenes járadék ellen, — amelyet a sérült addig élvezett, amíg állandó munkaképesség-csökkenése végleges foka ki nem alakult, — külön felebbezésnek helyet nem adott; ha tehát a sérült évekig gyógykezelés alatt állott, avagy a csökkenés végleges foka csak 1—2 év múlva alakult ki s így az állandó járadéki igény kérdésében az Országos Pénztár csak 1—2 év eltelte után határozhatott, az 1—2 éven belüli ideiglenes járadék megállapítása alkalmával netán elszenvedett jogsérelmére csak ezen idő eltelte után, az állandó kártalanítás kérdésében hozott határozat elleni felebbezéssel kereshetett a sérült orvoslást. Vagyis a reá legsúlyosabban nehezedő időkben bírói döntés alá nem terjeszthette igényét. Ezen visszás helyzet megszüntetése elsőrendű feladat volt ezek szerint úgy a sérültek anyagi igényeinek helyes kielégítése, mint azok lelki megnyugtatása érdekében is.

De nemcsak a *sérültek* ügyeinek gyorsabb elintézése érdekében tartalmaz a módosított alapszabály megfelelő rendelkezéseket, hanem figyelemmel van a családfenntartó elvesztése által sújtott *hátrahagyottak* szomorú helyzetére is, amidőn kimondja, hogy ezek részére is végzéssel állapítja meg a kerületi pénztár az előleget és pedig ugyancsak a könnyen megállapítható átlagos napibér 300-szorosa alapulvételével. Ez az intézkedés lehetővé teszi, hogy igényjogosult hozzátartozói minősége igazolása után, már az igazolás napján az igényjogosult hátrahagyott segélyezésben részesüljön. A járadék megállapítása, miután itt csak állandó járadékról lehet szó, az Országos Pénztár igazgatóságának hatáskörébe tartozik.

Amint az előadottakból kitűnik, a gyors segély és lelki megnyugtatás a rendszerváltoztatás célja és e nemes cél becsületes megvalósítása — az alapszabálymódosítás jóváhagyása után — az adminisztráció egyik legfőbb kötelessége.

A Comité Permanent International des Assurances Sociales elnökét, *Raymond Poincaré*-t választották meg a francia köztársaság elnökének. A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete f. hó 22-én tartott ülésén *Szterényi József* v. b. t. t. elnök erről a következőleg emlékezett meg:

A francia nemzet államfőt választván, erre a legfőbb állami méltóságára a nemzetközi munkásbiztosítási egyesület központi bizottságának elnökét, *Poincaré*-t, volt köztársasági miniszterelnököt választotta. Az a nagy öröm, amely világszerte e választás nyomán mindenütt keletkezett, ahol a munkásérdekek iránti érzék ébren van, minket is. a magyar egyesület vezetőségét, áthatott és így ebből az alkalomból egyesületünk utólagos jóváhagyásának reményében a köztársaság új elnökét, a mi központi bizottságunknak is egyúttal elnökét *táviratilag üdvöztük*, (Éljenzés.) kifejezést adva annak az óhajunknak és reményünknek, hogy az

a nagy siker, amelyvel ő nevével vezette ezt az ügyet Európaszerte diadalra, hogy azt az irányt fogja követni a munkásbiztosítás jövőben is és az ő nagy egyéniségének tekintélye még nagyobb erőt fog annak szolgálni a jövőben. Azt hiszem, tisztelt teljes ülés, mindannyiuk helyeslésével találkozunk az a lépésünk (Helyeslés.), amelyet a rokonérző magyar társadalmi osztály, illetve egyesület érzelme kifejezésre juttat. A távirat szövege a következő:

R. Poincaré, Président de la République française *Paris*. Le Comité Hongrois des Assurances Sociales International a l'honneur de vous féliciter comme Président du Comité permanent international des Assurances sociales à l'occasion de votre élection à la plus haute dignité du peuple français. Votre élection à la Présidence de la République est aussi un grand succès pour l'Assurance Ouvrière. Déjà maintenant le progrès politique et social doit beaucoup à votre initiative et à vos efforts. L'activité féconde et pleine de succès que vous avez déployée jusqu'à présent dans l'intérêt des classes ouvrières et de la paix sociale, vous ne saurez que l'accroître dans votre nouvelle dignité et plus encore qu'autrefois vous aurez droit à la reconnaissance profonde de tous les peuples civilisés. Au nom du Comité Hongrois des Assurances Sociales Internationales: *Szterényi*, Conseiller Intime actuel, président, Kiss, secrétaire.

Sorsjáték — szanatóriumokra. A képviselőház f. hó 23-án tartott ülésén elfogadta az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak a tüdővész elleni védelmére létesítendő intézmények céljaira engedélyezendő nyereségykölcsönre vonatkozó törvényjavaslatot. A hosszú című törvényjavaslat 12 millió korona névértékű, egyenként 12 koronáról szóló nyereségykötvények kibocsátását tervezi, anélkül, hogy az államkincstárt bármily tekintetben igénybe venné. Egy megfelelő sorsjegyalap létesítése útján, amelynek kezelését az állam teljes felelősséggel magára vállalja, körülbelül hét millió koronát juttat a javaslat szociális és kulturális feladatok teljesítésére. Ebből *3 1/2 millió az országos pénztárnak* jut a tüdővész ellen való védekezésre és szanatóriumok létesítésére. Két milliót *közművelődési egyesületek* támogatására fordít a kormány, egy és fél milliót pedig a *Budapesti Poliklinikai Egyesületnek* ad kórházépítés céljaira.

A javaslat mellett a képviselőházban *Hegedüs Kálmán* szólalt fel, aki ezúttal is lelkes beszédet mondott az állami szociális feladatairól.

Az Országos Pénztár közgyűlése. Az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár 1913 január 11-13-án tartotta meg a negyedik évi rendes közgyűlését a régi képviselőházban. A közgyűlésen 264 munkaadó és 278 munkás küldött vett részt. A közgyűlést január 11-én délután nyitotta meg Garbai Sándor elnök, hangoztatván megnyitó beszédében, hogy a közgyűlésnek feladata: kritikailag vizsgálni a fogyatékosokat és rámutatni azokra az irányvonalakra, amelyekben belül az intézmény fejlődése biztosítható. Hangoztatta, hogy a munkásság egészségügyét szolgáló nagy, hatalmas eszközöket csak akkor lehet létesíteni, ha *a biztosítás egységes és szigorúan centralizált*. Az elnöki megnyitó után dr. Andor Endre min. oszt.-tanácsos-bíró üdvözölte a közgyűlést, bejelentvén, hogy mint az Állami Hivatal által kiküldött vizsgáló bizottság elnöke jelent meg. Sajnálja, hogy az Országos Pénztárban folytatott vizsgálat eredményéről jelentését még nem fejezhette be s így arról az önkormányzatnak még nem számolhat be, de elmondja, hogy a vizsgálat megtartásával a Hivatal célja az volt, hogy *ne papiroson, hanem közvetlen közelből ismerje meg az Országos Pénztár működését s a vizsgálat tapasztalatai alapján magának az önkormányzatnak legyen segítségére*. Meggyőződése az, hogy az önkormányzat alaposan és lelkesen törekszik feladatait teljesíteni, azonban még teljesen konszolidálva nincs. Különösen oda kell törekedni, hogy *a vagyoni helyzetet* kitartható és erős munkával rendezze s *különösen helyi szerveit erősítse*. Ezután a közgyűlés tárgyalás alá vette a pénztár 1911. évi működéséről szóló jelentést. Bevezetésül Sarkadi Ignác igazgató ismertette a jelentést. (Múlt számunkban közöltük 17. oldal.) A jelentés feletti vita a következő napra is áthúzódott. A felszólalók mindegyike hangoztatta a járulékszedés eddigi módjának tarthatatlanságát, radikálisabb kényszerítő eszközök alkalmazását kívánta a fizetést nem teljesítő munkaadókkal szemben. A vita bezárása után Glaser Gyula felügyelő bizottsági elnök terjesztette elő a zárószámadásokat, mire a közgyűlés a felmentvényt egyhangúlag megadta. Elnök ezután az igazgatósági és felügyelő bizottsági pótagok kiegészítésére vonatkozó választásokat rendelte el.

Hétfőn folytatta a közgyűlés tanácskozásait. Mindenekelőtt az előző napi szavazás eredményét jelentette be a szavazatszedő bizottság elnöke, Gelléri Mór. Ezek után következett az 1913-ik évi költségvetés megállapítása, tartalékalapok, nyugdíjalap és egyéb alapok elhelyezésének meghatározása, a baleseti ágazatban megállapított munkaprogram végrehajtásával kapcsolatban 1912-ben szükségessé vált póthitel feletti határozás. Az igazgatóságnak ezekre vonatkozó javaslatait a közgyűlés elfogadta. Engedélyt adott a közgyűlés az igazgatóságnak a pénzügyileg megszorult helyi szervek ellátását szolgáló 3 millió korona folyószámla hitel igénybevételére. Elfogadta a gyógyászati segédeszközökre és kötszerekre vonatkozó szerződéseknek 1913 december 31-ig való meghosszabbítását, továbbá újabb fürdőszerveződések kötésére, a Szent Lukács-fürdővel kötött szerződés meghosszabbítására és az érvényben lévő fürdőszerveződések napi ellátási árának felemelésére, úgyszintén az orvoskérdés rendezése körül felmerült költségek fedezésére vonatkozó javaslatokat. Elhatározta a közgyűlés, hogy a járulékhátralékok csökkentése érdekében felterjesztéssel fordul a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a T. 129. §-a alapján a községi közvetítésre vonatkozó rendeletet adja ki, valamint a közigazgatási végrehajtás hatékonyabbá tételére, a belügyminiszterhez is felterjesztés intézését határozta el a közgyűlés. Dr. Szemenyei Kornél aligazgató előadása alapján a közgyűlés az egyik legfontosabb tárgyat: a balesetbiztosításban öt évre kiható, alapvető jelentőségű veszélyességi táblázat újabb megállapítását vette tárgyalás alá. Az igazgatóságnak javaslatát a közgyűlés elfogadta és pedig Farkas Elek módosító indítványának egyhangú elfogadásával olyképpen, hogy a tőkefedezeti üzletágból az állandó teleppel bíró építőipari üzemek, valamint az építkezéssel kapcsolatos ipari üzemek kivonassanak, csupán a valóban ideiglenes jellegű, külföldi vállalatok által Magyarországon fenntartott üzemek maradjanak a tőkefedezeti üzletágban s ezek a valóban ideiglenes üzemek kötelesek legyenek mindjárt az üzem megkezdésekor megfelelő tőkefedezeti összeget előleg gyanánt letenni. Dr. Hahn Dezső főorvos referátuma után elfogadta a közgyűlés az Országos Pénztár felülvizsgáló intézetének kibővítésére és 25 ágyra való felszerelésére vonatkozó javaslatát. Ugyancsak hozzájárult a közgyűlés ahhoz is, hogy a Niedermann-féle szanatórium 250 ágyas kórházzá alakíttassék át. Végül a keilő időben beérkezett indítványokra került a sor.

Az országos pénztári alapszabályok betegsegélyezési rendelkezéseinek módosítása. Az Országos Pénztár közgyűlése módosította alapszabályainak úgy a betegsegélyezés, mint a baleset kártalanításra vonatkozó rendelkezéseit. A balesetkártalanításra vonatkozó rendelkezések módosításáról lapunk más helyén emlékeztetve meg, itt csupán a betegsegélyezésre vonatkozó szakaszok módosításáról szólnunk. Módosította a közgyűlés az önkéntes tagságra vonatkozó 14., 15. és 19. §-okat. E módosítások azonban nem változtatnak az eddigi eljárási rendelkezéseken, hanem inkább az esetleges helytelen magyarázatok kikerülése végett hozattak s szabatosabbá teszik az eddigi kifejezéseket. Lejárván a kisiparosoknak törvényileg biztosított öt évig tartó 2%-os kedvezmény, egységessé teszi a szabályzat a járulékkivetést. Az alapszabály 31. §-a viszont a fiemei kisiparosokra vonatkozólag állapítja meg a 2%-os járulékfizetési kedvezményt. Az alapszabály 42. §-a a tag részére azt az utasítást tartalmazza, hogy tartozik az a gyógyhelyen az orvos utasításához, valamint a házi-rendhez alkalmazkodni. Lehetővé teszi az alapszabály, hogy a gyógyhelyről az Országos Pénztár elnökségének, vagy igazgatóságának hozzájárulásával jogszerűen eltávolított tag a gyógyintézeti segélyt más helyen is folytatólag igénybe veheti s újabb gyógyhelyre való szállítás folytán szükségessé vált utiköltséget nem feltétlenül a tag viseli, hanem annak viseléséhez a pénztár belátása szerint hozzájárulhat.

Az Országos Pénztár 1912. évi szeptember havi taglétszáma és betegségi forgalma. Az Országos Pénztárnak 1912. évi szeptember havában 1,280.389 betegség esetére és 985.198 baleset esetére biztosított tagja volt. E számból 1,113.205 férfi, 167.184 nő tag volt a betegség esetére biztosítva. A 861.738 baleset esetére biztosított férfivel szemben 123.460 baleset esetére biztosított nő áll. Az önkéntes tagok száma 5.345 volt. A keresetképtelen betegek és gyermekágyi segélyben részesült nők átlagos száma következő volt. Férfi 16.463, nő 3.534: mely szám a betegség esetére biztosítottak 1'6%-át teszi. A táppénzes és gyermekágyi napok száma 494.003 volt a férfiaknál, 105.902 a nőknél. Kórházban ápottak 3.531 tagot, fürdőben, üdülőhelyen elhelyeztek 897 tagot. A gyógykezelt

keresetképes betegek száma 95.017, a családtagoké 67.388 volt. Kórházban 1.060 családtagot ápoltak.

Kihágási bíraskodás. A kereskedelemügyi miniszter 83.015/VI. D. sz. határozata szerint az alkalmazottak be nem jelentése által elkövetett kihágásért a cég részéről teljes intézkedési jogkörrel felruházott üzletvezető nem felelős, ha az az iparlajstromba bejegyezve nincs.

A miniszter a 84.493/VI. D. sz. határozatával arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogosulatlanul igénybe vett betegségi segélyezés útján történt megkárosítás esetében a kárigény megállapítása nem tartozik a kihágási bíróság hatáskörébe.

Biztosítási kötelezettség. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter 1912. december 7-én kelt 75.096/VI. D. sz. határozatával kimondotta, hogy a hitközség által a hitközség húscsarnokában a rituális szabályok megtartásának ellenőrzésével megbízott, valamint a gabella-jövedelem ellenőrzését teljesítő egyén hitközségi alkalmazott s mint ilyen nem esik biztosítási kötelezettség alá.

A tengerészek betegség és baleset esetére való biztosítása Ausztriában. Az urakháza múlt évi december 17-i ülésében elfogadta a tengerészek betegség és baleset esetére való biztosításáról rendelkező törvényjavaslatot. Múlt számunkban jeleztük, hogy ez a javaslat az urakházában megrekedt. Most mégis változatlanul, a képviselőház által elfogadott szövegben emelte a felsőház törvénynyé. A tengerészek eszerint betegség esetére a fennálló kerületi, magán-egyesületi, avagy vállalati pénztáraknál, balesetre pedig a trieszti balesetbiztosító intézetnél biztosítandók. Már 1886-ban kísérelték meg a kérdés törvényes rendezését, még pedig egy általános tengerészeti rendtartás keretében. De az általános rendezés mindig kudarcot vallott, részint az ausztriai belpolitikai viszonyok, részint a Magyarország és Ausztria közötti viszonyok folytán, minthogy a tengerész viszonyainak általános rendezését Magyarországgal azonosan akarták törvénybe iktatni. Végre is az általános rendezéstől eltekintettek s egyszerűen kiterjesztették a betegség s balesetbiztosítási kötelezettséget a tengeri hajókra s a halászatnál alkalmazottakra.

Az orvosok és a betegsegélyező pénztárak közötti megegyezés létesítése érdekében a németbirodalmi kormány által megindított akció, — melyről lapunk múlt évi 23. számában irtunk — meghiusult. A leipzig-i orvosszövetség a tanácskozásokon való képviseltetését olyan feltételekhez kötötte, amelyeket a belügyi államtitkár nem tartott elfogadhatónak. A tanácskozást tehát a belügyi hivatal nem hívta össze. Ettől különállóan azonban megállapodások létesültek Berlinben és Hamburgban a pénztárak és az orvosok között, amelyek az új törvény életbeléptetése folytán megváltozó viszonyok között is biztosítják az orvosi szolgálat háborítatlan teljesítését.

Az angol orvosok és a munkásbiztosítás. Január 15-én jár le az angol munkásbiztosításban a hat hónapi várakozási idő, amidőn megnyílnak a tagok igényei az ingyenes gyógykezelésre s a pénztárak egyéb szolgáltatásaira. Az orvosok szervezete a British Medical Association még nem adta ugyan fel a munkásbiztosítás ellen indított harcát, de azért a pénztárak orvosi szolgálata már teljesen biztosítottnak látszik. A pénztárak érdekében tárgyaló pénzügyminiszter úgy a távolsági, mint az éjjeli látogatások kérdésében, valamint egyéb kérdésekben is messzemenő engedményeket tett az orvosoknak, az egy-egy tagra eső orvosi költségek megállapításánál azonban fenntartotta az eredeti 9 shillinges előirányzati alapot gyógyszerekkel együtt.

A tárgyalások eredménye az, hogy december végéig oly számban jelentkeztek pénztári szolgálatra úgy az egyesület kötelékében, mint azon kívül álló orvosok, hogy az orvosi szolgálat Londonban és az ipari kerületekben teljesen, az ország többi részében is legnagyobb részben biztosítva van. Ahol a gyakorló orvosok közül nem jelentkezik kellő számú orvos pénztári szolgálatra, oda állami alkalmazott orvosokat fognak kinevezni.

A magánéletbiztosító társaságok és a rokkantság megelőzése. A szociális kényszerbiztosító intézetek tudvalevőleg nagy áldozatokkal gyakorolják a rokkantság megelőzését célzó gyógykezelést. A magánbiztosító intézetek eddig e tekintetben semmit sem tettek. A norvégiai »Idun« biztosítótársaság tett most e téren kezdő lépést, amennyiben a tuberkulózisban szenvedő biztosított-

tainak szanatóriumi ápolási segélyt nyújt. E segélyezés feltétele, hogy a biztosított két év óta fizesse a járulékait. Az intézet legfeljebb hat hónapon át napi 1'50 korona segélyt ad, norvégiai, az állam által fenntartott, vagy szubvencionált intézetben való ápolásra. A német biztosítótársaságokat a magánalkalmazottak biztosítási törvénye fogja majd a gyógykezelés rendszeresítésére sarkalni, mert csak akkor kaphatják meg az állami elismerést, ha ugyanolyan egyéb szolgáltatások mellett — amit az állami intézet nyújt — gyógykezelést is adnak a biztosítottaknak.

Gyógyszerkülönlegességek alkalmazása a munkásbiztosító pénztáraknál. Érdekes és a pénztárakra nézve nagyon jelentős jogkérdésben foglalt állást a német Reichsgericht. A Pyrenol nevű izzasztószer, mely Benzooesav, Salicilsav és Thymolból áll, szabadalmilag védve van. A württembergi Krankenkassenverband Stuttgartban azzal az indokolással, hogy e szer ára az önköltségek százszoros összegében állapított meg az általa kiadott orvosi rendeletek könyvében, melyben a drága szerek mellett a velük egyenértékű olcsóbb szerekre történik utalás, a »Pyrenol« mellett a megfelelő olcsóbb gyógyszert is megnevezte és hogy ezen eljárása gyakorlati értékkel is bírjon, a Krankenkassen-Verband valamennyi orvos által, akiket alkalmaz, nyilatkozatot írat alá, amelyben az orvosok beleegyeznek abba, hogy olyan esetekben, amikor Pyrenolt rendelnek, a gyógytárakban *hasonló hatással bíró gyógyszert* szolgáltatnak ki és csak olyan esetekben, ahol ilyen helyettesítő gyógyszerek kiszolgáltatását tudományos meggyőződéssel nem egyeztetik össze, adatik ki a Pyrenol, de ekkor a Pyrenol szó mellé »N. B.« jelt kell tenniök. Ugyanilyen értelmű utasítást kaptak a gyógyszerészek és megállapította a Krankenkassenverband, hogy a szabálytól eltérő eljárás esetén az orvosoktól és gyógyszerészekről kára megtérítését követelhesse. A Pyrenol gyártója, a württembergi Krankenkassenverband eljárása ellen, amely szerinte a védjegyjogba, az üzleti versenytörvénybe, a büntetőtörvénykönyvbe és a polgári törvénykönyvbe ütközik, panaszt adott be. A stuttgarti Landesgericht és Oberlandesgericht a panaszt elutasította. A másodfokú bíróság ítéletét azzal indokolta meg, hogy törvénytörés nem történt az által, hogy panaszoltak meggyőződést szerezvén arról, hogy más szer éppen úgy segít, a megengedett eszközökkel orvosaiukat arra birták, hogy hasonnemű orvosságot alkalmazzanak. A Reichsgericht a másodfokú bíróság ítéletét feloldotta és kötelezte a Verbandot, hogy az alkalmazott orvosai által a fentebb jelzett nyilatkozatokat a jövőben ne állíttassa ki és megállapította, hogy a Verbandnak nincs joga arra, hogy a gyógyszerészeknek a Pyrenol kiszolgáltatását, ha az orvos rendelte, megtiltsa.

Rokkantbiztosítás Norvégiában. A rokkantbiztosításra vonatkozó javaslatok kidolgozására már évekkkel ezelőtt kiküldött bizottság most fejezte be a munkáját. A bizottság javasolja, hogy a kényszerbiztosítás a 16—50 évesekre terjedjen ki. Rokkantnak tekintessék minden 70 évet betöltött biztosított s mindenki, kinek munkaképessége annyira csökkent, hogy előbbi keresetének $\frac{2}{3}$ részét elveszítette. Ne részesülhessen azonban járadékban, akinek legalább 1.500 korona jövedelme van. Javasolja továbbá a bizottság, hogy a biztosított elhalálása esetén hozzátartozói is részesüljenek segélyben s hogy olyanok, akiknek munkaképessége hacsak részben is helyreállítható, szanatóriumi ápolásban részesüljenek.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozása.

— VIII. ülés. 1913. évi január hó 16-án. —

Szterényi József elnök: T. Uraim! Megnyitom a mai ülést. Folytatjuk a munkásbiztosítási választott bíróságok szervezetéről és hatásköréről megkezdett vitánkat.

Dr. Schulcz Ágost min. osztálytanácsos-bíró: Midőn a munkásbiztosítási választott bíróságokat tárgyzó már is gondolatgazdag vitában résztveszek, teszem ezt egy irányadó elv szemmeltartásával.

Új intézmények létesítésénél a nagy koncepció s az alkotás bátorsága a főkéllék, megalkotott intézmények módosításánál azonban főleg az óvatosság vezérelje a törvényhozót és minden tanácsadóját.

A még alig megfogamzott csemetét ne túlsokat nyesegezzük s oltogassuk,

mert csak elodázzuk termőkéességét, sőt féltő, hogy az agyonoltogatással elsenyvesztjük magát a tőkét.

Ennek az általános igazságnak nézőpontjából vizsgálom azt az igen sok szép módosítási javaslatot, amelyet az igen tisztelt előadó úr nagy értékű tanulmányában s eddig felszólalt tisztelt tagtársaink magas színvonalú szakvéleményeikben előterjesztettek.

Nem hirdetem, hogy ahhoz ragaszkodjunk, ami rossz a törvényeinkben, de meggyőződésem, hogy munkásbiztosítási törvényünknek a választott bíróságokat szabályozó fejezete egészében sikerült alkotás. Másfelől az oly nagy jogintézménynél, mint a munkásbiztosítás, amely száz vonatkozásban vág bele jogi és gazdasági életünk viszonyaiba, amely amúgy is az érdekharcok csatateré, amelynek eddigi legfőbb baja, hogy nem helyezkedett még kellően el társadalmi és állami életünk szervezetébe, életképességében és a várva-várt *megnyugvás* céljaiban ne hátráltassék gyökeres és a mai állapottal szemben nem minden kételyen felül helyesebb szervezési módosításokkal.

Vagyis csak azt módosítsuk, ami eddigi tapasztalataink szerint is tarthatatlan, bízzuk a tapasztalatokban gazdagabb jövőre s a majd konszolidált viszonyok között bekövetkező nyugodt időkre a mélyebbre vágó reformokat, példányképül véve a németek munkásbiztosítási jogalkotásának bölcs megfontolását és mérsékletét.

Nem tudok szakítani azzal a meggyőződésemmel, hogy idők multán munkásbiztosításunknak ma még kifogásolt számos intézménye igen jól fog működni, ha a törvényünkalkotta jogrendszer az összes tényezőknek mintegy vérebe megy át.

Fölszólalásom áttekinthetősége érdekében már is jelzem, hogy törvényünk szóban lévő fejezetének csak két elvi jelentőségű módosítását tartanám helyénvalónak. A többi indokolt változtatás inkább részletkérdést tárgyz.

I.

Szükséges elvi módosítás: az összes munkásbiztosítási hatósági fórumoknak a választott bíróságok praejudicialis hatáskörének megalkotása útján oly módon való kapcsolatba hozása, hogy a **jogegység**, amely ma az egész munkásbiztosítás alapvető kérdésében: a **biztosítási kötelezettség kérdésében** sehogy sem érhető el, **biztosíttassék**.

Ennek módját a tisztelt egyesület által nekem kiosztott témánál: a munkásbiztosítási fórumok megvitatásánál volt szándékom kifejteni, de a törvény egyes fejezeteinek kapcsolatánál fogva s az előttünk lévő előadói vélemény következtében már most kell ebbeli javaslatomat előterjesztenem.

A jogegység elérendő célja és az erre vonatkozó indokok tekintetében, amelyeket igen tisztelt barátom: az előadó úr alaposan és meggyőzően kifejtett, az előadói javaslattal teljesen egyetérttek.

A kivétel, a cél elérésének törvénymódosítási módja tekintetében azonban más a szerény véleményem és javaslatom.

Abban dr. Papp Géza igen tisztelt barátommal teljesen egyetérttek, hogy a munkásbiztosítási jogkérdések és hatósági eljárások egész komplexuma nem helyezendő át a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörébe, mint ahogy az előadói javaslatok végeredményükben majdnem ezt vonnák maguk után, mert azok szerint csak a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal hatásköre maradna meg s ez is a javaslatba hozott fölebbviteli korlátozások következtében csak megszorított területtel.

Az, amivel az előadói javaslat szerint viszont tágulna a Hivatal hatásköre, így a betegsegélyezési járulékok, tagsági igazolványi díjak, balesetbiztosítási díjak, a pénztárak és munkaadók egymás iránti megtérítési kötelezettségei s a kihágások tárgyában való felsőfokú bíraskodás, nézetem szerint túlterhelését eredményezné az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak. De e felsorolt viták minden izének természete s fontossága nem is olyan, hogysem indokolná annak a hivatalnak működésbe hozatalát, amely az egész munkásbiztosítási intézménynek és jogszolgáltatásnak felügyeletére, ellenőrzésére s elvi irányítására hivatott.

Azokban a jogvitákban ugyanis, amelyekben ez időszerint az iparhatóságok, a rendes bíróságok, közigazgatási hatóságok és panasz esetében a közigazgatási bíróság s a rendőri büntető bíróságok eljárnak, egyetlen egy jelentős szociál-biztosítási kérdés fordul elő, amelynél a munkásbiztosítási szakbíróságra

van szükség s ez a biztosítási kötelezettség s illetőleg az önkéntes biztosítás ügyletének jogi kérdése.

A többi eldöntendő kérdések így járulékok és biztosítási díjak felett támadt vitákban az alkalmaztatás tényének, tartamának, a díjazás mennyiségének kérdései, nem biztosítási jogi szakkérdések s egyébként sem olyanok, hogy éppen a munkásbiztosítási bíróságoknak közreműködését igényelnék. E tekintetben teljesen osztozom törvényünk indokolásának érvelésében. Ami a munkaviszonyból folyó jogi következményeket s azok szociális vonatkozásait illeti, ezekre nézve nem a mi törvényünk keretében van helyén a létező jogállapot félszégeit kiküszöbölni, ebben az új ipartörvénynek áll föladatában a megoldás az ipari bíróságoknak a szakképviselőket bevonása útján létesítendő helyes szervezésével.

A kihágások elbírálásánál a biztosítási kérdésen kívül büntetőjogi s rendtartási elemek és szempontok a döntőek.

A biztosítási kérdésen felül egyetlen jog-, vagy ténykérdést sem találok ezekben oly bonyolultnak, vagy nehéznek, hogysem azt a rendőri büntető bíróságok a sértett pénztárak kellő közreműködése és az általuk adandó fölvilágosítások mellett a kívánt alapossággal el nem dönthetnék. E tekintetben történetesen módomban volt teljes tájékozást szerezni s a munkásbiztosítási kihágási bíráskodás jelen szervezése mellett nyugodtan állíthatom, hogy az a munkásbiztosítási választott bíróságok bevonása mellett is alig lenne tökéletesebb.

Sikerült ugyanis a kereskedelemügyi minisztériumnak, az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bevonásával kifejtett akciója útján elérni azt az elismerésre méltó eredményt, hogy a belügyi és igazságügyi miniszterek hatáskörében kibocsátott rendőri büntető eljárás — az általános szabálytól eltérően — a munkásbiztosítási és ipari kihágásokban a kereskedelemügyi minisztériumhoz, mint harmadfokhoz való fölebbezést a maga teljességében megengedi. S hallottam előkelő jogászörökből információkat, hogy a munkásbiztosítási kihágási felsőbíráskodás a szükséges színvonalon áll.

Minden vitán fölül lévő tény azonban, hogy a biztosítási kötelezettség kérdésében a fórumoknak külön nyolc csoportja a jogegységet meg nem valósíthatja s hogy ez jogbizonytalanságot, zavart s az Országos Pénztárnak rendkívüli megkárosítását eredményezi, mert bizonyos, hogy a mai állapot mellett a pénztár egész tömegeket segítve és kártalanít, akik után biztosítási járulékot és díjakat nem vételez be.

Ennek a tarthatatlan állapotnak megszüntetését a törvénynek oly módosítása útján vélem elérhetőnek, hogy meghagyva a mai hatósági fórumokat, az tételnék ezeknek köteletségévé, hogy, ha a biztosítási kötelezettség, avagy az önkéntes biztosítás létrejötté válnék vitássá, az iratokat a tényállás kellő földerítése után tegyék át a munkásbiztosítási választott bíróságokhoz, amelyek a szóban levő kérdésben a munkásbiztosítási hivatalhoz való fölebbezhetőség mellett döntenének.

Életemet a jogszolgáltatás terén töltve, nagyon jól tudom, hogy a praedjudiciális hatáskörnek efféle létesítése csak kellő óvintézkedések mellett felelhet meg a célnak.

Alighanem már is felvillant mélyen tisztelt tagtársaimnál ez a gondolat: micsoda gyönyörűséggel kapnak ezen az intézményen a szorongatott adósok és vádlottak? A fizetésnek és büntetésnek elodázására, mily sikeres ötlet a biztosítási kötelezettség vitájának föloldozása? De még a bírói magaslat sem zárja ki tökéletesen, — mert utóvégre a bíró is ember, — hogy kételyei támadnak az igazság némely kiszolgáltatójának a biztosítási kötelezettség és illetőleg az önkéntes biztosítás ténye fölött, ha a júliusi rekkenő hőségben délutáni két óra felé egy nagyobb ügyben kellene ítéletet hoznia.

Minthogy pedig a törvény megalkotásánál az elvek mellett a való életet is figyelembevételre kell méltatni, gondoskodni kell arról, hogy a praedjudiciális különleges hatáskörrel való visszaélésnek a törvény lehetőleg útját állja.

A biztosítási kötelezettséget, illetőleg a biztosítottság tényét tagadásba vevő felet pörveszteség esetében a költségekben kell marasztalni. A rosszhiszemű kifogásolást pénzbírsággal kell megtorolni. A hatóság által való könnyelmű áttételeknek pedig azzal tanácsos lehetőleg útját állni, hogy magának az áttevő hatóságnak tegye a törvény föladatavá a tényállásnak tisztázását s a munkásbiztosítási bíróságoknak joguk legyen az áttétel után is a bizonyítás kiegészítésével az eljárást hatóságot megbízni.

Ez az intézkedés valószínűsítendő, hogy az eljáró hatóság, amikor a tény-

állást amúgy is tisztázni kell, nem esik bele az alaptalan áttétel hibájába, megfontolva azt az esélyt is, hogy esetleg még tetézi is ezzel a munkáját, mert amellet, hogy utóbb mégis csak kell érdemi ítéletet mondania, még a bizonyítási eljárás kiegészítésének fóladata is szakadhat reá.

Viszont felületes ítékezés ellen óvna a fölebbvitel joga s az a lehetőség, hogy a felsőbb hatóság is szorgalmazhatja a praejudiciumot,

A vázoltakkal azt a nézetemet törekedtem megokolni, miért *nem szükséges* a szóban levő külön hatásköröket a munkásbiztosítási bíróságokra átruházni.

A következőben utalok egy-két okra, amelyek azt a meggyőződést keltik bennem, hogy *nem* is volna *helyes* ez az átruházás.

A törvényalkotás technikájának egyik szabálya, hogy az új intézményeket olyképpen helyezzük el az állami élet létező rendszerébe, hogy ez a rendszer szükség nélkül meg ne bontassék. A munkásbiztosítási törvény meghozatalánál nézetem szerint helyesen jutott érvényre ez a szabály, amidőn a munkásbiztosítási jogviták közül azok, amelyekhez hasonló jellegűeknek eldöntésére már voltak fórumok, ezen létező fórumokhoz utaltattak. — Ha általában az ipartörvény iparhatóságokra bízta az ipari munkaviszonyokból származó jogvitáknak békéltető jellegű elintézését s egyebekben a rendes bíróságok hatáskörét vette igénybe, ha az ipari kihágásokra már voltak fórumok, a munkásbiztosítási törvénynek természetes intézkedése volt, hogy a munkásbiztosítás hasonló jellegű jogvitáit ezen fórumokhoz utalta.

Ma már, amióta megvan a közigazgatás egyszerűsítéséről szóló 1901. évi XX. t.-c.-en alapuló egységes és igazán modern rendőri büntető eljárásunk, a fórumok egységesítésével az egész kihágási bíraskodásnak szintén egységes és tökéletes szabályozásával fokozottan tartom meggyőzőnek azt az érvet, hogy csak nagyon életbevágó okokból csorbítsuk ezt az egyöntetű rendszert.

Nem alárendelt érv ez a jogalkotási ökonómia s az elméleti politika elvei szempontjából ma, amidőn még a jogász is, még a jelesebbje is sokszor tévelyegni kénytelen a jogszabályoknak nem is labirintusában, hanem a labirintusok egész szövevényében. Ha azok a nagyszámú s nagyon különböző jellegű speciális törvények, amelyek közegészségi, házforgalmi, mezőgazdasági, katonai és sok más-más speciális életviszonyok s állami érdekek szabályozására hivatottak, megnyugvással bízzák a rendőri büntető bírakra a törvény érvényéhez szükséges rend megbontásáért való bünhödtetést: miért tegyen éppen a mi törvényünk e tekintetben kivételt?

A másik figyelembe veendő szempont a rendre kötelezett közönség érdekének szempontja. Az elméletileg gyönyörűen indokolható törvényjavaslat sem életképes, ha az állampolgárok ezreire indokolatlan terhet és zaklatást hárít. Ilyen indokolatlan teher és zaklatás rejlenék abban, ha az iparos hasonló jellegű pörös ügyeit más-más hatóságoknál és más-más székhelyeken lenne kénytelen elintézni s kivált, ha nagy okok nélkül hosszú és költséges utazásokat tenni és ezzel idejét pazarolni kényszerülne. A járási beosztások s a kisebb jelentőségű ügyeknek a járási hatóságokkal való elintézése e tekintetek érvényesülésén nyugszik.

A nagyértékű előadói vélemény követendő irányadasként állítja elénk az 1903-ik évi törvényjavaslatnak abbeli intézkedését, amelyben 17 kerületi választmánynak szervezését vette célba, végkonkluziójában pedig előadó úr a munkásbiztosítási választott bíróság mai számának a kir. ítélőtáblák számára, vagyis 11-re való leszállítását tartaná helyesnek. Méltóztassék elgondolni, mily megterhelést jelentene, ha a kihágási s járadékvitákat esetleg a 7-ik vármegye székhelyén kellene első fokon eldöntetni.

Szerény véleményem szerint a választott bíróságok létszámának ily arányú csökkentése nem volna helyén való. A kerületi pénztáraknak és választott bíróságoknak ugyanazon helyen párhuzamosan való működését a törvény nézetem szerint helyesen rendelte el. Ezt kívánja az ügyek lebonyolításának könnyedsége s a munkás idejének drága volta egyaránt s a beteg munkáson való gyors segítség lehetőségének érdeke is.

De, ha megvalósúl az az állapot, amely az előadó úrnak és nekem, de bizonyára sokunknak ideálja, hogy csak a jelentős ipari gócpontokon nagy, intelligens, egészségügyi intézményekkel jól fölszerelt helyi szervek tartassanak fenn s mindenikük mellett működjék munkásbiztosítási bíróság, még akkor is nézetem szerint a munkásbiztosítás helyes és könnyed lebonyolításának ártana, ha körülbelül 60-nál kevesebb munkásbiztosítási kerületre osztanók az országot.

De e beosztás mellett is sok indokolt elkeseredést váltana ki az a kihágási és járadékbitráskodás, amely a munkaadókat s illetőleg munkásokat azon alternatíva elé állítaná, hogy vagy szó nélkül tűrjék el a szerintük jogtalan marasztalást, vagy napokra terjedő utazásokba törődjenek bele. Már pedig legfőképpen a munkásbiztosításnak nagy érdeke, hogy jogosult elkeseredést ki ne váltson.

De talán nem tévedek, ha magának a választott bíróságok színvonalának érdekében is az érintett prejudiciális hatáskör kivételével nagyjában a mai törvényes állapotot vélem főntartandónak.

Sokkal inkább lesz képes minden munkásbiztosítási választott bíróság, mint szociális bíróság magas színvonalra emelkedni s azon megmaradni, ha a bíraskodási feladatok közül a lényegesebbeket utaljuk hatáskörébe, mint ha elárasszjuk őket oly kisebbszerű ügyek tömegével, aminők pl. a kihágási ügyeknek, vagy biztosítási járulék- és díj-vitáknak legnagyobb része. A bíraskodás magas színvonalának alig van veszedelmesebb ellensége, mint a csekély jelentőségű ügyekkel való túlságos elhalmozás.

Noha az előadói javaslattal a vázolt kérdésben nem járok egészen egy nyomon, mégis számos hatásköri részletjavaslatát nagyon megszívlelendőnek vélem. Jelesül azokat, amelyeket a végkonklúzió II. 3. pontjában a törvény 20., 29. és 42. §-aiban szóban lévő költségmegtérítések, pótljárulékok kiszabása, valamint a járulékok és igazolványi díjak beszedésének megtiltása tárgyában keletkező jogvitákra vonatkozik. A mai állapot, tudniillik a pénztár intézkedésével szemben mindjárt közvetlenül a felső fórumnak határozatát szorgalmazni egyfelől nem egészen áll arányban a jogvita jelentőségével, jelesül bizonyos, hogy a legtöbb esetben a választott bíróságok is helyesen döntenék azt el, másfelől kívánatos, hogy a bírói határozatba becsúszható hiba további jogorvoslatnak lehetővé tételével kijavítható legyen, ami a jelen helyzet mellett el nem érhető.

Eppen így helyesnek vélem törvényesen statuálni a választott bíróságnak a II. 9. pontban jelzett megállapítási hatáskörét, valamint a törvény 7. és 8. §-ai értelmében a taggá fölvétel s a törvény 60. §-ában a tagság főnnállása tárgyában támadt vitás kérdésekben leendő bíraskodást.

Abban is egyetértek, hogy a pénztárak s orvosok között való magánjogi jogvitákat tárgyzó ítélkezést és az orvosok felett való fegyelmi bíraskodást a munkásbiztosítási választott bíróságok gyakorolják, természetesen az utóbbit orvosok bevonásával létesített szervezetben. Az orvosi körök sem idegenkednek tőle, hogy fegyelmi ügyekben bírói garanciák és hivatásos bírónak szakszerű vezetése mellett fogantatott bizonyítási eljárás érvényesüljenek.

Ellenben az előadó úrnak abbeli javaslatát, hogy a mostani törvénynek 72., 77., 95. és 96. §§-aiban szóban lévő tőkésítések, illetőleg végkielégítés, továbbá a T. 72. §-ának utolsó bekezdése értelmében a 16 éven felül lévő igényjogosultak részére engedélyezhető *neveltetési segély* kérdésében a munkásbiztosítási bíróságok hatásköre biztosítandó, részben tárgytalannak, részben nem követendőnek vélem.

A törvény 72. §-a értelmében az özvegynek új férjhezmenetel esetben adandó végkielégítés a járadékos gyermeknek közköltségen nyilvános intézetben való elhelyezése esetében a járadék tőkésítése, —

a 77. §. értelmében a külföldi honos hozzátartozói részére állandó külföldi tartózkodásra való eltávozás esetében adandó végkielégítés, —

a 95. §-ban a járadék élvezetének szünetelésére vonatkozó intézkedések *most is mind a munkásbiztosítási bíraskodás ottalma alatt állanak.*

A törvény 158. §-a ugyanis általában azt mondja ki, hogy a »biztosított személyek, vagy igényjogosult hozzátartozók s az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár között betegsegélyezésekből és balesetkártalanításból folyó vitás ügyek eldöntése« tartozik a választott bíróságok hatáskörébe s így nyilvánvaló, hogy a kérdéses végkielégítések, tőkésítés illetőleg szünete és tárgyában fölmerült jogvitákban, mint amelyek kétségtelenül a baleseti kártalanításból folynak, ez idő szerint is hivatott a választott bíróság ítélkezni.

Ugyanez áll a főntebb említett neveltetési segély fölött támadt jogvitára nézve.

Utóvégre talán nem ártana, ha a törvény ezt külön kifejezetten kinyilatkoztatná. A magam részéről azonban azért nem javasolom ezt, mert törvény-szövegezési szabály, hogy a törvény szabatosága érdekében kerülni kell az általános rendelkezések érvényének egynémely különleges esetekre újból való ki-mondását. Az ilyen reáduplázás ugyanis köztapasztalat szerint azt a félreértést

szüli, hogy más különleges esetekben, amelyeknél az ilyen ismételt rendelkezés elmaradt, az általános szabály nem érvényes.

A törvény 96. §-ában szóban lévő kivételt s nevezetesen azt a kifejezett rendelkezést, hogy magának a baleseti sérültnek a teljes kártalanítás 20%-át meg nem haladó járadéka helyett adható tőke-kielégítés tárgyában az Országos Pénztár inappellábilisan határoz, részemről törvényünk igen mélyen és bölcsen átgondolt intézkedésének tartom.

Méltóztassanak emlékezetükbe visszaidézni azokat a biztosítási vitákat, amelyek abban a kérdésben lefolytak, vajjon a baleseti kártalanítás tőkében, avagy járadékban adandó-e? s azoknak az érveknek kivált a mi életviszonyaink között nagyon praedomináló voltát, amely érvek a *járadékkal* való kártalanítás javára billentik a mérleget.

Ha már most a törvény igen helyesen a járadék-kártalanítás mellett döntött és csak ritka kivételes esetekben engedte meg a tőkekielégítést, —

ha azután a tőkében való kielégítés természetes következményeként kimondotta, hogy a tőke kifizetésével a kártalanítás ügye végbefejezést nyert s ismerve az életet, ki kellett mondania, hogy újabb kártalanításnak még a baleset-okozta állapot rosszabbodása esetében sincsen helye, — akkor magának a baleseti sérültnek, de családjának is és a társadalomnak érdekében is helyesen tette a járadék tőkében való megváltozásának engedélyezését az Országos Pénztár diszkrecionárius jogává.

De tette ezt bizonyára egy másik, a törvény indokolásában ugyan nem érintett, de a bíraskodásban jártasak s így az előadó úr előtt is nagyon ismert erkölcsi s hogy úgy mondjam, bíraskodás-bölcséleti okból.

Tudvalevő ugyanis, mily kínos bírói föladat valakinek jellembeli kvalitását a bíróság nyilvános kontradiktórius eljárásában megállapítani s ítéletileg kimondani. Vagyelő kell idézni azt a kínos bonyodalmat, amelyet nem tényeket, hanem jellembeli fogatkozásokot igazoló tanuvallomások vonnak maguk után és az erkölcsi halál előidézésének keserves esélyével állunk szemben, — mert szembeötlően azzal egyértelmű annak kimondása, hogy valaki iszákos, pazarló s megbízhatósága egy-két ezer korona tőke reábizásának mértékéig nem ér föl, — avagy színházi jelenetté devalválódhatik az erkölcsi tanuk fölvonulása, akik a megbízhatatlanról, könnyelműről csak a tudomásukra jutott, tiszteletreméltó tulajdonságokat bizonyítják s előáll az a törvényhozó által éppen kikerülni kívánt baj, hogy akinek még a járadékát is jó volna a napi fillérekben kiadogatni, az rövid néhány hét alatt végez egész életére szóló kártalanításával és terhére válhatik a társadalomnak.

Ezt akarta kikerülni a törvény, amidőn gátat vetett annak, hogy az ily tőke-kielégítést pörrel mintegy kivasalni lehessen.

Az Országos Pénztár kellő óvatos tájékozódással nagyjában helyesen kezelheti ezt az ügyet s ha téved is, vajmi csekély érdeksérelem, ha a 20%-nál nem erősebb mérvben csökkent keresetképeességű egyén állandó járadékot kap tőke-kielégítés helyett.

Nem járulhatok hozzá továbbá előadó úrnak a fölebbezés korlátozására vonatkozó javaslatához és igen szerencsésen eltalált középútnak tartom azt, amelyet törvényünk a 167. §-ban statuál. A fölebbezés korlátozásának megvitatásánál újból egy általános igazságszolgáltatási elvből kell kiindulnunk: abból, hogy az alsóbb bírósági fórumnak esetleges tévedésével szemben a fölebbviteli bíróság ítélkezése útján helyesbítésnek legyen meg a lehetősége.

A fölebbvitel minden korlátozása nem igazságszolgáltatási elvi, hanem célszerűségi ökonómiai szabály, melynek kettő a föltétele:

1. hogy az elbírálandó kérdés egyszerűbb és kisebb jelentőségű legyen, hogysen a fölebbviteli bíróságnak munkájával járó teher kellően megokolt volna;

2-ik föltétele a fölebbvitel korlátozásának az, hogy az alsóbbfokú fórum szakképzettsége teljes megnyugtató tartalmazzon az irányban, hogy az ezekben az egyszerűbb ügyekben helyesen fogja az igazságot kiszolgáltatni.

Ismeretes az az óvatosság, melyben általában a polgári és büntetőperjogunk fejlődése a fölebbvitel korlátozását soká csak igen szűk területre korlátozta. Csak amikor bíróságainknál szinte új nemzedék fejlődött ki, csak a bírói kiképzés gondos kiépítése után, — másfelől a legfelsőbb bíróságnak tarthatatlan túlergősítésének kényszerítő nyomása alatt korlátozták előbb az 1893-ik évi sommás törvény, majd később az 1896. évi bünvádi perrendtartás és legutóbb az 1911. évi I-ső t. c.-be foglalt polgári perrendtartás tetemesebb mérvben a fölebbezést.

Alkalmazva ezeket a munkásbiztosítási választott bíróságokra, sem a betegségi segélyeknek jelentőségét, amelyektől a biztosítottaknak sokszor életérdeke függ, nem minősíthetjük csekélyre, sem a választott bíróságoknak eddigi szakavatottságát még nem tekinthetjük befejezettnek. Mikor még jogi főiskoláinkon a munkásbiztosítási jogot nem tanítják s a ma érvényesülő jogász-nemzedékre igazán nem mondhatjuk, hogy telítve volna szociális tanulmányokkal: bizony csak a későbbi jövő perspektívája adhat reményt arra, hogy a választott bírósági elnökök föladatuk színvonalához mért elméleti kiképzésben részesültek. A legtöbbnek gyakorlati működése is másfelé tereli szellemi erejét.

A munkásbiztosítási *választott bíróságok ítéletei ellen való föllebbezés korlátozására nézve* tett javaslatainál az előadó úr bizonyára minden választott bíróságról a szakavatottságnak azt a mértékét tételezi föl, amelyet az általa vezetettnél örömmel tapasztalunk.

A királyi ítélőtáblák székhelyein lévő választott bíróságok elnökeinek, de ezeken kívül is többnek működése a lelkeségnek és képzettségnek oly fokát bizonyítja, amely fő munkakörükben való nagy elfoglaltságuk mellett, midőn lelki erejüknek igazán csak morzsáit értékesíthetik a választott bíróságnál, elismerést érdemel. Inappellábilis ítéletek hozatalára azonban ők maguk is alig adnák szavazati véleményüket.

De mit szóljunk azokról a választott bíróságokról, amelyeknek évi ügyforgalma átlag 3 per, vagy még ennél is kevesebb? Mily egyöntetűséget és jogegységet teremtene ezeknek inappellábilis bíraskodása? Ahol például a táppénzt kerek 200 koronás összegben csak azért ítélik meg, mert a pénztár, amely a jogalapot vette tagadásba, a pör során az összeget külön nem kifogásolta, vagy pl. ahol akkor, midőn igénylő az V. napibérosztálynak megfelelő táppénzt követelte, ellenben a pénztár a III. napibérosztályhoz tartozást vitatta, a középárványosnak megfelelő IV. napibérosztály szerint ítélte meg a táppénzt, salamoni bölcsességgel azt hozva fel okul, hogy középen az igazság.

És mennyi más csodás ítélet!

Nem értem félre az előadó urat. Őt az a főindok vezérelte, mint ahogy ezt nagyon alaposan kifejtette, hogy a sürgős betegsegélyezésre utalt tag sürgősen is részesüljön a segélyben, ne pusztuljon el a felek föllebbezési joga következtében. Ezt a célt tényleg el kell érni, a sürgős pörnek gyors lebonyolítása útján, ami abban a jövőben biztosan elérendő helyzetben, amelyben a munkásbiztosítási bíróságok felső fokon is teljesen föl lesznek munkaerővel szerelve, sikerül is.

Azonfölül a választott bíróságok elnökei egyszerű kezelési intézkedéssel s jelesül a fölterjesztésben a szerfeletti sürgősség jelzésével módját nyújthatják annak, hogy a föllebbezési bíróság soron kívül vehesse elő azt a pert, amelynél a késedelem veszély rejlik.

Végül magam is véleményezném indokoltnak annak a részleges rendelkezésnek a törvény 167. §-ába való fölvetését, hogy ha a beteg életének veszélyeztetésével járna az elsőfokúlag megítélt betegségi segély kiszolgáltatásának késedelme, a választott bíróság az ítéletet föllebbezésre való tekintet nélkül végrehajthatónak mondhatta ki, de a föllebbezésre mégis mód adassék. Egyfelől a jogegység megóvása céljából kell ez, másrészt azért, mert a választott bírósági ítéletnek megváltoztatása esetében a pénztárnak némi, esetleg teljes kártalanítása a mostani törvény 29. §-ában foglalt szabály analógiájára meghozható törvényes rendelkezéssel lehetséges volna. Vagyis a törvény oly intézkedéssel volna kiegészíthető, hogy a táppénznek bizonyos csekélyebb százalék erejéig való levonása útján, a korábban nem jogos alapon igénybe vett segély költsége megtérítendő.

De a föllebbezésnek előadó úr által javasolt tetemes korlátozását a törvény mai rendelkezésével szemben határozott visszaesésnek vélném, amelytől óvni kell a törvényhozást. Ne sit medicina peior morbo. Ne legyen szociális igazságszolgáltatásunk jogegysége, de még annak színvonala is áldozatává a tiszteletreméltó törekvésből származó, de hibás törvénymódosításnak.

A mai törvény a betegségi segély *mértéke* tekintetében nem engedi meg a hivatalhoz való föllebbezést.

Az *idő* azonban, amelyre a járadék, vagy segély jár, nézetem szerint nem pusztán mérték s jelesül azt a körülményt, hogy egy bizonyos időn túl a biztosított még beteg, avagy keresetképtelen, avagy csökkent képességű volt, külön tényalaprak látom, melyen a segélyezés, illetőleg kártalanítás jogalapja nyugszik. Kételesen fölülállónak tartom azt, hogyha egy bizonyos időhatáron túl való segélye-

zésre vagy kártalanításra támasztott igény jogtalanul megállapított, vagy megtagadtatik, akkor a törvény 167. §-ának szövegezése és szelleme értelmében egyaránt helye van a főbbezésnek, mert ilyenkor nem pusztán a segélyezésnek módozatai, vagy a pénzbeli segélyek nagysága a vitások, amelyekre vonatkozólag a törvényjavaslatnak az előadó úr által idézett megokolása a főbbezés kizárását indokoltnak jelzi. Vagyis nem osztozom előadó úr abbeli véleményében, hogy a Hivatal megszorította volna a választott bíróságok inapellabilis ítéleteinek körét.

Különben a pörrend szabályai nem deduktívek és nem örökérvényűek. Ami ma szükségszerű pörrendi szabály, az évtizedek múlva fölösleges lehet. Ma még nem tartunk ott a szociális biztosításban, hogy annak jogszabályait a választott bíróságok teljes szabadsággal és tökélyvel alkalmazzák. Ma még a felsőbb fórumnak is szinte napról-napra a törvény alkalmazásának új meg új módozatait kell megvitatnia és eldöntenie, hogy irányt szabjon a jog alkalmazásának és nyilván még hosszú idő kell hozzá, amíg ezt a föladatát csak nagyjában is teljesítette.

Ezt a legutóbbi érvet kell irányadónak tekintenünk akkor, amikor a Hivatal 7. számú elvi határozata s jelesül a jogesetnek a felebbezés tárgyát képező igénypontnak hivataltól való megvizsgálása, az ultra petitum való megítélés és a reformatio in pejus kérdéseivel állunk szemben, amelyekről előadó úr itteni előterjesztésében említett cikkeiben nagyon értékesen elmélkedett.

A jelzett határozatot tudniillik s illetőleg az abban megtestesülő perjogi irányadást, amely szerint a felebbezésben tárgyazott igénypontot hivatalból minden tekintetben kell megvizsgálni s az igényt a törvény- és alapszabályszerű mértékig megítélni, a felebbezés irányára, hatáira való tekintet nélkül esetleg feleslegesnek és mellőzendőnek találják majd a jogfejlődésnek azon fokán, amikor a munkásbiztosítási jogszolgáltatás terén meglesz a bírói gyakorlat megállapodottsága, amikor már a pénztáraknál is a törvény alkalmazása körül teljes lesz a tájékozottság s a törvényvel és alapszabályokkal meg nem egyező segélyezés, vagy a segélyeknek jogtalan megtagadása magának a pénztárnak autonómikus szervezetében szül majd ellenhatást, a biztosítottak pedig jogaik felől a Németországban tapasztalt tájékozottsággal fognak birni úgy, hogy minden jogtalan határozatnak hiányát, vagy tévességét maguk lesznek képesek észrevenni és jogorvoslattal megostromolni.

Ekkor már az első fokú munkásbiztosítási bíróságok is ott lesznek azon a fejlődési magaslapon, amely mindnyájunk előtt ideálként lebeg, s jelesül nagy ipari gócpontokon székelő, az ipari és biztosítási ügyekben tekintélyek gyanánt irányadó szociális bíróságokká válnak. Így a felebbezési bíróságoknak hivatalból való vizsgálata esetleg felesleges lesz.

Ma azonban még nem az a jogi helyzet.

De ezektől eltekintve, a munkásbiztosítási bíraskodás jellege, annak nem magánjogi, hanem közigazgatási jogi minősége is a hivatalból való vizsgálatot igazoltta s a jogtudomány alaptanaival is összhangzóvá teszi.

A törvényünk-megalkotta biztosítás ugyanis közbiztosítás. Leginkább teszi ezt nyilvánvalóvá ennek a biztosításnak bizonyos üzemekhez és foglalkozásokhoz kötött kötelező volta. A törvény indokolása annak okai között, amelyek a kötelező biztosítás létesítésére utalnak, hangsúlyozza és kifejti, mennyire közvetlen államérdek a munkásbiztosítás és annak helyes működése és pedig a közegészség, az ipar és kereskedelem érdekei és a szociális konszolidálás szempontjából egyaránt.

A munkásbiztosítás vagyoni alapjai közpénzek, amelyeket a törvény-létesítette kötelező biztosítás céljaira kötelező mérvben és módon kell felhasználni. Ami az egyik tagnak jogtalanul jut, az csorbítja az összes többieknek jogos igényét. Nyilvánvaló mindezekből, hogy a betegségi segélyezések és kártalanítások nem pusztán az enyém-tied kérdései, nem pusztán magánjogi szolgáltatások, hanem közszolgáltatások, a felettök való bíraskodás tehát közjogi jellegű közigazgatási bíraskodás.

Minden közjogi bíraskodásnál fokozott mérvben áll az, hogy a helyes jogszolgáltatás közérdek és nem pusztán a jogosítottnak ügye.

Egyik nagy jogászunk, a m. kir. közigazgatási bíróság irányadó tekintélyű elnöke: dr. Wlassics Gyula a »Jogállam« legújabb évfolyamának bevezető számában »Perjogi alapelvek a közigazgatási bíraskodásban« címen a külföldi kiváló jogászokkal egyetériően bizonyítja be, hogy a közigazgatási igazságszolgáltatás

túlmehet a fél előterjesztett igényén s a tény- s jogállást hivatalból kutatni hivatott.

Leglényegesebb érv a perállásnak hivatalból való vizsgálata ellen az, hogy a kontradiktórius eljárás előnyei kellően nem érvényesülhetnek benne. Azt hiszem azonban, hogy ha a felelőbírói bíróság a módosításnak minden hivatalból észlelt szüksége esetében a félnek előterjesztésre módot ad, ez az érv tárgytalanná válik.

A 7-ik elvi határozatban kifejezésre jutó szabálynak a törvényben való leszögezését azonban, amit az előadó úr érintett, abból a célból tartom mellőzendőnek, hogy az élet fejlődésével lépést tartani köteles judikatura ettől az elvtől a munkásbiztosítási jogviszonyok kifejlődésének felsőbb fokán, amikor tudniillik már a felekre lesz bízható, hogy maguk gondozzák biztosítási érdekeiket esetleg eltérhessen. De különben is ez perjogi szabály, törvényünk pedig csak 1—2 irányadást ad a perrendi szabályozásra, magát a szabályozást rendeletre bízta.

II.

Elérkeztem ahhoz a másik elvi módosításhoz, melyet a választott bíróságokról szóló fejezetben megokoltnak vélek.

Ez az, hogy mind a választott bíróságoknál, mind az Állami Hivatal bírói osztályának tanácsaiban az érdekképviselőt nem két-két, hanem egy munkaadónak és egy alkalmazottnak részvételével érvényesüljön.

A munkásbiztosítási választott bíróságoknak és a Hivatal bírói tanácsainak működése alaposságában nem szállna alá, könnyedség és olcsóság tekintetében pedig nyerne, ha a választott bíróságok hármas és nem ötös, a felsőbíróság pedig ötös és nem hetes tanácsokban ítélnének. Emellett szól a munkaerő-pazarlás kikerülésének közgazdasági érdeke is. De legfőképpen szól mellette *a bíraskodás tökéletességének és következetességének s a jogegység fenntartásának nagyjelentőségű szempontja, amely megkívánja, hogy a hivatásos bírácoknak — legalább is a felső bíraskodásban — szavazat-arány tekintetében is túlsúlyuk legyen.*

Noha az általános jogtörténeti fejlődés — az időközönként érvényesülő ellenáramlatok dacára — abban az irányban halad, hogy a jogszolgáltatás a népbíróságoktól mindinkább elterelődik és a hivatásos bírák föladatává válik s noha az esküdtszéki intézmény iránt is általános a kiábrándulás, — mindamellett az a véleményem, hogy bizonyos *szakbíróságok* s ezek között a munkásbiztosítási bíróságok nem nélkülözhetik a pusztán jogászai tekintetben laikus, ellenben az elbírálandó életviszonyok szempontjából szakavatott erők közreműködését. Vagyis a munkásbiztosítási bíróságokban nézetem szerint is igen hasznos a választott elem. Nem kicsinyelni való az a felfrissítő s látókörtágító hatás, amelyet a hivatásos bírákra, ezek gondolatvilágának fejlődésére a más viszonyok közt élő s más eszmekörű egyének felfogása s érvelése kifejt. E tekintetben részemről nagyon becses tapasztalatokat tettem s nagyra értékelem választott bírótársaim közreműködését.

A munkásbiztosítás autonómiájának a bíraskodásban való érvényesülése szempontjából is helyes a laikus bírák szerepe. A bíraskodásnak nemcsak jogilag helyesnek, de megnyugtatónak is kell lennie. Már pedig a pereskedőkben megnyugtatót kelt annak tudata, hogy az érdekképviselőt is közreműködött az ítékezésben. Az önkormányzatban résztvevő ellenérdekek és ellenhangulatok mérséklésére is alkalmas az a kölcsönös érintkezés és meggyőzés, amelyre a munkaadók és munkások a bíraskodásban való együttműködés folyamán reá vannak utalva.

Ámde teljesen abszurd hatásúnak kell találnunk azt az éppen nem lehetetlen esélyt, hogy a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal határozataiban is, melyek az egész intézmény működésének irányát megszabni, a jog egyik mindinkább növekedő területét kiművelni s a többi jogterületekkel összhangban tartani vannak hivatva, ne a szakképzett bírák tudása, hanem a laikus bíráknak kiválóságuk esetében is igazságszolgáltatási tekintetben szűkebb látóköre érvényesüljön. A legtisztelreméltóbb laikus bírák túlsúlya sem alkalmas a bíraskodás következetességének s a jogegységnek biztosítására.

Ugyancsak a bíraskodás állandóságának érdekében teljes melegséggel járulok hozzá az igen tisztelt előadó úr abbeli javaslatához, hogy a választott bíróságok elnökeit ne pusztán három esztendőre, hanem hosszabb időre nevezzék

ki. A három esztendő a teljes szakképzettség elnyerésére is csak éppen hogy elég.

Ugyanebből az okból az autonómiának is gondoznia kell azt, hogy a választott bírakat ne változtatgassa, hanem lehetőleg állandósítsa.

Azok az értékes fejtegetések, melyeket igen tisztelt barátom: dr. Pap Géza, valamint dr. Szemenyei Kornél országos pénztári aligazgató úr és dr. Halász Aladár titkár úr felszólalásában hallottunk, igazán megérdemelnék, hogy részleteikre is reflektáljak. Türelmüknek kiaknázott volta következtében azonban már csak általánosságban kell megjegyezmem, hogy dr. Pap javaslataihoz hozzájárulok, kivéve a választott bíróságok ítéleteinek mindenben való fölülbírálhatóságának kérdését, amelyben, mint jeleztem, a törvényünkben létesített állapotot tartom helyesnek, továbbá azokban a kérdésekben, amelyek tekintetében az eddig kifejtett okokból már kifejezetten más álláspontra helyezkedtem.

Nagy örömmre szolgál, hogy az utonómia egyik tekintélyes képviselője, dr. Szemenyei igazgató úr is a munkásbiztosítási bíróságok szervezetében a szakképzett bírák túlsúlyának szükségét hangsúlyozta. Roppant tanulságosak és meg szívlelendők az érvelései.

Dr. Halász Aladár titkár úrnak magas színvonalú előadását nagy élvezettel és tanulsággal hallgattam, javaslatainak egy részét azonban igen radikálisnak vélem. — Új munkásbiztosítási törvénynek megalkotásánál több javaslata nagyon megfontolandó volna, legtöbbjük azonban a mai szervezetnek oly fokú változtatását vonná maga után, amely a szerény felszólalásom elején hangsúlyozott óvatossági elvvel nehezen volna összeegyeztethető, vagy legalább is túlmegegy a törvénymódosítás szükségességének határain.

* * *

Nem tudom, nem élek-e vissza szíves türelmükkel, ha még a munkásbiztosítási judikaturáról s annak financiaiális kihatásáról szólók egy-két szót.

Annak a klasszikus mondásnak, »fiat iusticia, pereat mundus«, ma is megvan a maga értelme, de nem szószerint. Az állami és társadalmi igazságszolgáltatásnak óvakodnia kell attól, hogy miatta tönkremenjen a világ, vagyis bukjanak a szükséges társadalmi intézmények.

A bírónak elvben mindent látónak, mindent figyelembe vevőnek kell lennie s az a legbölcsebb igazságszolgáltatás, mely az összes jogosult tekintetek egyensúlyát képes elérni. Vagyis a bírónak semmi jogosult életérdek és így a financiaiális egyensúly figyelembe vétele sem derogál.

A másik, sőt talán főbb szempont, hogy a bírónak az ítéletekben a törvényt a törvényhozó egész akaratának értelmében kell alkalmaznia, vagyis ha a törvényhozó az intézménynek megalkotásánál a financiaiális egyensúly érdekét gondozni, óvni törekedett, mint ahogy ezt a munkásbiztosítási törvény megalkotásánál az indokolásnak igen számos helyéből és a törvény parlamenti tárgyalásának folyamán irányadó helyről elhangzott félreérthetetlen nyilatkozatokból kitűnőleg az egész vonalon tette, akkor azt a bírónak is, mint a törvény akarata megvalósítójának a törvény értelmezésénél figyelmen kívül hagynia nem szabad.

Ha valamely intézmény életképességének egyik döntő kritériuma a gazdasági szempont, akkor ezt a döntő kritériumot az intézmény működésében tényezőként szerepelő bíró is ítéleteiben érvényesíteni köteles.

Még a magánjogi igazságszolgáltatás terén is ügyelnie kell a bírónak arra: vajjon az a törvényt magyarázat, melynek ítéletében testet ad, eredményeiben nem jár-e oly gazdasági rázkódtatással, aminőt a törvényhozó nem akarhatott. Még inkább kell ennek a tekintetnek érvényesülnie, amikor a bírói fölfogástól szociális intézmény sorsa függ. Nem tenne jó szolgálatot az a bírászkodás sem magának a munkásbiztosítási intézménynek, de általában a szociális jogfejlődésnek sem, ha elviselhetetlen terheket szülő joggyakorlat útján a törvény intencióit félre vetve, magának az intézménynek összeroppanását, vagy oly reakcionárius áramlatok fölülkerekedését vonná maga után, amelyek jogrendszerünknek szociális irányban való továbbfejlesztése elé gátat vetni volnának képesek.

Részemről azonban a munkásbiztosítási judikaturában, ha talán némely ítéletben föl is fedezhető némi elhajlás, a hangsúlyozott tekintetektől egészben véve nem észleltem a szóban lévő elv elhanyagolását. Az én tapasztalatom szerint alkalmazta azt addig, ameddig azt a törvény kifejezett rendelkezései mellett lehetséges volt.

Tudom, hogy az Achilles-sarok a fürdő és a véle gyakran megkülönböztet-

hetlenül azonos szempontok alá eső gyógyintézet. Erre vonatkozólag elnök úr önmagyméltósága nagy jelentőségű nyilatkozatot tett ezen ülésünk előtt, melynek tartalmát igazán nagy értékű volt volna a munkásbiztosítási jogszolgáltatás kezdete előtt ismernünk. Ez az, hogy tőle távol állott mai munkásbiztosítási jogunk kodifikálásánál a betegségi segélyek között szereplő »fürdő«-nek értelmét olybá venni, hogy az a természetes gyógyfürdő székhelyén való fürdözést jelent.

Bírótársaimmal együtt mindig szemünk előtt tartottuk, hogy a fürdő igen költséges betegségi segély és nagyon óvakodtunk tőle, hogy a munkásbiztosítási felsőbbíróságnak fürdősegélyt tárgyazó ítélete bármilyen visszaélésre nyújtson csábítást, vagy csak lehetőséget is.

Adminisztracionális rendelettel is törekedett az Állami Hivatal gátat vetni a túlköltekezésnek, mikor 34. sz. alatt elrendelte, hogy a pénztárak csak orvosi tanácsuk által feltétlenül szükségesnek minősített esetben adhatnak fürdőzési betegsegélyt.

De, amidőn sem magának a törvénynek szövege, sem a törvényjavaslat indokolása a »fürdő« szónak értelmét közelebbről meg nem határozza és semmiféle kijelentéssel meg nem világítja,

amikor a gyógykezelési gyakorlat általában fürdő alatt nem pusztán a vízzel telt kádat érti, hanem sokféle változatát azoknak a test felhámján keresztül a szervezetre ható befolyásoknak, amelyek gyógyerejűek s bizonyos kórok megszüntetésére szükségesek (iszapfürdő, villanyos fürdő, légfürdő stb.) s némely esetekben ezektől csak akkor reméltet sikert, ha a beteget azon körülmények közé juttatjuk, amelyeknek csak összehatása kecsegtet az egészség visszaállításának sikerével, ezt az összehatást pedig csak a kellően berendezett gyógyfürdő színhelyén lehet elérni,

ha végül az állami munkásbiztosítási orvosi tanács képviselői kijelentik, hogy a beteg igénylőnek egészsége másképp helyre nem állítható, mint a gyógyfürdő színhelyén annak felszerelését igénybevéve és hasznosítva, az ott uralkodó diétának kikényszerítése és a munkásnak meglévő egészségtelen lakásából és életviszonyaiból bizonyos időre való kiragadása mellett, mert egészségrontó életviszonyai között pusztán táppénzből meg nem élhetne, bizonyára elpusztul:

akkor a munkásbiztosítási bíróság a törvénynek mai ruganyos kitétele mellett nem zárkozhatott el attól, hogy a fürdőt a gyógyhelyen való fürdőzés alakjában ítélje meg.

A bíróságnak nem állott módjában kivált a munkásbiztosítási bíraskodás legelején, de még ma sincs módjában eldönteni, vajjon a fürdőnek ilyen jellegzetes esetekben való adása mellett kibírja-e a pénztár vagyoni egyensúly mellett a terheket? Ezt különben is csak a jövő fogja megmutatni.

A segélyezési joggyakorlatot tehát e tekintetben alig érheti hibáztatás.

Ha a vagyoni egyensúly érdeke rákényszerít a fürdő szónak szűkebb értelmezésére, akkor helyénvaló a törvény erre vonatkozó rendelkezésének közelebbi meghatározása.

Tény, hogy a gyakorlatban a pénztárak közül egynémelyik túl bőkezű a fürdőzési segély nyújtásában. Ez a segély a biztosítottaknak egy bizonyos nagyobb műveltségű, igényű és részben tehetősebb rétegénél a magántisztviselő-féle állásuaknál némely esetben gyanus módon tág téren nyer alkalmazást. Ennek erélyesen ezentúl is útját kell állni s a Hivatal ezt a legnagyobb erélyvel teszi is, a némely esetben észlelt túlzás azonban nem a munkásbiztosítási bíraskodás következménye.

Nagyon fejen találja a szöveget elnök úr ő excellenciájának a mult ülésen közbeszólás alakjában tett megjegyzése, hogy kazuisztikával, vagyis a konkrét állításokat és kifogásokat bizonyító példákkal méltóztassék a választott bíróságok és illetőleg az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bírói osztályának judikaturájáról mondott bírálatot illusztrálni. Merem állítani, hogy az utóbbinál nem volt ítélet, amelynél a biztosítási intézmény gazdasági egyensúlyának szempontja figyelmen kívül hagyatott volna s amelynek iránya konzekvenciájában pénzügyi tönköt vonna maga után. De híven, a határozatnak egész irányát és érvelési alapját követve, kell a konzekvenciákat levonni. Így többször hallottam kifogást a hivatalnak 1909. P. 154/9. számú ítéletével szemben, amelyben fürdő családtag részére is megítéltetett. (Nem vettem részt ez ítélet meghozatalánál, de helyesnek látom azt.)

A maga teljességében véve ezt az ítéletet, nem hiszem, hogy annak törvényességét bárki is megdönthetné. Ebben az ítéletben ugyanis nem szenved sérelmet

az a nézetem szerint kételyen fölülálló, törvényértelmezés, amely szerint a T. 50. §-ának a családtagok betegségi segélyezését szabályozó 5. pontja szándékosan hagyta ki a segélyezésnek azon alkatelemeit, amelyeket, ellentétben a tagok segélyezését szabályozó rendelkezésekkel, a felsorolásból kihagyott.

Ebből a legutóbb hangsúlyozott törvényértelmezési elvből kétségtelenül következik, hogy a gyógyfürdőzés a maga egészében semmi esetre sem jár a családtagnak, mert az 50. §. 5. pontja fürdőt nem említ. De — a Hivatal szóban levő ítélete nem is ítélte meg a fürdőzés költségeit, valamint természetben a fürdőzést sem, hanem pusztán csak a családtag betegségének kigyógyításához föltétlenül szükséges iszap-fürdők árát. Ilyen értelemben pedig az iszap-fürdő, a kigyógyításához szükséges göngyölés, vagy az a kádfürdő, amely bizonyos vegyszerek, mint ingreanciák útján az egészség helyreállításához szükségesek, tisztán a gyógyszer, esetleg bizonyos vonatkozásban gyógyászati segédeszköz fogalma alá szubszummálandók, mert a törvény akkor, amikor ezeket adni rendeli, nem tesz különbséget az emésztési szerveken át belülről és kívülről akár injekció, akár érintkezés útján a pórusok közvetítésével ható gyógyszerek között.

Részemről is csak ismételnem: kazuisztikát kérek. De nem az ítéletek indokolásából kiszakított néhány szót, nem is pusztán a megítélt szubsztátumot méltóztassék kritika tárgyává tenni, hanem az eldöntött ügyet a maga teljességében a pör körülményeivel, mert csak mindezeknek összhatása tárja elénk azt a jogi erő-eredőt, amelynek az ítélet a megtestesítője s amelyben néha az ítélet indokolásában nem mindig tüzetesen kifejtett, hanem a bíró által mégis át gondolt és átérzett indokoknak és szempontoknak az összhatása érvényesül.

Végül azonban nem hallgathatom el azt a nézetemet, hogy amint a nemzetgazdasági fejlődés során mindinkább jut győzelemre az a fölfogás, hogy a munkaerő helyreállítására fordított költség nem áldozat, hanem becsesen történt befektetés, annál inkább kelt majd megnyugvást a munkásbiztosítási judikatura, mely ha talán nem is ment tévedéstől, de igen szorgos megfontoláson és igen lelkiismeretes jóakaraton alapul.

Szterényi József elnök: Igen tisztelt Uraim! A tisztelt felszólaló osztálytanácsos ur igazán szélesen megalapozott és a dolgok mélyébe ható előadásának végén provokált egy imént magánbeszélgetésben tett megjegyzésemmel. Félremagyarázások elkerülése végett szükségesnek tartom erre röviden reflektálni. Az a kérdés, — amely nem ezen fejezetnél dől el — hogy mit intencionált a törvényhozás, vagy a törvényhozó a fürdő kifejezés alatt, divergenciára vezetett a gyakorlatban, sőt, mint méltóztattak látni, annyira vezetett már, hogy a családtagok fürdőhasználata is belemagyarázott kötelezőleg a törvénybe.

Ha a munkásbiztosítás kérdését jóakarattal, tárgyilagosan, kizárólag a törvény alapján tárgyaljuk és keressük, hogy hol történtek a törvényben hibák, vagy hol vannak a törvénynek hiányai, vagy a végrehajtás rendjén hol nem alkalmaztatik helyesen a törvény, akár a törvény betűit véve, akár annak intencióját, szellemét, akkor akár kellemes, akár nem kellemes, az igazságot magát kell kihámozni a dologból és tisztázni. Ez a célja a mi tanácskozásunknak. Kizárólag ebből a szempontból kell és szabad a fürdők kérdését is tárgyalnunk, melynél lényeges különbséget kell tenni a betegsegélyezés és a balesetbiztosítás tekintetében, sőt ennél a kérdésnél a munkásbiztosítás alapintencióját kell keresni és figyelembe venni. Nevezetesen az a kérdés döntendő el, mielőtt ehhez a kérdéshez bárki hozzászólna, hogy mi tulajdonképpen a munkásbiztosítás célja? A beteg munkást egész életére gondozás alá venni és gyógyítani, vagy pedig a munkában megbetegedett munkást a törvény által előirt, határidőleg korlátolt viszonyok között gondozni és lehetővé tenni, hogy ezen korlátok között ismét munkaképes legyen. Ha ezt az alapintenciót keressük és sehol a világon a munkásbiztosítás betegsegélyezési részének más intenciói nincsenek és nem lehetnek, mert hisz akkor a közegészségügy körébe tartoznék a munkásbiztosítás, akkor az állam és a közület kötelessége lenne a közegészségügy rovata terhére el látni a beteg munkást, amint egyes államokban erre is vannak példák. Mihelyt azonban a munkás-

biztosítás terén maradunk, akkor annak a célja csak az, amit az imént említettem, hogy a munkában megbetegedett munkást, hogy úgy fejezzem ki magamat, az ipari betegséget értve, tehát akár a munka természetéből folyó betegséget, akár a véletlen betegséget véve, a mi törvényünk szerint 20 hétig, vagy más államokban 13–14 hétig gondolja. Ha ez a célja a munkásbiztosításnak, akkor ezzel az intencióval a fürdőzés fogalma a betegségélyezésben, úgy amint a gyakorlatban kialakult, ellenkezik, mert hisz az ily fürdőzés ritka esetben szól muló bajokra, a 20 héten belül gyógyulókra, legnagyobb része szervi bajokból áll elő, vagy táplálkozási bajokból, vagy a súlyos életviszonyok *állandó* bajaiból, melyekre a betegség elleni biztosítás nem lehet alkalmas orvosság. Egészen más az eset a balesetbiztosításban. A balesetbiztosításban a fürdőzés a munkaképesség visszanyerésének egyik eszköze; ugyanily eszköze az ú. n. üdülés, amely szintén a fürdőzés fogalma alá esik, hogy a ma időleges munkaképtelenségben szenvedő munkás munkaképtelenségi foka csökkentessék annyira, hogy egyrészt emelkedjék annak a sérült munkásnak a munkaképessége, másrészt csökkenjen a munkásbiztosítási pénztárnak az az anyagi terhe, amely ezzel a kártalanítással jár. A fürdőzés és a fürdő kérdésében tehát a törvény szövegezése alkalmával kettős szempont állott előttünk és én anélkül, hogy véleményt akarnék ma mondani a gyakorlatról, akár helyeslőleg, akár elítélőleg, szükségesnek tartottam, miután a kérdés felmerült, ezt konstatálni. Ehhez annyit mégis hozzátennék, hogy ha korlátlan anyagi eszközökkel állanánk szemben, ha a fürdőztetés eszközei úgy állanának rendelkezésre, hogy nem terhelnék meg a többi munkást és a munkaadókat, aki ennek a kedvezményébe nem jutna, ebben az esetben természetesen lehetne a törvény alapintencióit tovább fejleszteni, bár természetes, eleget nyújtani ezen a téren sem lehetne. De miután az egyik oldalon állnak a teljesítmények, melyeket a másik oldalon álló járulékokkal kell fedezni, melyek maximális határa meg van állapítva, meg kell találni azt a középértéket, amely a törvénynek intenciója volt. Mert amikor maximum 4°/_o-ra — az eredeti tervezetben 5°/_o volt — tettük a járulékot, amelyet meg nem haladhat, akkor természetesnek fogják találni, hogy a másik oldalon nyújtandóknál is meg akarta szabni a törvényhozó azt a maximális határt, amelyen túl a szolgáltatmányok sem menjenek. Hiszen itt van, hogy egy másik esetre utaljak, a közigazgatási bíróság gyakorlata a családtagok kórházi ápolása dolgában. Azt hiszem, senki sincs, aki a munkásbiztosítással foglalkozott, aki állíthatná, hogy valaha intencionálva volt a családtagok kórházi ápolása is magában a törvényben. Ez egy, a törvénynek talán nem elég szabatos szövegezéséből levont rendelkezés, míg a törvény a családtagok gyógyításánál abból indult ki, hogy az az orvos, aki a családhoz jár, ha a munkás családjában beteget talál, gyógyítsa azt is. Mi a munkás családját is be akartuk vonni a jobb egészségügyi ellátásba, de soha eszünkbe nem jutott, hogy a családtagok kórházi ápolását szabályozzuk, illetőleg ezt a törvényben provideáljuk.

Ez is egyike azoknak a bizonyos túlhajtásoknak, amelyre szükségesnek tartottam rámutatni, miután erre provokálva lettem; ilyenek okozták azt, hogy a pénztár anyagi helyzete megzavartatik, mert oly terheket ró a gyakorlat reá, melyekre a törvényhozó sohasem gondolt.

Dr. Friedrich Vilmos, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár főorvosa: A választott bíróságok a munkásbiztosításnak igen fontos szervei és így nem tartanám helyesnek, ha orvosi szempontból néhány rövid megjegyzést ne fűznék e tárgyban hallott előadáshoz és a vitához. Mi, orvosok, amennyire a pénztárnál biztosított betegekkel és sérültekkel szorosabb kontaktusban vagyunk, azt tapasztaltuk Budapesten, de a vidéken is, hogy a választott bíróság intézménye, mint ilyen, teljesen bevált. Bevált orvosi szempontból is, mert nekünk orvosoknak lelkiismeretbeli megkönnyebbülést nyújt igen sok esetben; tudjuk ugyanis, hogy betegség esetén a munkaképesség, baleset esetén a kártala-

nítási százalék megállapításánál tévedhetünk. Nekünk megnyugvásunkra szolgál, ha minél több fórum van, ahová a munkás felebbezhet és bizvást mondhatjuk, hogy a munkások a választott bíróságok ítéleteiben megbíznak; legalább panaszt ez irányban nem hallunk.

A választott bíróságok két irányban működnek: a tag által követelt kedvezmény jogosult, vagy jogosulatlan voltának megítélése betegség, vagy baleset kapcsán. Ami a betegségi eseteket illeti, nem ritkán tapasztaljuk, hogy gyógyfürdő, a táppénz s gyógyászati eszközök dolgában a különböző választott bíróságok többet adtak, mint amennyit mi gondoltunk, vagy véltünk és e tekintetben talán a legnagyobb az eltérés közöttünk. Ez természetes is. Mi a gyakorlat emberei a munkaképességet és munkaképtelenséget nem csupán klinikailag nézzük, hanem azt is figyelembe vesszük, tud-e a tag dolgozni, és ezt, figyelembe véve a bajt, kellőképen értékeljük. A választott bíróságok, amelynek bírái és ülnökei mindig az ott jelenlévő orvos-szakértő véleménye alapján ítélik, kénytelenek az orvos-szakértőt meghallgatni. Ezek az orvos-szakértők nemcsak Budapesten, hanem Magyarországon egyebütt is képzett, elismert tekintélyű orvosok, akik mindig csakis klinikailag fogják fel a kérdést. Mi tudjuk, hogy bennünket az egyetemen sem a multban, sem a jelenben arra nem tanítottak, hogy mi a munkaképesség, vagy mi a munkaképtelenség, vagy mi a keresetképtelenség. Mi ezekről a kérdésekről az egyetemen semmit sem hallottunk, holott az élet az orvost másra is tanítja. Arra, hogy vannak olyanok, kiknek nincs bajuk, de betegeknek akarják magukat jelenteni. Az a klinikailag képzett orvos is, aki az egyetemen, a klinikán, vagy a kórházában mindig csak betegeket lát, eszerint ítéli meg az esetet. Vegyünk néhány a gyakorlatból kikapott példát. A választott bírósági szakértő megvizsgálja a beteget és konstatálja, hogy bizony ennek az embernek tüdőcsucshurutja van. Ezzel a betegséggel a tag 6—8 évig is megvan, amíg vagy meggyógyul, vagy néha minden orvosi gyógykezelés dacára is elpusztul. Hová jutnánk anyagilag, ha ezek állandóan munkaképtelenek volnának. Hisz nálunk betegsegélyző s nem rokkantpénztárak vannak. Ezen időn belül igen sok-sok hónap telik el, amikor dolgozhatnak — lévén láztalan, lévén a folyamata megállapodott, vagy visszafejlődőben, — s mely időszakon belül dolgozik is, ha akar. Másik példa: megvizsgálunk valakit, akinél kifejtett szívbajt konstatálunk, amelyet még inaskorában szerzett s amelynek létéről egy ízben, amikor kórházban feküdt, tudomást szerzett. A munkanélküliség ideje alatt, szomorú gazdasági helyzetében előáll ezzel a szívbajával, amelylyel ő élhet éveken keresztül is, hacsak véletlenül egy szívszélhüvés meg nem öli. Mi azt mondjuk ilyen esetben, hogy ha 28—30 éven át tudtál dolgozni, dolgozhatol ma is; a választott bírósági szakértők nem így ítélik meg e betegséget és azt mondják, hogy szervi szívbaj, tehát munkaképtelen. A vesebaj pl. csaknem minden fájdalom nélkül való baj, amelyről sok ember csak akkor vesz tudomást, ha orvosa megvizsgálja s vizeletében fehérszínű talált. Az ilyen esetet — feltéve, hogy a folyamat rosszabb következményeket még nem okozott — munkaképesnek találjuk; ha azonban a választott bíróság elé menne, főleg a vidéken, igen sok helyütt a klinikai jelektől s tünetektől irányítva, felállítják a veselob diagnózisát és munkaképtelennek jelentik ki, leszólva nem ritkán a kerületi pénztár »gyöngé« tehetségű orvosait. Hasonló az eset, amikor a pénztár az epilepsziában szenvedő tagot — a rohammentes időben — munkaképesnek minősíti s ezzel szemben a választott bírósági szakértő munkaképtelennek véleményezi; ez alapon a tag egész életén át munkaképtelen, mivel az epilepszia nagyjában nem gyógyítható, legfeljebb javítható. Az orvosszakértők s a pénztári orvos ténykedése között tehát az a különbség, hogy a szakértők a klinikai tünetek alapján megállapított diagnózist veszi figyelembe, míg a lelkiismeretes pénztári orvos a munkaképesség szempontjából is kénytelen bírálatot mondani; a kezelést illetőleg azonban arra törekszenek, hogy a tagnak ne csak munkaképessége, hanem egészsége is helyreálljon. Vagy itt vannak azok a szerencsétlen vérszegény masamód-lányok, akik tényleg erős saionmunka után letörnek s a rossz szellőzött, a higiéné minimális kritériumát meg nem ütő műhelyben tartózkodva naponta 10—14 órát s rossz, vagy elégtelen táplálkozás következtében vérszegények lesznek; mi elküldjük őket legfeljebb egy heti pihenésre; ezzel szemben a választott bíróság orvos szakértőjének véleménye meghallgatásával a pénztár költségén beküldi szanatóriumba. Ezek a pontok azok, amikor szembe kerülünk a választott bírósággal. De ezért én nem a választott bíróságot okolom, hanem az orvosszakértőt.

Áttérek a baleseti részre. Mindenekelőtt az u. n. öncsonkítással szeretnék

foglalkozni, amelyet, úgy vélem, félremagyaráztak. Körülbelül minden évben 8–10.000 baleseti sérültet látok; rövid néhány esztendő alatt 30–40.000-et vizsgáltam és amennyire megfigyeltem, öncsonkítási szándékot egyetlen egy esetben sem találtam. Láttuk a baleset következményeinek túlzását, láttunk olyanokat, akik régen lefolyt sérülésüket a mostani balesettel hozzák összefüggésbe, láttunk olyant, akinek volt baja s ezen megbetegedést balesettől származottnak akarta feltüntetni, vagy olyant, akinek sérüléskezelése közben más kórfolyamat jelentkezett s ezt szerette volna a baleset következményeinek betudni. Még a szándékát is annak, hogy öncsonkítást végzett volna magán a kártalanítást igénylő, nem láttunk soha és nem is hiszem, hogy ez előforduljon, mivel ez nem volna érdemes, már csak a minimális járadékért sem.

A baleset-kártalanításaként megállapított százalékokat illetőleg az eltérés a választott bíróságok között és közöttünk nem nagy s ritkán több 5–10%-nál. Természetesnek találjuk, hogy ott az ülnökök a különböző viszonyok mérlegelése mellett, az illetőnek anyagi, családi és egyéb körülményeit figyelembe véve, talán 5–10%-nyi differenciával állapítják meg a járadékot, ebből azonban nagy káoszt csinálni nem lehet és ezért a pénztárnál dolgozó orvosszakértőt antiszociálisnak elhíresztelni legalább is nem illő dolog. Egész másképpen áll, amikor 10%-nál magasabb a különbség. Ezen esetben az orvosszakértő indokolt véleménye alapján az ítéletben kellően megokolni kellene az eltérést. Én a magam részéről orvosi szempontból ezt úgy tekintem, hogy a törvénynek az volt a célja, hogy 100% munkaképességcsökkenés 60%-kal értékeltesse s ez a százalékarány állapítottassék meg, nem pedig a teljes elveszített munkaképesség, illetve a keresetképesség és épp azért igen üdvös, igazán célravezető dolgot gondolok, amely megnyugtatóra szolgálhatna nekünk, szakértőknek, a választott bíróságoknak, de elsősorban az Országos Pénztárnak s ez az, hogy 5 évi tapasztalat után néznék meg, hogy ezeknek a munkaképességcsökkenésnek megfelelő százaléku járadékot élvezőknek a keresete átlag csökkent, vagy emelkedett. Úgy értem, hogy statisztikát készítsenek a sérültekről, hogy a részben elvesztett munkaképesség után, ha újból dolgozik, mennyit változott keresete a baleset előbbihez képest.

Az orvos-szakértő a választott bíróságoknál olyan alacsony díjazást kap, hogy meggondolandó ily alacsony díjazás mellett az orvosnak ez a munkavállalása. Az olyan orvos szakértő, aki baleseti ügyekben egy évben 8–10 esetet lát, az nem lehet megfelelő szakértő, annak nem is áll érdekében, hogy ő az ügyekkel behatóan foglalkozzék. Az orvos-szakértőnek igen sok esetet kell látnia, ismerni kellene a törvényt s annak intencióit, foglalkoznia kellene a külföldi irodalommal, mert csak így tud hivatásának teljesen megfelelni. A magam részéről azt vélem, hogy a választott bíróságoknál állandó orvos-szakértőket kellene alkalmazni. Helyes megoldásnak vélem, hogy ha nemcsak egy, hanem két szakértőt alkalmaznának állandó fizetéssel, akik közül ha az egyik belgyógyász is, azért főleg vidéken a sebészi esetek elbírásánál is igen jól használható, lévén nem a kezeléstről szó, de tárgyalt esetek sebészeti részének elbírálása megfelelő gyakorlattal könnyen meg is tanulható. Példa erre a berlini bíróság szakértője. Egyáltalában az orvosképzés terén nekünk a szociális törvényekkel lépést kell tartani és amíg az egyetemeken ezzel a kérdéssel nem foglalkozunk, akár rendszeres tanításokkal, akár továbbképzés alakjában, addig nem lehet ezekről a kérdésekről tárgyalni. Most már a budapesti egyetem továbbképző kurzusa ezzel a kérdéssel is foglalkozik és ennek lesz némi eredménye.

A választott bíróságok kiterjesztését a magam részéről, orvosi szempontból igen melegen üdvözlöm. Én azt hiszem, hogy amidőn az orvosi kárnak peres ügyei vannak a pénztárral, vagy amidőn egyeseknek fegyelmi ügyeiről van szó, abban az esetben nagy megnyugvással megyünk a bírói kar elé. A leghelyesebb volna természetesen, ha a választott bíróság bíró-elnökének, vagy bíró-helyettesének elnöklete alatt orvos-ülnökök működneek ebben a választott bíróságban. Ez intézkedéssel az orvos kérdés évek óta vajudó ügynek lebonyolításához hatalmas lépéssel járultunk hozzá.

Az, hogy bizonyos kérdésekben az iparhatóságoknak ügyeit a választott bíróságok átvállalják, igen helyes és üdvös volna. Én magam egyetlen egyszer képviseltem ilyen ügyben a pénztárunkat egyik vidéki városban az iparhatóság előtt. Hát igen tisztelt Uraim, én elszégyeltem magamat, amikor arról volt szó, hogy az orvos, aki az általam képviselt pénztár tagját mint járó beteget kezelte a kórházban és olyan díjtételek alapján, amelyek a vonatkozó miniszteri rendelettel ellenkeznek, 280 koronát számított fel a kezelésért. Az összeget sokaltam,

mire a bíró azt mondta, hogy 280 korona nem sok, hisz olyan szépen meggyógyult a tag ujja s oly gazdag intézetnek ez nem is pénz, ezt az összeget oly nagy pénztár megfizetheti. A pert el is vesztettük elsőfokon és csak másodfokon nyertük meg.

Továbbá igen üdvös, igen megnyugtató volna, ha a választott bírák állandóak volnának, nem pedig minden 3 évben változnának, mert legalább is egy év szükséges ahhoz, hogy megértse, átérezze a törvény szellemét, mert a törvény átérése nélkül bíraskodni teljesen lehetetlen.

Szterényi József elnök: Következnék Kiss Adolf igazgató úr, aki azonban hosszabb időt kíván igénybe venni. Minthogy az idő nagyon előrehaladott, talán legcélszerűbb, ha az ő előadását a jövő alkalomra halasztjuk. Felmerült az az indítvány, amelyet magam részéről köszönettel fogadok, a tisztelt előadónk, Vályi Sándor ítélőtáblai bíró, választott bírósági elnök úr részéről, hogy a választott bírósági fejezetre vonatkozó tárgyalásaink végezte előtt vegyen alkalmat magának az egyesület, illetve a teljes ülés, hogy hallgassa végig egy-két ilyen választott bíróság elé tartozó ügynek a tárgyalását, hogy azon impresszió alatt, amelyet a tárgyaláson nyer, fejezze be azután ezen tanácskozást. Én nagy köszönettel fogadom ezt a meghívást és melegen ajánlom a tisztelt teljes ülésünknek, mert azt hiszem, hogy mindannyian csak okulni fogunk és az ott nyერendő tapasztalatok kétségkívül bizonyos befolyással is lesznek a további tárgyalásainkra.

Kiss Adolf igazgató: Igen tisztelt értekezlet! A mai értekezleten hivatkozás történt, sőt egyik napilapban is kemény támadásoknak volt kitéve egyik tagtársunknak, Szemenyei Kornélnak multkori felszólalása és különösen az öncsonkításra vonatkozó kijelentése. Úgy vettem észre, hogy őt oly kijelentésért támadják, amit egyáltalán nem tett. Ő egyáltalában nem mondotta, hogy a baleseti járadék liberális megállapítása öncsonkításra vezet. Ő szószerint, hiteles gyorsírói feljegyzések szerint azt mondotta, hogy amennyiben 100%-os kártalanítás adatnék a mai 60%-os kártalanítás helyett, ez öncsonkításra vezethetne. Csak ennyit mondott és ez egészen más, mint amit az ő szájába adtak. Igaz, arra is hivatkozott, hogy egy esetben, sajnos, egészen unintelligens román famunkásnál öncsonkítás gyanuja miatt kénytelenek voltak vizsgálatot indítani. Ámde sem ebből, sem előbbi kijelentéséből, sőt egész felszólalásából nem lehet az ő antiszociális gondolkodását, mint amivel vádolták, megállapítani.

Minthogy, legnagyobb sajnálatomra, Szemenyei tagtársunk a mai ülésen nem vehet részt, kötelességemnek tartottam, bár megbízás nélkül, a helyreigazítást.

Szterényi József elnök: Nekem úgy látszik, legalább a látszat arra enged következtetni, hogy engem az elnöki székben mulasztás terhel. Én sajnálatomra nem olvastam, én csak itt értesültem az ülés alatt, hogy Szemenyei tagtársunkat multkor itt tartott beszédéért a »Népszava« súlyosan megtámadta és antiszociális felfogással és hasonló érzülettel vádolta. Nem olvasván a közleményt, természetesen nem reflektálhattam arra, mert az én kötelességem lett volna megtenni ugyanazt, amit most Kiss Adolf úr tett meg. De hozzáteszem, én azt a bizonyos elnöki kötelességmulasztást nemcsak erre a részére az ügynek értem, hanem arra is, hogyha Szemenyei úr a neki imputált kijelentést itt megtette volna, akkor kötelességem lett volna, innen erről a helyről, mint más alkalommal tettem, midőn más társadalmi osztály meggyőződésem szerint nem helyesen, aposztrofáltatott, vagy sértő szándékot véltem látni, meg kellett volna tennem Szemenyei tagtársunk nyilatkozata után is a munkásosztályt illetőleg, ha ugyanis így nyilatkozott volna, mert egyenlő mértékkel kell mérni. Én észrevétel tárgyává tettem minden alkalommal tanácskozásaink nivója és a lehető egyetértés fenntartása érdekében a munkaadók ellen intézett

méltánytalan támadásokat, kötelességem tehát ugyanezen mértékkel mérni a munkásokkal szemben, amit bizonyára nem mulasztottam volna el, ha ez a nyilatkozat megtörténik vala. Ezt szükségesnek tartottam hangsúlyozni és örömmel konstatalom, hogy félreértés forog fenn, mert ilyent Szemenyei úr nem mondott.

Az ülést berekesztem.

Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszaterhessen.

Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliográfiai információval.

André, P.: Le contrat de travail et le nouveau Code du travail. Paris: Girard & Briere. (139) 8°.

Bericht der Handelskammer Lübeck über das Jahr 1912, erstattet am 31. Dezember 1912. (Wirtschaftlicher Teil.) Lübeck: Borchers. 8°.
Socialpolitische Gesetzgebung cím alatt foglalja a szociális biztosítással, a versenytalalással, vasárnapi munkaszünet és a dolgozni akarók védelmének kérdésével.

Berlin) Jahresbericht der Handelskammer für 1912. 1. Überblick über das Wirtschaftsjahr 1912 und Bericht über die Wirksamkeit der Handelskammer. Berlin: H. S. Hermann. (135) 8°.

Munkásügyi vonatkozású fejezetei: Der Arbeitsmarkt, a munkapiac 1912. helyzetét tárgyalja nagy vonásokban. — Hiány tanult munkásokban — Építőipar pangása. — A munkáskérdés a termelési költségek szempontjából. 'Socialpolitik' című fejezetében szereplő fontosabb pontok: Alkalmazottak biztosítása. — Vasárnapi munkaszünet. — A vasárnapi tejarúsítás munkaideje. — Dolgozni akarók védelme. — Bérfizetési napok áttevése. — Boltiszolgák nyári szünideje. — Angol déli étkésző idő nyitott boltokban.

Bligh S. M.: Social therapeutics. Oxford: University press. 12°. 6 d.

Bousquet, M.; Hygiene des villes. Paris: Masson. (204) 1k^o. = Encyclopédie scientifique des aide-memoire, publ. Leaute.
Légkör. Közutak.

Bube, W.: Die ländliche Volksbibliothek. 6. Aufl. Berlin: Trowitzsch & Sohn, 1913. (382) 8°. Mk, 4.
Kritikai útmutató és mintakatalogus népkönyvtárak számára. Különösen olcsó német irodalom.

(Budapest) székesfővárosi községi polgári fiú- és leányisólák értesítője. Kiadja Budapest szföv. tanácsának közoktatási ügyosztálya. Budapest: Szföv. Házinyomda.
Az 1911/12. évre nézve kimutja többek közt a szülők foglalkozását és a tanulók pályaválasztását. Minket közelebbről érdeklő fejezetei ezenkívül a női kereskedelmi tanfolyamokról, a tanulók egészségi állapotáról szóló fejezetek.

Finanzielles und wirtschaftliches Jahrbuch für Japan. Herausgegeben vom kaiserl. Finanzministerium. 12. Jg. 1912. Tokio: Staatsdruckerei.
Ezen bámulatos tökéletességgel kiállított munkának első részét grafikai ábrázolások teszik, amelyek közül minket e helyen az árak és bérek mozgalmáról szóló érdekel különösen. A munka beosztása: bevezető rész, majd 1. pénzügyek. 2. Mezőgazdaság, ipar, kereskedelem. (E fejezetben külön pontokban tárgyalatik a munkásság állapota, táblázat van benne az átlagos napi munkabérről és a munkabérek összehasonlításáról.) 3. Külkereskedelem, 4. Bankok, pénzpiac. 5. Közlekedés. 6. Koreát, 7. Sachalint és Formosát ismerteti.

Fürst, A.: Die reichsrechtlichen Arbeiterkrankenkassen in Deutschland und England. Berlin: Puttkammer und Mühlbrecht, 1913. (165) 8°. Mk. 3'60.
A német és angol törvények és intézmények összevetése. Vizsgálatik a munkásbeteg-pénztárak jogi természete, keletkezése, belső szervezete, felügyelete.

Jahresbericht der Handelskammer zu Hamburg über das Jahr 1912. Hamburg: Ackermann u. Wulff Nachf. 8°.
Külön fejezetet szentel a szociálpolitikának, melyben kifejtetik a kamarának idevonatkozó kérdésekben elfoglalt álláspontja. Munkásbiztosítás, vasárnap munkaszünet. Külön fejezet szenteltetik a dolgozni akarók védelmének, a versenytalalomnak

- Klaffenbach, W.:** Die grundlose Entlassung des Angestellten. Berlin: Marschner, 1913. (45) 8°. Mk. 1'20.
1. Az ok nélkül való elbocsátás következményei. 2. Az ok nélkül elbocsátott jogi helyzete a másutt való alkalmazáskereséskor.
- Kolb, R.:** Die Berufsverhältnisse der Steinarbeiter der Schweiz und deren Gefahren in Bezug auf Unfall- und Krankheitshäufigkeit. Zürich: Grütliverein. (102) 8°. Mk. 2.
- Kommunales Jahrbuch. Hrsg. Lindemann, Schwander Südekum. 5. Jg. 1912/13. Jena: Fischer 1913. (XIV, 863) 8°. Mk. 19.
- Kopsch, J.:** Interkommunale gewerbliche Unternehmungen in Deutschland. Berlin: Siemenroth (X, 130) 8°. Mk. 3.
- Lendvai J.:** A kereskedelmi alkalmazottak munkaviszonya. — Kereskedők évkönyve 1913. Kiadja az Orsz. magy. keresk. egyesülés. Budapest: Franklin társ. 1913.
Azokat a szabályokat ismerteti, amelyek a kereskedelmi vállalatok és alkalmazottaik között fennálló szolgálati viszonyt törvényesen rendezik. A kereskedelmi alkalmazott fogalma alá tartozik a segéd és a kereskedelmi magántisztviselő. A segédszemélyzet fogalma, felmondási idő; fontosabb teendőkkal megbízottak; jutalomdíj; versenyttilalom.
- Luxemburg, M.:** Russische obligatorische Arbeiterversicherung. Warschau: Gebethner & Wolff, 1913. (60) 8°. Mk. 2.
Az 1912. évi 6–7-diki törvény. Szövegkiadás előszóval (nem hivatalos).
- Pap Dezső:** Az otthonmunka törvényi szabályozása. Budapest: Kilián. (36) 8°. — A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesületének kiadványa 22.
Legutolsó magyar otthonmunka-ankét (Ferenczi) óta történt változások igazolják újabb vizsgálódások szükségességét. Újabb otthonmunkamozgalmak irányelvei és eredményei. — Otthonmunka és háziipar közti különbség. — Otthonmunkás-statisztika. — Források, melyekből otthonmunka táplálkozik, tényezők, amelyek nagymérvű elterjedéséhez hozzájárulnak: háziipar, kisipar és kapitalisztikus termelés. — Otthonmunkás sorsa. — Felügyelet kiterjesztése otthonmunkára. — Otthonmunka gazdasági emelését célzó törekvések. — Otthonmunkás jogi állása munkaadójával szemben. Jogvédelmének főkövetelménye, hogy munkásszerződése e szerződés természetének megfelelő különleges és pedig oly szabályozásban részesüljön, mely kellő tekintettel van az ily szerződés keretében előforduló akkord követelményeire is. — Előírása annak, hogy a munka átadása és a bér kifizetése csak bérkönyv használata mellett történhetik. — Bizottságilag megállapított kötelező bérminimum. — Magyarországot érdeklő következtetések.
- Pinkus, F.:** Die Verhütung der Geschlechtskrankheiten. Freiburg i. B.: Speyer u. Kerner. (179) 8°. Mk. 3.
- Plaut, Th.:** Der Gewerkschaftskampf der deutschen Ärzte. Karlsruhe: Braun. (VIII, 246) 8°. — Volkswirtschaftliche Abhandlung der Badischen Hochschulen N. F. Heft 14. Mk. 3.
- Projet de loi concernant les responsabilités des accidents dont les ouvriers sont victimes dans leur travail en Algérie. Observations de la Chambre syndicale française des mines métalliques. Bar-Le-Duc: Contant-Laguerre. (12) 4°.
- Protokoll der 38. ordentlichen General-Versammlung des Vereines der Montan-, Eisen- und Maschinen-Industriellen in Österreich und Rechenschaftsbericht des Ausschusses über das Vereinsjahr 1912. Wien: Selbstverl. (24) 4°.
Szociálpolitikai részében a jelentés tárgyalja az egyesülésnek a munkáslakáskérdéssel, valamint a vasárnapi munkaszünet és a pihenőidők kérdésével szemben elfoglalt álláspontját.
- Stier-Somló, F.:** Reichsversicherungsordnung vom 19. 7. 1911. München: Beck, 1913. (LXIII, 1572) 8°, Mk. 8'50.
Kézikiadás magyarázatokkal, utasításokkal, kiegészítő rendeletekkel (függelékben) és tárgymutatóval.
- Volksbildungsfragen der Gegenwart. Berlin: Gesellschaft für Verbreitung von Volksbildung in Berlin, 1913. (VIII, 288) 8°. Mk. 2'50.
A Gesellschaft für Verbreitung von Volksbildung által 1912 szept. 30-tól okt. 5-ig tartott előadások.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Szeretetházi alkalmazottak biztosítási kötelezettsége.**

Kereskedelemügyi miniszter 1912. évi július hó 23-án 55.505/VI. D. szám alatt kelt határozata.

Határozat: A másodfokú rendőri büntetőbírósaági ítéletet helybenhagyom.

Indokolás: Azért kellett így határoznom, mert az elsőfokú ítéletben tüzetesen kifejtett és a városi tanács ítéletében elfogadott indokok teljesen törvényesek és helyesek s így ezeknek az indokoknak a föllebbezés által célzott helyesbítésére (Rend. Btő. Elj. 168. §.) nincsen alap. Téves a terheltnék az a védekezés, hogy a közintézeteknél alkalmazottak nem esnek biztosítási kötelezettség alá. Téves ez a védekezés azért, mert noha az 1907. évi XIX. t.-c., mint ez címből és rendelkezéséből egyaránt kiviláglik, főleg az ipari és kereskedelmi alkalmazottakat vonja be a biztosítási kötelezettség körébe, mégis a törvény intézkedései nem engednek kételyt aziránt, hogy e törvény más foglalkozású alkalmazottak biztosításáról is gondoskodik, így jelesül pl. 1. §-ának 13. pontjában a közintézeteknél, 14. pontjában az állami és törvényhatósági hivataloknál, 3. §-ának 12. pontjában a fizikai laboratóriumokban alkalmazottakról. Hogy a jótékonyági, sem a közművelődési, de egyáltalában semmiféle egyletek és közintézetek alkalmazottjai sem vonhatók el a biztosítási kötelezettség köréből, az nyilvánvaló a törvény 1. §-ának 16. pontjából, mely az egyletek között különbséget nem tesz s így tehát minden egyletre vonatkozik. s e jelzett § 13. pontjából, mely közintézetekről általában intézkedik.

Helyesen állapították meg azonban az eljáró alsóbb fokú rendőri büntetőbíróságok, hogy noha a szeretetházi alkalmazottak közül mindazok, akiknek javadalmazása az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának utolsóelőtti tételében meghatározott határt fölül nem múlja, biztosítási kötelezettség alá esnek, a kihágás tényálladéka a vádbeli cselekményben azért nem állapítható meg, mert sem bűnös szándék, sem gondatlanság fönn nem forgott, hanem pusztán a törvény téves, de jóhiszemű értelmezése.

Az 1907. évi XII. t.-c. 55. §-a utolsó bekezdésének értelmezéséhez.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1910. február 1-én kelt 1909—260/2. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a k.-i kerületi munkásbiztosító pénztár föllebbezésének helyt adva, a munkásbiztosítási választott bíróság ítéletét megváltoztatja és igénylőt újabb táppénz kifizetésére vonatkozó igényével elutasítja.

Megokolás. Az 1907: XIX. t.-c. 55. §-ának utolsó bekezdése szerint a pénztárak csak abban az esetben kötelesek keresetképtelen tagaiknak kétszeres táppénzt nyújtani, ha azok ingyenes orvosi gyógykezelésben és gyógyszerekben nem részesíthetők. Igénylő, ha annak szüksége volna, akkor K.-ban, akár K.-n a pénztár által kétségtelenül részesíthető lett volna ingyenes orvosi gyógykezelésben és gyógyszerekben, amint azt különben maga sem vitatja. Ezen az alapon tehát a pénztár a már kiutalt táppénzen felül még egyszeri táppénz kifizetésére nem volt kötelezhető, mert a törvény a kétszeres táppénz fizetésének kötelezettségét nem pusztán attól a tényről teszi függővé, hogy a biztosított pénztári tag ne részesült legyen ingyenes orvosi gyógykezelésben és gyógyszerben, hanem indokolásából kivehetőleg föltételezhető elsősorban az, hogy az orvosi gyógykezelés és gyógyszer kiszolgáltatása valamely, a pénztárban és a pénztári szervezetben rejlő okok miatt legyen lehetetlen.

Nem fogadta el helytállónak a hivatal a választott bíróság ítéletében kifejtett azt a fölfogást sem, hogy a bő táplálkozás az 1907: XIX. t.-c. 50. §-ában említett gyógyszerekkel egy tekintet alá esik, mert a törvény a táplálás és életfenntartás céljára külön táppénzt rendelvén, ezt az 50. §-ban foglalt fölsorolás

természetével különben sem összeegyeztethető messzemenőleg tágító értelmezést nem tartja megengedhetőnek.

Igénylő részére a nyújtott segélyezésen túlmenő segélyezés csak abban az esetben lenne ítéletileg megállapítható, ha a pénztárakat a törvény kötelezné arra, hogy tagjaikat üdülés céljából segélyezzék. Erre hiányozván a törvényes alap, igénylőt el kellett utasítani.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Országos Pénztár és Választott Bíróság hatásköre.

A m. kir. áll. munkásbiztosítási hivatal 1909. szeptember 29-én kelt 1909—1412. számú ítélete.

Ítélet. A hivatal igénylő fölebvezését visszautasítja, az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár fölebvezése következtében pedig az I-ső fokú bíróság ítéletét azzal a kijelentéssel egészíti ki, hogy az abban megítélt ideiglenes járadék megállapítása az állandó járadék megállapításáig bir érvénnyel.

Mogokolás. Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár azért támadta meg fölebvezésével az I-ső fokú ítéletet, mert ez az ítélet a megítélt járadék fizetésének végső határidejét meg nem határozván, — felfogása szerint állandó járadék megállapítását tartalmazza, — minthogy pedig ez ügyben az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár még nem határozott, sem határozathozatalra az elj. rendelet 59. §-a értelmében felhívást nem nyert, az ítélet szerinte hatásköri túllépést és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár hatáskörének csorbítását tartalmazza, miért is az, a pénztári képviselőnek a felső bírósági tárgyalásain tett előterjesztése szerint, megváltoztatás alakjában hatálytalanítandó.

Erre a felfogásra az elsőfokú bíróság ítélete nem nyújt teljes alapot, mert az abban foglalt és teljes biztonsággal pusztán az ideiglenes járadékra kiterjedő megállapítás az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak az ítéletek értelmezésénél is jogforrásként irányadó alapszabályainak s jelesül a 87. §-nak 3. b) pontjának erejénél fogva annak külön kifejezése nélkül is csak az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságának az állandó járadék tárgyában hozandó határozatáig lehet érvényes. — mindamelllett bizonyos, hogy mivel az ítélet a szóban levő végső határidőt kifejezetten fel nem tüntette, az — kivált a jogszabályokban járatlan feleknél — félreértésnek ad alkalmat. Ez indította a hivatalt arra, hogy az első bíróság ítéletét a marasztalás végső határidejének feltüntetésével kiegészítse. Nem mehetett bele azonban a hivatal abba, hogy az I-ső fokú ítéletet az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár képviselőjének a felső bírósági tárgyaláson előterjesztett kérelméhez képest hatálytalanítsa, mert már nem talál alapot annak az álláspontnak elfoglalására, hogy az I-ső fokú bíróság hatáskörét túllépte s az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár hatáskörét csorbította volna. Igénylő ugyanis 1908. október 14-től 1908. október 24-ig még gyógykezelésre szorult, munkaképességcsökkenésének foka véglegesen megállapítható nem volt s így részére ideiglenes járadékot a törvény szerint a kerületi pénztárnak meg kellett állapítani.

Ebbe a megállapításba azonban a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 11.664/908. sz. határozatában 1909. január 27-én, vagyis elkészen, akkor bocsátkozott, amikor már hónapok teltek el a gyógyulás befejezte s a munkaképességcsökkenés fokának végleges kialakulása óta. A pénztár akkor, mikor a szóban levő törvényes kötelezettséget teljesítette, nyilvánvalóan annak befolyása alatt, hogy ideiglenes baleseti járadék az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 87. §-ának 3. b) pontja értelmében az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságának határozatáig állapítandó meg és abból a célból, hogy a már amúgy is hónapok óta támogatás nélkül maradt igénylő még továbbra is az Országos Pénztár határozatáig jogának élvezetétől el ne üttessék, G. K. baleseti járadékát nem pusztán az 1908. okt. 14-től 24-ig terjedő időre, hanem ideiglenes minőségben mindaddigra állapította meg, amíg az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár határozatát meghozza.

Noha annyiban helyes az I. fokú bíróság indokolásában kifejezésre juttatott kitanításszerű okfejtés, amennyiben az 1908. október 27-ike között lefolyt időköz

az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár határozatára elégséges volt s így az volt volna a szabályszerű eljárás, amely ennek az utóbbi határozatnak idejekorán való kieszközölését eredményezte volna — de mivel ez az időköz, sőt még az I. fokú bíróság ítéletéig terjedő időtartam is mégis az állandó járadék megállapítása nélkül telt el, ennél fogva a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnak s az I. fokú bíróságnak az az eljárása, mellyel igénylő részére nem pusztán az 1908. október 24-ig, hanem azontúl az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár határozatáig terjedő időre is juttatott járadékot, oly jogszabály-sértést még sem tartalmaz, mely a felülbírálás tárgyát képező határozatok hatálytalanítását tenné indokoltá.

Ezen bírói meggyőződés kialakulásánál abból a tényből indult ki a hivatal, hogy az ideiglenes járadék természete subsidiarius, ami munkásbiztosítási intézményünkben azt a rendeltetést tölti be, melyet egynémely külföldi jogrendszerben a megállapítandó baleseti járadékra adott előleg s melynek azért az a főcélja, hogy addig, amíg a baleset sújtotta biztosított állandó járadékához juthat, megadja neki a tönkrejutástól való védelmet, a megélhetési lehetőséget. A törvény indokolása is kiemeli, hogy a gyors segélynyújtás a cél, tehát oly időben és úgy kell intézkedni, hogy a sérült járadékának élvezetében legyen akkor, midőn táppénze megszűnik (T. 88. §. harmadik bekezdés) s ha a járadék nem állapítható meg véglegesen, meg kell azt ideiglenesen állapítani, a segélyre szorult sérültnek és családjának nem szabad a fenntartásukhoz szükséges támogatás nélkül maradniok. (Indokolás 168. l.) Ezért, noha tény, hogy az ideiglenes és állandó baleseti járadék között fogalmi különbség áll fenn s a munkásbiztosítási jogszolgáltatás az ezen fogalmi különbségtől folyó következmények levonásának kikényszerítését gondolni tartozik, ebben még sem szabad azon a határon túl mennie, amelyen túl az ideiglenes járadék előbb jelzett életszükségből eredő főcélja: a balesetet szenvedett existenciájának az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár határozatáig való biztosítása esnék áldozatul.

Ennek szem előtt tartásával, a Kerületi Munkásbiztosító Pénztár s a választott bíróság abbeli intézkedésében, mellyel az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak az állandó járadék tárgyában hozandó határozatáig, tehát arra az időre is fizetendőnek mondatott ki, amikor már az állandó járadék folyósításának törvényes feltételei fennforogtak ugyan, de a folyósítás tényleg még nem történt, a törvény céljának a szociális igazságszolgáltatás követelményeinek szempontjából nem állapítható meg oly szabálytalanság, mely az I. fokú bíróság ítéletének megváltoztatását indokolná.

SZAKIRODALOM.

Az új adótörvények ismertetése. Most hagyta el a sajtót dr. Soltész munkája *Iparosok és kereskedők adója* címmel és dr. Matlekovits Sándornak, az Országos Iparegyesület elnökének előszavával. Magában foglalja az *általános kereseti adóról, a jövedelemadóról és a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójáról* szóló törvények egész anyagát, azután a *házasadóról, a tőkekamatadóról és a közadók kezeléséről* szóló törvények lényeges rendelkezéseit, valamennyit a *végrehajtási utasításnak, a törvényjavaslatok indokolásának, az országgyűlési vita anyagának*, valamint a Teleszky-féle novellának felhasználásával, rendszeresen feldolgozva. A könnyebb áttekintést terjedelmes betűrendes tárgymutató teszi lehetővé. A tizenöt nyomtatott ív terjedelmű könyv ára erős vászonkötésben 4 K. Megrendelhető az Országos Iparegyesületnél (VI., gróf Zichy Jenő utca 4.), vagy bármely könyvkereskedésben.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMENYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

VÁLASZTÓJOG ÉS SZOCIÁLPOLITIKA	65
VÁGÓ JÓZSEF: Szegény ember hitele	68
GARBAI SÁNDOR: Építőmunkások védelme Magyarországon	73
Dr. FERENCZI IMRE: Magántisztviselők szervezkedése	78
Dr. ALAPY GYŐZŐ: Alapszabálymódosítás	86
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA: Dr. Schulcz Ágost, Dr. Friedrich Vilmos	92
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL	108

SZEMLE:

<i>Munkaviszony</i>	78
A magyarországi szakszervezetek működése 1912-ben. — A magyarországi mozgó- fényképezők és zongoramesterek értekezlete. — A budapesti mészáros-munkások kollektív szerződése. — Német szakszervezetek 1912-ben. — A munkaidő megrövidí- tése és az alkoholizmus. — Az elárúsítónők védelme Spanyolországban.	
<i>Szociális egészségügy</i>	83
Egészségügyi előadások. — Védekezés a főregbetegség ellen. — Terheltség és tuber- kulózis. — Küzdelem a rákbetegség ellen. — Anket a gyomor- és bélbetegség táplál- kozásáról. — Arzéntartalmú tapéták által okozott mérgezések. — Szociális higiéné a berlini egyetemen. — Iparhygienikus továbbképző tanfolyam majnai Frankfurtban 1912-ben. — Darált hús és darált hús által okozott megbetegedések. — Gyermekevédelmi hivatal felállítása az észak-amerikai Egyesült-Államokban.	
<i>Munkásbiztosítás</i>	86
A Comité Permanent International des Assurances Sociales. — Sorsjáték — szanató- riumokra. — Az Országos Pénztár közgyűlése. — Az Országos Pénztári alapszabályok betegségélyezési rendelkezéseinek módosítása. — Az Országos Pénztár 1912. évi szeptem- ber havi taglétszáma és betegségi forgalma. — Kihágási bíráskodás. — Biztosítási kötelezettség. — A tengerészek betegség és baleset esetére való biztosítása. — Az orvosok és a betegélyező pénztárak közötti megegyezés. — Az angol orvosok és a munkásbiztosítás. — A magánéletbiztosító társaságok és a rokkantság megelőzése. — Gyógyszerkülönlegességek alkalmazása a munkásbiztosító pénztáraknál. — Rokkant- biztosítás Norvégiában.	
JOGGYAKORLAT	110
Betegségélyezés. — Balesetbiztosítás.	
SZAKIRODALOM	112
Az új adótörvények ismertetése.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99.
Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvízű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóságnak*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

Eckhardt Vilmos és Hotop Ernő r.-t.

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta téglágetőket, tetőcserépgyárakat, chamotte-téglagyárakat, mészégetőket, magnezitgyárakat, tüzelési berendezéseket, gyárkéményeket, kazán-befalazásokat.

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga
Igen fontos!
Minden Eternit-lap **„ETERNIT”** szóval van megjelölve. Szíveskedjék mindig határozottan **HATSCHEK-féle ETERNIT-palát** kérni.
Magyarország kőpon **„Eternit Művek”**
Hatschek Lajos
Budapest,
VI., Andrassy-út 33.

PALA
Hatschek szabadalma

■■■ KÖRUTI FÜRDŐ ■■■

Budapesten, VII., Erzsébet-körut 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GŐZFÜRDŐ,
KÁD ÉS
HULLÁMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ
SZÉNSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

Hivatalok, irodák, gyárak, üzle-
tek részére házhoz szállítunk és
hetenkint pontosan tisztával felváltunk
hyg. tisztított

kölcsöntörülközőt

portörülőt, padlóruhát.

Külön vendéglői kölcsön-
fehérnemű osztály.

„A. B. C.” EGYESÜLT FEHÉR-
NEMŰ KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT
V., Visegrádi-utca 9. sz.

Telefon: 46-86.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

MAGYAR KENDER- ÉS LENIPAR R.-T.

Előbb: Salzman és Társa.

Központ: Budapest V., Szabadság-ter 15.

Gyárak: Szeged, Dunatölvár stb.

Szegedi szövődénkben készülnek a saját
kendergyárunkban kikészített, fonódánkban
fonott fonalakból a legjobb minőségű vásznak,
vizmentes szövetek, len- és kenderzsákok stb.

Ajánljuk a kendergyárunkban kikészített,
elismert jóminőségű kenderfajtáinkat és fonó-
dánk elsőrendű len- és kender-fonalait.

Telegdi Ármin

rézárú-vállalata

Budapest, VII., Damjanich-utca 37.

Telefon: 105-07.

Téli fürdőkúra. A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

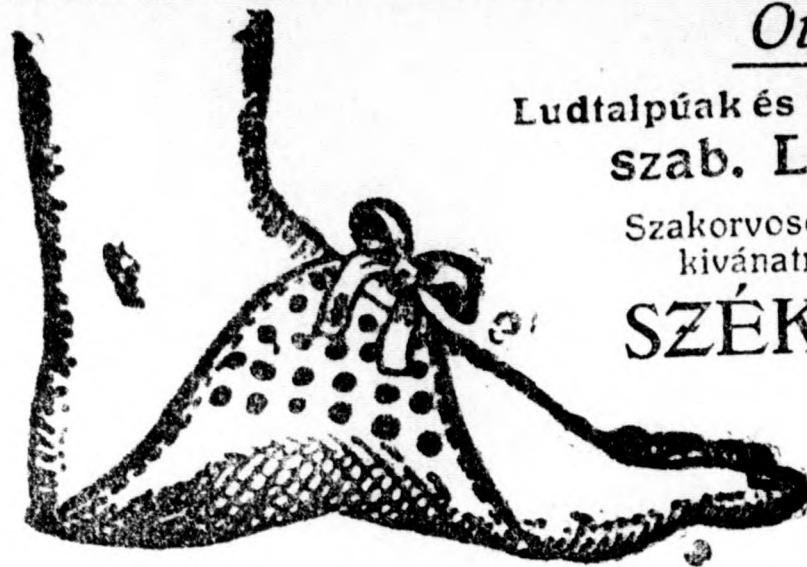
olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók ve-
zetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénes források,
iszapfürdők, iszapborogatások. RADIUM EMANATORIUM.

Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze
hasznos ital ÉTVÁGYZAVAROK-
NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-
SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomj-
csillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÜTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Orvos urak figyelmébe!

Ludtálpúak és fájós lábúak legjobb eredménytel használják a szab. Laufer ludtálp-fűzőt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust kívánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész

BUDAPEST,

IV., Múzeum-körút 9. szám.

Alapítva
1841-ben.

**Pesti Magyar
Kereskedelmi
Bank** Budapest
V., Fürdő-utca 2.

◆ Alaptőke 50,000.000 K,
Tartalékok 68,600.000 >

Igazgatóság: V., Fürdő-utca 2. szám.
Központ: V., Fürdő-utca 2. szám.
Váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2. szám.

Fiókok Budapesten:

- ◆ II., Fő-utca,
- II., Margit-körút,
- IV., Kossuth Lajos-utca és Károly-körút sarkán,
- V., Váci-körút 74.,
- V., Szabadságtér 16.,
- ◆ VI., Andrásy-út 21.,
- VII., Erzsébet-körút 26
- VII., Lövölde-tér 9.,
- VII., Rákóczi-út 32.
- VII., Rákóczi-út 84.
- ◆ VIII., József-körút.
- IX., Vámház-körút 5.
- X., Kőbánya, Liget-tér 2.

Fiókok a vidéken:

Brassó, Eszék, Nkanizza, Nszeben. Sopron, Ujpest, Ujvidék. Ezenkívül *kommanditek és affiliált intézetek* az ország, val mint a Balkán nagyobb városaiban. Sarajevo, Athen, Wien.

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselő és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

KÖSZÉNBÁNYA-ÉS TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: **PESTEN** (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz.

Kerám kocsit-kövek :: ::
Kerám lapok :: :: :: ::
Kerám-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen.